

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
YAŞLILARIN HAYATIN ÇEŞİTLİ ALANLARINDA YAŞADIKLARI
SORUNLARIN ARAŞTIRILARAK ALINMASI GEREKEN
TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS
ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
ULUSLARARASI YAŞLI REFAHI
ÇALIŞTAYI TUTANAKLARI

6 Aralık 2022 Salı

TBMM Tören Salonu

KONU

AÇILIŞ KONUŞMALARI

- Komisyon Başkanı Erol Kaya
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Derya Yanık
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Şentop

SERĞİ

Saray Engelsiz Yaşam Merkezi İş ve Meşguliyet Atölyeleri Resim ve Seramik Sergisinin
gezilmesi

KONFERANS

Yaşlı Refahı Alanında Uluslararası Yaklaşımlar ve Uygulama Örnekleri konusunda
Uluslararası Katılımcıların Sunumları (Video konferans sistemiyle Çalıştaya katıldılar)

ÇALIŞTAY

Yaşlılık Döneminin Yaşlı Hakları, Aktif ve Sağlıklı Yaşlanma, Hayat Boyu Öğrenme,
Kuşaklararası Dayanışma, Topluma Katılım Bağlamında Değerlendirilmesi Oturumu

Oturum Başkanı Elmas Esra Ceceli

Yaşlılık Döneminin Bakım Hizmetleri, Sosyal Hizmetler ve Sağlık Hizmetleri
Bağlamında Değerlendirilmesi Oturumu

Oturum Başkanı Prof. Dr. Emine Özmete

KAPANIŞ

6 Aralık 2022 Salı
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 10.26
BAŞKAN: Erol KAYA (İstanbul)
BAŞKAN VEKİLİ: İbrahim Halil FIRAT (Adıyaman)
SÖZCÜ: Lütfiye Selva ÇAM (Ankara)
KÂTİP: Abdurrahman BAŞKAN (Antalya)

(ULUSLARARASI YAŞLI REFAHI ÇALIŞTAYI)

Açılış Konuşmaları, Sergi Gezilmesi,Uluslararası Katılımcıların Sunumları

TBMM TV SPİKERİ GAYE BERNA KAYA KAHRAMAN – Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanımız Profesör Doktor Sayın Mustafa Şentop tören salonumuzu teşrif etmiştir.

Sayın Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanım, Sayın Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanım, değerli konuklarımız; Yaşlıların Hayatın Çeşitli Alanlarında Yaşadıkları Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu tarafından düzenlenen Uluslararası Yaşlı Refahı Çalıştayı’na hoş geldiniz.

Gün boyu sürececek çalıştayımızda, yaşlılarımızın hayatın içinde aktif ve sağlıklı tutunmaları, ekonomik ve sosyokültürel destekler, barınma ve bakım hizmetleri ele alınacaktır.

Çalıştayımızın açılış konuşmalarını yapmak üzere Yaşlıların Hayatın Çeşitli Alanlarında Yaşadıkları Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Başkanı Sayın Erol Kaya’yı kürsüye davet ediyorum.

Buyurunuz efendim. (Alkışlar)

BAŞKAN EROL KAYA – Sayın Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanım, Kıymetli Bakanım, değerli katılımcılar; hepinizi saygıyla selamlıyorum, Komisyonumuz adına hepinize hoş geldiniz diyorum.

Hemen sözümün başında, Türkiye Büyük Millet Meclisi Yaşlıların Hayatın Çeşitli Alanlarında Yaşadıkları Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu olarak çalışmalarımız kapsamında bugün önemli bir toplantıyı gerçekleştiriyoruz. Toplantımıza katılımlarıyla zenginlik katan Almanya, Azerbaycan, Moldova gibi ülkelerin ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların temsilcilerine ve ülkemizden teşrif eden siz değerli katılımcılara ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında ve Değerli Meclis Başkanımızın destekleriyle, kıymetli paydaşlarımız Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Ankara Üniversitesiyle birlikte Uluslararası Yaşlı Refahı Çalıştayı’nı gerçekleştirmekten mutluluk duyduğumu ifade etmek isterim. Katılımlarınız ve katkılarınız için şimdiden çok teşekkür ediyorum.

Kıymetli konuklar, bugün önemli bir çalışmaya ev sahipliği yapıyoruz. Aslında bugün yaşlılarımızı değil, hayat rehberlerimizi, önderlerimizi, örneklerimizi konuşacağız. Aynı zamanda, Rabb’imizin “Onlara ‘Öf!’ bile demeyin.” emri fermanını, insanlığa fener olan gençlerimize geleceğimizi sağlıklı inşa etmemize vesile, eli öpülesi büyüklerimizi konuşacağız ve yine, bugün, sadece yaşlılarımıza

yönelik sorun ve önerileri değil, aynı zamanda ülkemizin temel dinamiklerini yani ekonomiyi, sağlığı, eğitimi, aileyi, gençleri, sosyal hayatı, kültürel hayatı, özetle Türkiye’yi veya kısaca, 85 milyon insanımızın istikbalini konuşacağız.

Değerli katılımcılar, yaşlılık ekonomik, sosyal, psikolojik ve sağlık yönüyle yaşamımızın bir birikimidir. Yaşlılık, bilgelik eşiği ve kendini yeniden keşfetme dönemidir. Şimdi size Komisyonumuzun faaliyetleri ve geline süreçle ilgili kısa bilgiler vermek istiyorum.

Kıymetli katılımcılar, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından ilk defa, yaşlıların sorunlarının araştırılması ve alınması gereken tedbirler için komisyon kurulmuştur. Çalışmalarımıza 1 Haziran 2022 tarihinde başladık; nasip olursa yıl sonu itibarıyla da bunu tamamlayacağız inşallah. Komisyonumuz Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan partilerin temsilcilerinden 19 milletvekili üyeden oluşmuştur. Komisyonumuz bugüne kadar kamu kurumları, üniversiteler, STK’ler, akademisyenleri dinlemiş, aktif faaliyette bulunan tüm kurum ve kuruluşlardan bilgi ve belge talebinde bulunmuştur. Ülkemizde Bakanlığa bağlı huzurevleri ve gündüz bakım merkezlerini, yerel yönetim hizmetlerini, Darülaceze Başkanlığı başta olmak üzere, vakıf ve özel sektör uygulamalarını yerinde incelemiştir. Ayrıca, dünyanın en yaşlı nüfusuna sahip 3’üncü ülkesi olan Almanya’da ağırlıklı olarak özel sektör eliyle yürütülen yaşlı bakımı, aktif ve sağlıklı yaşlanma, uzun süreli bakım sigortası ve sosyal devlet uygulamalarına ilişkin iyi örnek uygulamalarını da inceleme fırsatı bulduk. Özetle, bugüne kadar çalışmalarımızla ilgili mevzuatlar, yaşlı hakları, sağlık hizmetleri, erişilebilirlik, sosyal koruma ve sosyal hizmetler, bakım hizmetleri, yaşlı iş gücü ve istihdamı, sosyal güvenlik, afet ve salgın gibi konularda sorun ve çözüm önerilerini tüm paydaşlarla ele aldık.

Kıymetli konuklar, ülkemizde huzurevi hizmetlerinin dünyaya örnek olduğunu ve pandemi sürecinde bunun test edildiğini görmenin memnuniyetini ifade ederken dünyadaki iyi örneklerin de Türkiye’de hızla hayata geçirilmesinin önemini bir kez daha altını çizmek isterim. Ülkemizde yaklaşık her 10 kişiden 1’isi 65 yaş üzerindedir yani yaklaşık 8 milyona yakın insanımızla birlikte Türkiye artık yaşlı toplum kategorisindedir. Uzmanlar nüfusun kendi kendini yenileyememe etkisinin altını çizmektedir. Burada, tıptaki ilerleme ve ülkemizdeki sağlık hizmetlerinde geline noktanın olumlu etkisinin ve aynı zamanda doğurganlığın yüzde 1,7’ye düşmesinin etki ettiğini ifade etmektedirler. Sayın Cumhurbaşkanımızın “3 çocuk” çağrısını biz de buradan bir kez daha yeniliyoruz.

Kıymetli konuklar, sözlerime son verirken sağlıklı bir yaşlanma ve güçlü bir toplum için gençlerimizin enerjisi ile yaşlılarımızın tecrübesini birleştirmenin önemini altını çizmek istiyorum. Böylece ülkemizin geleceği ve sağlıklı nesillerin yetişmesi için daha da güçlü bir adım atılmış olacaktır. Her yeni güne yaşlanmak için değil, sağlıklı yaşamak, yeni şeyler keşfetmek ve yeni heyecanlar kazanmak için başlamanın gerekliliğinin altını çiziyor, hepinizi bir kez daha tüm Komisyon üyelerimiz adına saygıyla selamlıyor ve tekrar hoş geldiniz diyorum.

Hepinize saygılar. (Alkışlar)

TBMM TV SİKERİ GAYE BERNA KAYA KAHRAMAN – Sayın Komisyon Başkanımıza konuşmalarından dolayı teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Saygıdeğer misafirlerimiz, şimdi de konuşmalarını yapmak üzere Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanımız Sayın Derya Yanık’ı kürsüye davet ediyorum.

Buyurunuz Sayın Bakanım. (Alkışlar)

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANI DERYA YANIK – Sayın Meclis Başkanım, Sayın Komisyon Başkanım, değerli konuklar; bugün önümüzdeki yıllarda özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin en önemli gündem maddelerinden biri olacak yaşlılık ve yaşlı refahını konuşmak üzere bir araya geldik. Bu son derece ciddi meseleye dair çalışmalarımızı paylaşmadan önce hepinizi, tüm konuklarımızı saygıyla ve hürmetle selamlıyorum.

Ülkemiz, 86 milyona yaklaşan nüfusun içinde 27 milyonu bulan 18 yaş altı nüfusla ne yazık ki “gelecek yıllarda yaşlanma” başlığıyla ilgili olarak ciddi riskler barındırıyor ki biraz önce Komisyon Başkanımız da aynı gerçeğe işaret ettiler. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak gelecekte karşılaşacağımız bu durumu öngörerek çalışmalarımızı bu alanda yoğunlaştırmış bulunuyoruz.

Değerli katılımcılar, ülkemiz son yirmi yılda, sosyal devlet olmanın en önemli özelliği sayılan “sosyal hizmetler” ve “sosyal yardımlar” gibi alanlarda devrim niteliği taşıyan çalışmalara imza attı. Geldiğimiz noktada, AK PARTİ hükümetlerinin çalışmalarıyla, dünyanın gelişmiş birçok ülkesinden daha iyi işleyen, bütüncül, kapsayıcı, şeffaf ve hak temelli bir sistem oluşturduk; ana hizmet başlıklarımız arasında yer alan yaşlılık çalışmaları da bu sistemin en önemli parçalarından biri. “Yaşlılık refahı” ve “aktif yaşlanma” konuları yaşlı bakımıyla birlikte yürüttüğümüz odak çalışmalarımız arasında.

Hepinizin bildiği üzere, özellikle gelişmiş ülkeler hızlı bir yaşlanma döngüsüne girdiler; Türkiye’nin de dâhil olduğu birçok ülkede yaşlı nüfus oranları artıyor. Toplam nüfus içerisinde yaşlı nüfus oranımız 2016 yılında 8,3’ten 2021 yılında 9,7’ye yükseldi. İstatistikler bize son beş yılda yaşlı bireylerin sayısının yüzde 24 oranında arttığını gösteriyor. Her ülke, ancak nüfus dinamikleri kadar etkin bir refah düzeyine ulaşabilir. Bu noktada, üretken nüfusu artırmanın yollarını aramak sosyal politikalarımızın merkezinde yer almaktadır. Biz de Bakanlık olarak evliliğin teşvik edilmesi ve doğum oranlarının artırılmasına yönelik yeni ve etkin eylem planları hazırlamaktayız; önümüzdeki yıl hayata geçecek şekilde planladığımız aile enstitüsüyle de bu alanda -inşallah- sosyal politika çalışmalarının da artırılması hazırlıkları içerisindeyiz. Ayrıca, bütüncül kalkınma politikalarıyla var olan nüfusumuzun üretkenliğini arttırmaya yönelik çalışmalar da yapıyoruz; bu çalışmalarla, her bir vatandaşımızın toplumsal katılımını çoğaltmak amacındayız.

Toplumu bütün üyeleriyle beraber kuşatmayı önceleyen sosyal politikalarımız 2030 Yaşlanma Vizyon Belgesi’yle yeni bir boyut kazanıyor. Yaşlı haklarını güçlendirmeye odaklandığımız vizyon belgemizde yaşlılara yönelik yeni hizmet ve destek modelleri de yer alıyor. Ayrıca, aileyi ve toplumu merkeze alan bir anlayışla kuşaklar arası dayanışmayı kuvvetlendirmek de önem verdiğimiz konular arasında yer alıyor. Şu bir gerçek ki: Hangi yaşta olursa olsun, toplumsal fayda üreten kişilerin sağlığı ve mutluluğu artırıyor; ayrıca, ülkeye sağladığı katma değer de yükseliyor.

Kıymetli katılımcılar, arz odaklı hizmet anlayışımızla bütün vatandaşlarımızla birlikte yaşlılarımızın da hayat standardını ve hayat kalitesini yükseltmek için çalışıyoruz. Yaşlılara yönelik çalışmalarımızı bakım hizmetlerini de içeren geniş bir çerçevede yürütüyoruz; hizmetlerimizi geliştirirken yaşlı bireylerin ulaştıkları olgunluk düzeyiyle oluşan yeni yetenek, istek ve ihtiyaçlarını da dikkate alıyoruz.

“Hayat boyu öğrenme” hedefiyle büyüklerimizin üniversitelerde eğitim almasına imkân sunan üçüncü yaş üniversitelerini yaygınlaştırıyoruz; 2022 yılı itibarıyla 11 üniversitede sunulan bu hizmetle 5.665 yaşlı vatandaşımız eğitim görüyor. Huzurevlerimizde misafir ettiğimiz büyüklerimize dijital ve finansal okuryazarlık eğitimleri veriyoruz ki özellikle pandemi döneminde dijital okuryazarlığın, dijital platformları kullanma ihtiyacının nasıl bir zorunluluğa dönüştüğünü, nasıl bir ihtiyaca dönüştüğünü çok yakından tecrübe ettik maalesef. Teknolojiye uyum sağlamalarını kolaylaştırmak için hazırladığımız Dijital Bahar Projesi’yle 6 huzurevimizde 7 dijital bahar odası oluşturduk; böylece, büyüklerimiz interneti aktif kullanarak pek çok dijital programa ulaşabiliyorlar.

“Aktif yaşlanma” vizyonumuzla huzurevlerimizde çeşitli spor etkinlikleri de düzenliyoruz. Huzurevlerimiz arasında her yıl gerçekleştirdiğimiz bocce turnuvaları bu etkinliklerimiz arasında en sevilen ve yaşlılarımızın da en böyle hırsla sahip çıktıkları etkinliklerden birisi. Geçtiğimiz günlerde final heyecanı yaşayan bocce takımlarımız arasında şampiyon da Osmaniye Özden Huzurevimiz oldu. Bu vesileyle bir kez daha tebrik etmek istiyorum.

Kıymetli Başkanım, Değerli Hocam; bocce turnuvaları şu anda bizim büyüklerimiz arasındaki en heyecan verici etkinliklerden biri. Dolayısıyla, hakikaten biz de çok yakından onları desteklemeye devam ediyoruz. Bu özel ve itinalı çalışmalarla ülkemizin tamamında Bakanlığımıza bağlı 168 huzurevinde 14 bin büyüğümüze hizmet veriyoruz, ulaşıyoruz. Ayrıca, gündüz yaşam merkezlerimizle yaşlılarımızın sosyalleşip iyi vakit geçirmelerini sağlamaları için de hizmetlerimizi çeşitlendiriyoruz. 37 gündüz yaşam merkezimizde yaklaşık 550 büyüğümüze gündüz hizmet sunmanın mutluluğunu da ayrıca taşıyoruz.

Ülkemizdeki yaşlı bakım kuruluşlarımızı site tipi, avlu tipi ve küçük ev tipi şeklinde tasarlayarak yaşlı bireylerin ihtiyacına uygun hâle getiriyoruz. Bu alanda ileriye dönük hizmet pratiklerimizi belirlerken ihtiyacın artacağı öngörüsüyle -ki biraz önce ifade ettiğimiz gibi, yaşlı nüfusun artması bu anlamdaki ihtiyacın da artması anlamına geliyor- hizmet ediyoruz. Yaşlı bakım hizmetlerimizi yatılı bakım, gündüzlü bakım ve evde bakım modelleriyle güçlendiriyoruz. 60 yaş üzeri 137.502 engelli yaşlı vatandaşımıza evinde bakan aile yakınlarına aylık 3.336 lira destek sağlıyoruz.

Bütün sosyal hizmetlerimizi hak temelli bir sosyal politika anlayışıyla düzenlediğimizi ifade etmiştim. Bu noktada oluşturduğumuz hizmet kalitesini korumak ve sürdürülebilir kılmak üzere 2019 yılında Bakım Hizmetleri Kalite Standartları'nı yayımladık. Kalite standartlarımız, hizmetlerimizin izlenebilir ve ölçülebilir şekilde sunulması açısından önem arz ediyor. Ayrıca, belirlediğimiz kalite standartları çerçevesinde hizmet içi eğitimlerle personelimizin kapasitesini arttırmaya yönelik çalışmalar da yapıyoruz.

Bakanlık olarak hizmetlerimizi yerel yönetimlerle kurduğumuz iş birlikleriyle geliştiriyor ve çeşitlendiriyoruz. Yaşlı Destek Programı, kısaca “YADES” dediğimiz programla belediyelerimizin büyüklerimize yönelik hizmetlerini destekliyoruz. YADES’le 65 yaş üstü biyolojik, psikolojik ya da sosyal anlamda bakıma ihtiyacı olan büyüklerimizin yaşadıkları mekânlarda en güzel şekilde bakılmalarını sağlıyoruz. Bu programla altı yılda toplam 39 milyon lira kaynak aktararak 55 farklı projeye 76.497 hanede 111.559 yaşlı bireye ulaştık. Evde bakım, gündüz bakım, evde sağlık, manevi destek, gönüllülük faaliyetleri gibi çeşitli hizmet modelleriyle ve bütünsel bakım hizmetlerimizle kimseyi geride bırakmadan çalışmaya devam ediyoruz.

Yine, “Ulusal Vefa Programı” adını verdiğimiz programımızla, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarımız aracılığıyla evlerinde günlük bakımını yapmakta zorlanan, çarşıya, markete gitmekte sıkıntı yaşayan büyüklerimize Türkiye genelinde hizmet vermeye başladık. Pandemi döneminde başlayan bu çalışmayı tüm Türkiye’ye yayarak ulusal bir program hâline dönüştürdük.

Hizmetleri geliştirmenin yanında akademik çalışmaları da ihmal etmeden yolumuza devam ediyoruz. Üniversitelerde yaşlılığa özel çalışmalar yapılmasını, yaşlılık araştırma ve uygulama merkezlerinin açılmasını destekliyoruz. Belediyeler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarının da katılımıyla “yaşlı hakları” “aktif ve sağlıklı yaşlanma” konularında koordinasyon hâlinde farkındalık çalışmalarına devam ediyoruz. Ayrıca, demografik yaşlanma tecrübesi olan ülkelerin politika ve hizmetlerini takip ediyor, gözlemlerimizle yeni açılımlar oluşturmaya çalışıyoruz.

Sosyal hizmetlerimizde özel bir yeri olan “herkes için erişilebilirlik” ilkesi gereğince erişilebilirlik izleme ve denetleme sistemlerimizi sürekli aktif tutuyoruz. Yaşlı, engelli, çocuk, bebekli kadınlar, hastalar, hamile kadınlar ve hareket kısıtlılığı yaşayan tüm bireyler için erişilebilirliği sosyal hayatın olmazsa olmazı olarak görüyoruz.

Ülkemizin demografik yapısına yönelik politikalarımızı saha çalışmalarıyla ve ulusal ölçümlmelerle destekleyerek geliştirmeyi amaçlıyoruz. 2023 yılında ilk kez Türkiye yaşlı profili araştırmasını yapacağız. Yaş, cinsiyet ve sosyoekonomik veriler ışığında yaşlı bireylere yönelik daha etkin sosyal politikalar oluşturmayı hedefliyoruz. Dört yılda bir verileri yenileyerek, güncelleyerek nüfus yapısının dönüşümünü milletimizin lehine çevirecek tedbirlerle geliştirmeyi planlıyoruz.

Değerli konuklar, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak tarihi mirasımızı ve kültürel değerlerimizi bizlere taşıyan büyüklerimize derin bir vefa duygusuyla yaklaşıyoruz. Aktif ve sağlıklı yaşlanma süreci hiçbir yaşlı için lüks değil, bilakis bir haktır; bu anlamda bütün vatandaşlarımız gibi yaşlıların da bağımsız hareket edebilmelerini, sağlık ve esenliklerinin devamlılığını esas alıyoruz. Aktif ve sağlıklı yaşlanma anlayışının toplumumuz tarafından benimsenmesi için çalışıyoruz. İnanıyorum ki bu konuda geliştirdiğimiz farkındalık yaşlıların toplumsal katılımını teşvik eden güçlü desteklere dönüşecektir.

Türkiye Yüzyılı'nı her yaştan ve her durumdan vatandaşımızın birlik ve beraberliğiyle hayata geçireceğiz. Yeni yüzyıla kimseyi geride bırakmadan birlikte yürüyeceğiz. Bu inançla sözlerime son veriyor, Komisyon Başkanımızla birlikte çalıştayda emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum. Sayın Meclis Başkanımıza, bu programı himayelerinden dolayı şükranlarımı arz ediyorum.

Hepinizi saygı ve sevgiyle tekrar selamlıyorum. (Alkışlar)

TBMM TV SPİKERİ GAYE BERNA KAYA KAHRAMAN – Sayın Bakanımıza konuşmalarından dolayı teşekkürlerimizi sunuyorum.

Saygıdeğer konuklarımız, şimdi de sizlere hitap etmek üzere katılım ve himayeleriyle çalıştayımızı onurlandıran Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanımız Profesör Doktor Sayın Mustafa Şentop'un kürsüyü teşriflerini arz ediyorum.

Buyurunuz efendim. (Alkışlar)

TBMM BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP – Çok Değerli Bakanım, değerli milletvekillerimiz, kıymetli akademisyenler, değerli misafirler; yaşlıların sorunlarını araştırmak üzere Meclisimizde kurulan araştırma Komisyonu tarafından düzenlenen Uluslararası Yaşlı Refahı Çalıştayı açılışı için bir aradayız. Hepiniz milli iradenin kalbine, Gazi Meclisimize, milletin evine, Türkiye Büyük Millet Meclisine hoş geldiniz.

Değerli arkadaşlar, ülkemizin genelinde dezavantajlı kesimler için yapılan çalışmalardan biri de bu ancak yaşlıların hayatın her alanında yaşadıkları sorunların araştırılması ve bu çerçevede gerekli tedbirlerin belirlenmesi amacıyla kurulan Meclis Araştırması Komisyonumuz çok önemli bir görevi milletimiz adına yerine getirmektedir. Büyük önem verdiğim ve kurulmasına öncülük ettiğim bu araştırma Komisyonunun temel alınacak bir çalışma gerçekleştireceğini düşünüyorum. Emeği geçenlere, bütün çalışmalar dâhil olmak üzere ama bilhassa bu çalıştay için çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanın nezdinde. Bu konuya özel önem verdiğimi bilmenizi, yaşlılarla alakalı her konuda, her işte beni bir çalışma ortağı olarak görmenizi arzu ederim. Yakın geleceği ve önümüzdeki elli ila yüz yılı henüz meseleler ortaya çıkmadan olacakları önceden öngörüp erken çalışmalar yapmak gelecek nesillere olan bir borcumuzdur.

Değerli arkadaşlar, Dünya Sağlık Örgütü 65 yaş ve üstünü, Birleşmiş Milletler 60 yaş ve üstünü yaşlılık sınırı olarak alıyor. 21'inci yüzyılda karşılaştığımız en önemli meselelerden biri esasen dünya nüfusunun yaşlanmasıdır. Teknolojinin gelişmesi, tedavi yöntemlerinin çeşitlenmesi, insan sağlığıyla ilgili farkındalığın artması sonucunda, doğuştan beklenen ortalama hayat süresi bütün dünyada artış göstermiştir. Birleşmiş Milletlerin Dünya Nüfusunun Yaşlanması 2020 Raporu'na göre, artan hayat süresine ve beklentisine ek olarak doğurganlık ve ölüm hızlarının azalması yaşlı nüfus olarak kabul edilen 65 yaş ve üzerindeki kişilerin toplam nüfus içerisindeki oranını artırmaktadır. 2021 yılında dünya

genelinde 65 yaş ve üzeri –yaklaşık- 764 milyonun biraz üzerinde kişi bulunmakta iken bu sayının 2050 yılında 1,5 milyarı aşacağı tahmin edilmektedir. Yine, TÜİK verilerine göre, ülkemizde 2021 yılında toplam 25 milyon 329 bin 833 hanenin yüzde 24’ünde, 24,1’inde en az 1 yaşlı vatandaşımız yaşamaktadır. 65 yaş ve üzeri yaşlı kabul edilen nüfus kabaca bir oranla Avrupa Birliği ülkelerinde 2060 yılında yüzde 50’ye, Türkiye’de ise yüzde 25’lere yaklaşacaktır. Tabii, yaşlılarımız tecrübe ve birikimleriyle toplumumuzun çok önemli yapı taşlarıdır; yaşlılarımıza bakmak, hürmet göstermek kültürümüzün temel unsurlarındandır. Yaşlılık, yaşlanma ve yaşlılarımızın hayat standartlarının yükseltilmesi olgusu çok sayıda bakanlığın ve diğer kamu kurumlarının ortak çalışma alanlarından biri olup söz konusu kuruluşların bir arada ve eş güdüm içerisinde çalıştığını görüyoruz, müşahade ediyoruz. Büyüklerimizin milletimizin vicdanındaki ayrıcalıklı konumu da bu konunun bir devlet politikası olarak ele alınmasının önemini ortaya koymaktadır. Ülkemiz, emektar ve kıdemli vatandaşlarımız olan yaşlılarımızın hayat kalitesinin yükseltilmesi konusunda çok önemli mesafeler katetmiştir, katetmeye de devam edecektir.

Değerli arkadaşlar; çocuklar, engelliler, yaşlılar toplum içinde bir ifadeyle “dezavantajlı” kesimlerdir; çeşitli sebeplerle hayatını belli bir kalitede sürdürebilmesi bakımından imkânları az olan veya azalmış olan, başkalarının veyahut toplumun, devletin özel bir yaklaşımına ihtiyacı olan kesimlerdir. Çocuklarda, engellilerde olduğu gibi yaşlılar konusunda da devletimiz çok önemli iyileştirici adımlar atmıştır. Cumhurbaşkanımızın bu konulardaki hassasiyetini, hassasiyetindeki kararlılığını hepimiz biliyoruz ve somut sonuçlarını da görüyoruz son yirmi yıldır.

Yaşlılar konusundaki çalışmalarımızın geleceği gören bir yaklaşımla ele alınması, yarının bugünden planlanması gerekmektedir. Esasen konunun 2 temel boyutu var. Birincisi, bir anlayış, bir paradigma, bir zihniyet meselesi; “Yaşlılar başta olmak üzere toplumdaki dezavantajlı kesimlere, bir bütün olarak topluma nasıl bakıyoruz.” bütün çalışmaları, pratiği bunun üzerine, bu anlayış, bu paradigma üzerine oturtuyoruz. Bu bakış, anlayış sorunlara yaklaşımda, çözüm önerilerinde, planlamalarda bizim sınırlarımızı belirlemekte, çizmektedir.

Modern zamanlarda... Bu kelimeyi, bu ifadeyi geçen bir başka toplantıda, Konya’da hafızlık icazet töreninde de kullanmıştım. Bundan, benim kullanmadığım kelimelerle başka bir şey anlayan, ortaya koyan, çarpıtan maalesef gazeteciler de var ama şükür ki onların sayısı az, onun için burada tekrar kullanıyorum. Modern zamanlarda varlığa, hayata, insana bakış maddi ve fizik üretime dayalı bir yaklaşıma indirgenmiştir. Toplumsal hayata maddi yani fizik varlığı olan, görünen, elle tutulabilir ve ekonomik karşılığı olan bir katkı sunuyorsanız bir kıymetiniz vardır, aksi hâlde o varlık toplum için -tırnak içinde- bir yük hâline gelmektedir. Bu bakımdan, Birleşmiş Milletler ve başka uluslararası kuruluşlar 0-14 yaş arası ve 65 yaş üstü nüfusu “bağımlı nüfus” olarak isimlendirmektedir; üretim dışı, ekonomik değer üretmeyen, üreten nüfusa bağımlı bir nüfus. Bağımlı nüfus üreten nüfusa oranla önemli bir yekûn tutmadıkça bu Batılı yaklaşıma göre ciddi bir sorun yoktur, sürdürülebilirdir mesela. Ancak bağımlı nüfus işte 2060 projeksiyonunda olduğu gibi yaşlılar bakımından toplumun yüzde 50’sini, 0-14 yaş bakımından da kabataslak bir hesaplama yaklaşık yüzde 20’sini teşkil eder hâlde gelirse o zaman esasen yüzde 30 civarında bir nüfus üreten nüfus, geri kalan yüzde 70 ise bu üretime bağlı olan, ekonomik olarak bağımlı olan nüfus hâline gelmektedir ve sorun yönetilemez bir mahiyet kazanmaktadır. Toplumun maddi üretimle üretimi ekonomik karşılıkla değerlendiren ve bir bütün organizma olarak değil de toplumu parçalara bölerek kavrayan bu anlayış vicdanın, felsefenin, insanı esas alan anlayışın duvarlarına değil de sayısal ve fiziksel gerçekliğin duvarlarına çarparak pek yakın bir zamanda sürdürülemez hâlde gelecektir. Hâlbuki Doğu’da, İslam dünyasında, bizim toplumumuzda yaşlılara bakışla alakalı çok temel ilkeler insanidir, bütünlüktür, maddi ve manevi üretimi birlikte kıymetlendiren bir bakış açısına sahiptir. Bu anlayışın çok temel 2 noktasına değineceğim.

Daha doğrusu, bu anlayışı üreten, temel alan Kur'an-ı Kerim'deki ifadelerle değineceğim: Yaşlılıkla ilgili, yaşlılarla ilgili bütün İslam dünyasında ve İslam kültüründeki anlayışın özünü oluşturan en temelde Kur'an-ı Kerim'de İsrâ suresinde 2 ayet vardır; 23 ve 24'üncü ayetler. Tabii, bunları da gerçek ifadeleriyle burada söyleyeceğim, nasıl Latince ifadeleri söyleyip Türkçelerini veriyoruz, burada da buna doğrudan atıf yapacağım. İsrâ suresi 23'üncü ayette Cenab-ı Hak şöyle diyor:

(TBMM Başkanı Mustafa Şentop tarafından İsrâ suresinin 23'üncü ayetikerimesinin okunması)

TBMM BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP – “Rabb'in Allah, sadece kendisine kulluk etmenizi ve valideyne, ebeveyne, ana babaya ihsanda bulunmanızı hükmetti, emretti.” diyor. “İhsan” kelimesi genelde bizim Türkçe tercümelerimizde iyilik olarak çevriliyor. Bu, güzel anlamına gelen kelimesinden, hüsün kelimesinden geliyor. Ancak bununla ilgili bizim daha derin literatürümüzde Hazreti Peygamber (AS)'in uzunca bir hadisinde bunun ne anlama geldiğine dair detay bir açıklama var, diyor ki: “İhsan, Allah'a onu görüyormuşçasına ibadet etmektir. Bu, birinci aşaması. Varsayalım ki bu anlayışa ulaşamadın, zaten sen onu görmüyorsan da o seni görüyor.” diyor. Bu, bir hayata, varlığa bakışla ilgili çok temel bir, derin bir yaklaşımı ifade ediyor. Dolayısıyla buradaki “ihsan” kelimesini de bu bağlamda ele almak zorundayız. Yani ebeveyne yaklaşımda Allah'ın bizi her an görüyor olduğunun farkında olarak bir anlayışla yaklaşmamız lazım; onu da, pratiğini de ifade ediyoruz.

Ancak burada dikkat çeken bir husus şu: İki şey arka arkaya ifade ediliyor; bir, Sadece Allah'a kulluk etmek ve ana babaya bakmak. Bunu şöyle anlamamız mümkün: Bizim inancımızda dünyada var oluşumuzu sağlayan, bize varlık kazandıran yani bizi yaratan Allah'tır gerçek manada. Ama bizim bu dünyada var oluşumuzun görünen müsebbipleri ise ana babalardır.

Sonuç itibarıyla, Cenab-ı Hak ana babayla olan ilişkimizi bu bağlamda, var oluşumuz bağlamında bir ilişki olarak ifade etmektedir; gerçek var eden o ama maddi anlamda bu dünyadaki varlığımızın sebebi de ana babalar dolayısıyla ikisini aynı cümle içerisinde, aynı ifade içerisinde bir arada zikretmiş. Daha sonra:

(TBMM Başkanı Mustafa Şentop tarafından İsrâ suresinin 23'üncü ayetikerimesinin bir kısmının okunması)

TBMM BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP – “Onlardan biri veya ikisi senin yanında iken yaşılanmıssa” ama bu tabir değil, buradaki tabir “kibere” tabiri.

Bakın, tabii, kelimelerin etimolojisi çok önemli. Bu etimoloji çünkü bir kültür içerisinde anlam kazanmaktadır, anlam yüklenmektedir. Mesela, işte, burada da kullandığımız “old” kelimesinin şüphesiz birçok bağlamı var ama en temel etimoloji de eski yani eskimiş, geçmişte kalmış, bazı anlamlar itibarıyla da köhne anlamlar da içeriyor. Mesela, “old car” hurda araba demektir, “old case” eski vaka yani geçmiş bir vakadır, “old fashioned” modası geçmiş şey demektir. Hâlbuki biz de yaşla alakalı değil de buradaki ifade büyümeyle alakalı bir ifade. “Kebir” büyük demektir, “kibar” da büyüklük anlamına gelmektedir. Onlardan birisi senin yanında büyürse... Mesela, “kebir” öyle olduğu gibi “kübera” işte bunun çoğulu falan Arapça'da. Bunu büyüklükle... Biz de konuşurken Sayın Bakanımız da dedi, Sayın Başkanımız da “büyüklerimiz” diye ifade ettik, ediyoruz zaten, bu, şu an kullandığımız dilde olan bir şey. Yani onu bir eskimekle, geçmişte kalmakla ilgili bir ifadeyle değil de şu anda bulunduğumuz hâlin daha ilerisinde daha büyük bir büyüklük olarak ifade ediyor burada. Ne diyor? Hepimizin bildiği: “Onlara öf bile deme, onlardan yüzünü çevirme ve onlara güzel söz söyle.”

(TBMM Başkanı Mustafa Şentop tarafından İsrâ suresinin 23'üncü ayetikerimesinin bir kısmının okunması)

TBMM BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP – Güzel sözün de ötesinde “kerim” ve “ikram” aynı kökten gelen şeyler yani sözün onlara bir ikram gibi olsun anlamında ama esas bir sonraki, 24'üncü ayette Cenab-ı Hak bu bağlantıları daha da net olarak ve tekrarlayarak ifade ediyor.

(TBMM Başkanı Mustafa Şentop tarafından İsrâ suresinin 24’üncü ayetikerimesinin bir kısmının okunması)

TBMM BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP – Yani, merhametten, şefkatten meydana gelen tevazu... “Zül” yani “zelil” kelimesi, “zillet” kelimesi buradan geliyor. “Zül” yani rahmetten, şefkatten gelen... Yani, başka bir sebeple değil, acziyetten değil, rahmet ve şefkatten gelen tevazu kanatlarını onlara ger ve deki, burası önemli...

(TBMM Başkanı Mustafa Şentop tarafından İsrâ suresinin 24’üncü ayetikerimesinin bir kısmının okunması)

TBMM BAŞKANI MUSTAFA ŞENTOP – “Beni küçükken onlar nasıl görüp gözetmişse sen de onları öyle görüp gözet Rabb’im.” diyor. Yani, burada hayattaki, bizim, hepimizi hayatındaki... Şimdi, bu salona bakıyorum herhâlde burada yaşlılar yok; bu anlamda, bu tanımlar içerisinde büyüklerimiz var ama yaşlılar yok. Yaşlılığı çoğu kişi kabul etmiyor; hepimiz, biz de kabul etmiyoruz elbette ve insanın yaşlanması da hani böyle çok teknik bir meseleden de ibaret değil. Yani, nüfus cüzdanındaki yaşın artması başka bir mesele, fiziken yaşlanmak başka bir mesele. Ruhun yaşlanması, zihnin yaşlanması; bunların hepsi çok farklı boyutları olan konular, hususlar ama buradaki mesele şu: İnsan doğduğu zaman, dünyaya geldiği zaman işte hayata başlıyor, yaş alarak hayatı ilerliyor ama dönüşünde normal, sağlıklı bir hayat sürdükten sonra ölümüne yakın bir süre içerisinde esasen bazı bakımlardan, büyük ölçüde o doğduğu zamandaki hâle doğru geliyor. Dolayısıyla, burada anne-babanın hem -o bir önceki ayetteki gibi- dünyada varlık sebebimiz olmaları hem de küçükken bizi bakıp gözetmeleri, yetiştirmeleri meselesi sebebiyle bizim de yaşlılıklarında onlara bakmamızın zorunluluğunu bu kontekst içerisinde ifade ediyor. Bununla bağlantılı bir hadiste Peygamber Aleyhisselam da... Sahabeden birisi geliyor; bu ayetleri okumuş, bunları bilen birisi, Peygamber’imize “Ben, anne-babama onlar ben küçükken nasıl bana baktırlarsa ben de onlara öyle bakıyorum, haklarını ödemiş sayılır mıyım?” diyor. Peygamber’imiz de “Hayır, çünkü onlar sana bakarken senin yaşaman için sana baktılar. Sen ise onların ölüme gidişleri esnasında, ölmelerine doğru onlara bakıyorsun; ikisi aynı şey değil.” diyor. Yani, çocukluktaki bakımın ve gözetimin ne kadar büyük olduğunu, yaşlılıkta onlara bakmanın, ebeveyne bakmanın onun karşılığı olarak da algılanamayacağını ifade eden bir yaklaşım.

Şimdi, tabii, çocukları, yaşlıları; bunu biraz teferruatlı izah ettim. Yani, şüphesiz, toplumda yaşayan insanlarımızın hepsinin bütün bu detaylara vâkıf olarak hareket ettiğini söyleyemeyiz ama işte, tabiri caizse, toplumumuzda büyüklere karşı olan yaklaşımın temelini teşkil eden felsefe, paradigma esasen budur, bizim anlayışımızla buraya oturmaktadır. Çocukları, yaşlıları üretimin, kapitalist ekonominin bağımlı nüfusu olarak değil; yaradılıştan gelen, doğal olarak var olan toplumsal iş bölümünün bir ayrı fonksiyonlu kesimleri olarak görürsek, manevi üretimi toplum hayatının kıymetli bir unsuru olarak kavrarsak anlayış değişikliği verimli sonuçlar ortaya koyacaktır.

Tabii, ikinci husus şu: Elbette anlayış değişikliği yetmez, bu anlayışın pratiğinin olması lazım. Bu pratik, şahısların inisiyatifine bırakılmamalıdır, ayrıca kurumsallaştırılmalıdır. Tek tek insanlar, toplum, devlet bu konuda farkındalık ve hassasiyet oluşturmali; birinin eksik bırakmış olduğu veya yanlış yaptığı bir işi veya alanı diğeri tespit etmeli ve tamamlamalıdır.

Değerli arkadaşlar, yaşlılık konusu hem dinî hem toplumsal bir meselemiz hem de geleceğimizin planlanmasında çok önemi hâle gelmiş bir konudur. Yaşlılıkta Refah Çalıştayını konusu itibarıyla yaşlılık olgusunun çok ötesinde uzantıları olan derin bir konu; ekonomik, sosyal, kültürel, psikolojik yönleriyle çok boyutlu bir konu. Ayrıca, yaşlılığı konuşmak bir ülkenin geldiği gelişmişlik düzeyini göstermesi bakımından da çok önemli bir kriter ortaya koyuyor. Yaşlanan nüfusunu ekonomik, sosyal ve diğer bütün etkileri bağlamında ele alacak olan Uluslararası Yaşlı Refahı Çalıştayını’nda “yaşlılık” kavramını ve ülkelere etkilerini konunun uzmanları detaylı olarak bize açıklayacak; alanında uzman

olan akademisyenlerimiz Meclis Araştırma Komisyonumuzla verimli bir çalışma yürütecekler. Tabii, söylediğim gibi, anlayış farklılıkları var, bunlar farklı kültürlerin, medeniyetlerin sonuçları ama bugün artık bu konuyu felsefi bir boyutta, fikri bir tartışma konusu olarak ele almanın ötesinde fiziki gerçekliklerle karşı karşıyayız. Bahsetmiş olduğum dünya nüfusunun yaşlanması meselesi, bu konuda, sadece bizim toplumumuz bakımından değil, bütün dünya bakımından yeni bir anlayışa geçmemiz gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu güzel çalışma, faaliyet muhtemelen Komisyonumuzun çalışmalarında da önemli bir yer tutacaktır.

Ben, öncelikle katılan bütün arkadaşlarımıza, akademisyenlere başarılar diliyorum; katılımları için, sunacakları katkılar için de çok teşekkür ediyorum. Sayın Başkanımıza, Komisyonumuzun değerli üyeleri milletvekillerimize çok teşekkür ediyorum. Sayın Bakanımıza ve onun şahsında Bakanlığımızın katkıları için ayrıca teşekkür ediyorum. Hepinizi sevgiyle ve saygıyla selamlıyorum. Allah’a emanet olun. (Alkışlar)

TBMM TV SPİKERİ GAYE BERNA KAYA KAHRAMAN – Sayın Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanımıza konuşmalarından dolayı teşekkürlerimizi sunuyoruz. Sayın Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanımızı, Sayın Bakanımızı, Sayın Komisyon Başkanımızı saygıdeğer protokolümüzle birlikte ara salona, Saray Engelsiz Yaşam Merkezi İş ve Meşguliyet Atölyeleri Resim ve Seramik Sergisi’ni gezmeye davet ediyoruz.

Çalıştayımız saat 11.30’da yaşlı refahı alanında uluslararası yaklaşımlar ve uygulama örneklerini konu alan konferansla devam edecektir. Çalıştayımıza, değerli bilgilerini paylaşarak yaşlılık alanına katkı sağlayacak tüm uzman konuklarımıza şimdiden teşekkür ediyoruz. Katılım ve ilginizi teşekkür eder, saygılar sunarız.

Saray Engelsiz Yaşam Merkezi: İş ve Meşguliyet Atölyeleri Resim ve Seramik Sergisinin Gezilmesi

TBMM TV SPİKERİ GAYE BERNA KAYA KAHRAMAN – Saygıdeğer konuklarımız, tekrar hoş geldiniz.

Çalıştayımız yaşlı refahı alanında uluslararası yaklaşımlar ve uygulama örneklerini konu alan konferansla devam ediyor. Konferansımızda 4 çevrimiçi bağlantımız olacaktır. Birbirinden değerli konuklarımızla yaşlı refahını ve kendi ülkelerindeki uygulama örneklerini konuşacağız.

İlk olarak, Alman Ulusal Yaşlılar Derneği Birliği Yönetim Kurulu Üyesi Sayın Heidrun Mollenkopf’ a bağlanacağız.

Buyurun.

ALMAN ULUSAL YAŞLILAR DERNEĞİ BİRLİĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ DR. HEIDRUN MOLLENKOPF – Teşekkürler.

Öncelikle, nazik davetiniz için size çok teşekkür etmek istiyorum, bu çok önemli faaliyete bizi davet ettiğiniz için çok teşekkürler.

Öncelikle, size biraz arka plandan bahsetmek istiyorum. Yani önümüzdeki on beş dakika içerisinde nelerden bahsedeceğim? Öncelikle, Roma’daki Bakanlar Konferansı ve Bakanlar Deklarasyonu’ndan bahsetmeye çalışacağım, sonrasında da ortak Sivil Toplum Forumu ve Bilimsel Araştırma Kurumunun ortak deklarasyonundan bahsedeceğim. Sivil toplum ve bilimsel araştırma önceliklerinden bahsetmeye çalışacağım. Önümüzdeki yıllar içerisindeki öncelikler neler olacaktır; bunlara değineceğim ve Almanya’daki bakım konusundan örnekler vermeye çalışacağım, sonrasında da çeşitli sonuçları sizlerle paylaşacağım.

Evet neden bahsediyoruz? Madrid Uluslararası Yaşlanma Eylem Planı’nın tarihi 1982’ye kadar gidiyor. İlk kez, dünyada bu konuda bir Uluslararası Eylem Planı kabul edildi. “MIPAA” olarak kısaltmış olduğumuz Madrid Uluslararası Yaşlanma Eylem Planı’na baktığımız zaman yaşlıların insan haklarını

koruma üzerine temel alan, bu temel üzerine inşa edilmiş bir yapıdan bahsediyoruz. 2002 yılında, siyasi deklarasyon ve Madrid Uluslararası Eylem Planı çerçevesinde bir karar alındı, 57/167 Kararı ve MIPAA yıllar içerisinde toplantılarını gerçekleştirdi; bu sene Roma’da Bakanlar Konferansı çerçevesinde çeşitli taahhütler bir araya getirildi. MIPAA’nın tarihi içerisinde ilk kez ortak bir forum gerçekleştirebildik, Sivil Toplum ve Bilimsel Araştırma Ortak Forumu düzenlendi. Bu bağlamda, aynı zamanda, ortak bir deklarasyon da ortaya çıkarabildik. Bu ortak deklarasyon çerçevesinde, ortak belirge çerçevesinde de görüşlerimizi paylaştık. “Söz konusu bakanlar toplantısının bildirgesinin içerisinde hangi konular vardı?” diye soracak olursanız şunları sayabiliriz: Aktif ve sağlıklı yaşlanmanın teşvik edilmesi, yaşlılar ve aynı zamanda onlara bakım sağlayan kişiler için desteğe eşit erişim, ayrıca yaşlanmanın toplum içerisindeki tüm yaşlar için bir ana akım konu hâline getirilmesi vardı. Bakanlar Deklarasyonu’na baktığımız zaman UNECE’nin üyeleri tarafından da burada önemli taahhütlerin yer aldığını görüyoruz. Sivil toplum ve bilimsel araştırma ortak deklarasyonu çerçevesindeki ele alınan konuların biraz daha ayrıntılı bir şekilde ele alınması gerekiyor, daha özel bağlamda ele alınması gerekiyor ve aynı zamanda şimdiye kadar bu deklarasyon içerisinde ifade edilen, önerilen fakat yeterince ele alınmayan konular üzerine daha fazla çalışılması gerekiyor.

Şimdi bir de önceliklerimizden bahsedelim: Önceliklerimize baktığımız zaman katılımcı, aşağıdan yukarıya bir yaklaşım öngörülüyor. Burada amaç UNECE bölgesi içerisinden ve aynı zamanda uluslararası araştırma kurumlarından ilgili paydaşların sürece müdahil olmasını sağlamak. Bu öncelikler üç tur istişare sonucunda, neticesinde ortaya çıkarıldı. Roma’da 2022 yılında gerçekleştirilen konferansın sonrasında nihai versiyonu kabul edildi. Eğer ilginizi çekerse sizinle paylaştığım bu link üzerinden, bağlantı üzerinden söz konusu deklarasyona ulaşabilirsiniz ve oradaki öncelikleri ayrıntıları bir şekilde görebilirsiniz.

2022 Roma Bakanlar Deklarasyonu’na baktığımız zaman temel itibarıyla özellikle insan hakkı temelli bir yaklaşım ele alınıyor ve aynı zamanda insan haklarının tüm yaşlılar tarafından kullanılabilmesi, bu haklardan yararlanabilmesini yönelik bir ihtiyaç temel alınıyor. Aynı zamanda yaşam boyu bir perspektif ortaya konularak yıllar içerisinde, yaşam boyunca ortaya çıkan sosyal eşitsizliklerle birlikte başa çıkma ihtiyacının altı çiziliyor. Buna ilaveten toplumun her kesiminde yaş temelli ortaya çıkacak olan, çıkabilen ayrımcılığın, stereotiplerin ve ön yargıların üstesinden gelinebilmek hedefleniyor. Etkili bir şekilde koruma mekanizmalarının kabul edilmesi sayesinde de herhangi bir şekilde yaşlıların ihtiyaçlarını görmezden gelinmesinin engellenmesi hedefleniyor.

Geleceğe yönelik ise şunlardan bahsedebiliriz: Yaşlılık, yaşlanma, cinsiyetçilik, ırkçılık ve aynı zamanda ayrımcılığın diğer tüm formlarıyla mücadele etme konusunda bir farkındalık oluşturulması, bu farkındalığın güçlendirilmesi hedefleniyor. Aynı zamanda yaşlanmanın, yaş algısının değişen koşullarının göz önünde bulundurulmasına yönelik sosyal fenomenin, ortaya çıkan bu sosyal olguların anlaşılması hedefleniyor.

Bildiğimiz üzere insanların yaşlarının ilerlemesiyle birlikte bunun kendileri üzerinde hissel, fiziksel veya zihinsel beraberinde getirmiş olduğu çeşitli zorluklarla mücadele etme, değişen aile yapılarının göz önünde bulundurulması, tek başına yaşayan kişilerin sayısının giderek artması, dijitalleşen çalışma koşulları ve yaşam boyu süreç içerisinde artık çeşitliliğin artması ve çeşitli inanışlardan, etnik topluluklardan gelen kişilerin bir arada yaşaması, cinsel yönelimler gibi konular; bu hızlı yaşlanma konusu bağlamında ele alınan çeşitli bağlamlar.

Aynı zamanda devletler içerisinde özellikle de kadınlar söz konusu olduğunda, eşitsizliklere neden olan, evde herhangi bir ücret almadan kadınların yaşlılara bakmak durumunda kalması, bakım sağlamak durumunda kalması ve bunun beraberinde getirdiği eşitsizliklerden bahsetmeye çalışıyoruz, bunların üstesinden gelmeye çalışıyoruz. Burada bir de size Almanya’dan çeşitli örnekler vermek isterim. Almanya’da evde ve kurumlarda acaba bakım hizmetleri nasıl sağlanıyor? Diğer Avrupa ülkelerinde

olduğu gibi Almanya'ya baktığımız zaman gerçekten ciddi bir demografik değişiklik yaşandığını görüyoruz. Toplumun giderek yaşlandığını görüyoruz ve çok daha fazla kişinin uzun vadede bakım ihtiyaçlarının ortaya çıktığını gözlemliyoruz. 2019 yılının Aralık ayına baktığımızda Uzun Vadeli Bakım Sigorta Yasası'na göre, oradaki tanım uyarınca bakıma ihtiyaç duyan kişi sayısının 4,13 milyon olduğunu gördük. Bu kişilerin yarısından fazlası bakıma ihtiyaç duyuyor ve aynı zamanda yüzde 80'i bu kişilerin yani bakıma ihtiyaç duyan kişilerin yüzde 80'ine bakım evde sağlanırken geriye kalan yüzde 20'sine ise tesislerde yatılı bakım sağlanıyor. Uzun süreli bakım sigortasına baktığımız zaman bu, Almanya'da 1995 yılında gündeme getirilmişti ve burada profesyonellerden destek alınabilmesi seçeneği var ya da eğer aileden bir kişi bakım sağlıyorsa kendisine mali bir yardımda bulunularak söz konusu ihtiyaç karşılanmaya çalışılıyor. Bakıma ihtiyaç duyan kişilerin evde veya kurumlarda, tesislerde bu bakımı alması seçenek olarak ifade ettiğimiz gibi sunuluyor ve evde bakım sağlayan kişiler, ifade ettiğim üzere, çeşitli izinler alabiliyor. Örneğin işe gidemeyecek durumdaysa işinden izin alabiliyor. Burada verilen bakımın derecesine baktığımız zaman bu derece temelinde nasıl bir bakım sağlanıyorsa uzun vadede, uzun süreli bu bakım sigorta ödenekleri kendilerine iletiliyor. Desteğe ihtiyaç duyan, bakıma ihtiyaç duyan ama söz konusu tanımın gerekliliğini karşılamayan kişiler ise bu ödeneklere erişim sağlayamıyor. “Uzun süreli bakım” kavramının daha fazla genişletildiğini, bunun kapsamının geliştirilerek bunun içerisinde bilişsel hastalıkların ve aynı zamanda zihinsel hastalıkların da ruhsal hastalıkların da dâhil edildiğini görüyoruz. Burada, öncelikle amaç olabildiğince insanlara evlerinde bu bakımı sağlayabilmek, temel prensip bu. Bunu geliştirerek insanların yatılı hâle gelmesini engellemek amaç olarak güdülüyor dolayısıyla burada vakitten tasarruf edebilmek için bu koşulların da iyileştirilmesi gerekiyor. Özellikle de ailede bakımın sağlanabilmesi yani profesyonellerden ziyade ailede bu bakımın sağlanabilmesi, karşılanabilmesi için çalışmalar yapılıyor. Burada sağlanan bakımın derecesi ifade ettiğimiz üzere kişiye sigorta bağlamında sağlanan ödenekleri belirliyor demistik. Burada çeşitli bakım dereceleri var, burada yapılan bir değerlendirme çalışması var; “uzun süreli bakım” kavramı için yapılan değerlendirme çerçevesinde 2017 yılında bir değişiklik meydana geldi, dediğimiz üzere, uzun vadeli bakımın kapsamı genişletilebildi. Artık, ifade ettiğimiz üzere, ruhsal ve bilişsel hastalıklarda ilk kez böylece değerlendirmeye alınmış oldu. Yani ruhsal sorunları olan kişiler de veya zihinsel hastalıkları olan kişiler de sürece dahil edilebildiği gibi bunama, demans gibi hastalıkları olan kişiler de bu süreç içerisinde artık kapsam dâhilinde bulunuyor. Burada özellikle evde bakımın desteklendiğini ifade etmiştim, bunun ayrıntısına girecek olursak; bu, Almanya içerisindeki uzun süreli bakım yaklaşımının temelini oluşturuyor dolayısıyla yaşlanan nüfus için bakım açısından gerçekleşen olumlu gelişmeler olduğunu görüyoruz ama elbette ki bu koşulların da iyileştirilmesi gerekmektedir.

Şimdi, arzu ederseniz, sivil toplum ve bilimsel araştırmalar çerçevesindeki önceliklere bakalım. Göç fenomeni ve yaşlanmayla bağlantılı olarak karşımıza çıkan çeşitli zorluklardan, sınamalardan bahsediyoruz; her şeyden evvel bunların ele alınması gerekir. Mültecilerin ve aynı zamanda göçmenlerin bu çerçevede özellikle yabancıları oldukları bir ülkede yaşlanmayla alakalı spesifik bazı ihtiyaçları olabileceğini düşünmek lazım ve dolayısıyla “kimseyi geride bırakmama” prensibi dâhilinde onların ihtiyaçlarının da göz önünde bulundurulması gerekir. Ayrıca ilerleyen yaşla birlikte duygusal ilişkiler ve cinselliğin her türünün de göz önünde bulundurulabilmesi ve tüm bu yaşlıların yaşamın potansiyelini tam yaşayabilmeleri için gereken ihtiyaçlar karşılanmalıdır.

Sosyal eşitsizlik, karşımızda önemli bir zorluk olarak varlığını sürdürmeye devam ediyor. Dolayısıyla yaşlıların dijital haklardan faydalanmasını da sağlamak için gerekli önlemler alınmalıdır. “Yaşam boyu ve insan hakkı temelli” perspektiften baktığımızda, yaşlanan kişilerin çevresel, bağlamsal veya yapısal ön koşullar açısından ortaya koymuş olduğu çeşitliliğin de yaşlı refahı bağlamında daha yoğun bir şekilde ele alınması gerekir. Yaşlıların katılımının özellikle kendi konumlarıyla ve otonom yapılarıyla alakalı karar alma süreçlerine dâhil edilmesi gerekir. Özellikle de acil durumlarda yani askeri

bir müdahale olduğunda, iklim değişikliği veya pandemi gibi nedenlerle ortaya çıkan acil durumlarda hemen iyileştirme çalışmaları yapılmalı; bu iyileştirme çalışmaları kapsamında da yaşlıların hakkı ve ihtiyaçları mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

Sonuç olarak da şu yorumlarımı sizlerle paylaşabilirim: MIPAA ve RIS süreci bizim için bir fırsat ortaya koymaktadır. Bu fırsatla birlikte, bu imkândan yararlanarak yaşlılar için uygun politikaların geliştirilmesi sağlanabilir. Burada daha bütüncül bir stratejiyle birlikte hem ulusal hem de uluslararası düzeyde tüm partnerlerle çalışılabilir. 2022 Bakanlar

Deklarasyonu içerisinde ele alınan konulara baktığımız zaman, bu konular hem sivil toplum hem de bilimsel araştırma toplulukları için kilit önem teşkil etmektedir. Mevcut Bakanlık konferansı içerisinde taahhütlerin tam olarak yerine getirilmesi konusunda elimizden gelen desteği vermeye hazırız. MIPAA çalışma programının geliştirilebilmesi, RIS çalışmalarının daha ayrıntılı bir şekilde geliştirilebilmesi, yeni küresel bağlamlara adapte edilebilmesi, bunu yaparken de ilave önceliklerin ve ihtisas çalışmalarının yapılabilmesi önümüzdeki süreç içerisindeki amacımız olacaktır ve tüm üye ülkelere çağrımız da Birleşmiş Milletler Konvansiyonu gibi temel enstrümanları, yasal bağlayıcılığı olan enstrümanlarla birlikte süreçte herhangi bir gecikme yaşanmadan tüm çabaların yerine getirilmesidir.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum.

TBMM TV SPİKERİ GAYE BERNA KAYA KAHRAMAN – Çok teşekkürler Sayın Doktor Mollenkopf konuşmanız için.

Almanya'dan Azerbaycan'a uzanıyoruz. Azerbaycan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Nüfus Kalkınması Dairesi Başkanı Sayın Nailya Verdiyeva karşımızda olacak. Kendisine “Konferansımıza hoş geldiniz.” demek istiyoruz.

Azerbaycan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığından Sayın Nailya Verdiyeva, hoş geldiniz ve sözü size bırakıyoruz.

AZERBAYCAN ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI NÜFUSUN KALKINMASI DAİRESİ BAŞKANI NAILA VERDİYEVA – Çok teşekkür ediyorum.

Bugün, bu Uluslararası Yaşlı Refahı Çalıştayı'na katılmaktan büyük memnuniyet duyuyorum. Azerbaycan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Nüfus Kalkınması Dairesi adına nazik davetiniz için teşekkür ederek sözlerime başlamak istiyorum.

Tabii ki ilk olarak, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına, Türkiye Büyük Millet Meclisine ve Meclis Komisyonuna bu çalıştayı organize ettikleri için teşekkür etmek istiyorum. Kendi ülkemizdeki uygulamalardan bahsetmeye çalışacağım. Yaşlı nüfusun hayat kalitesinin artırılması için ne gibi pratiklerimiz var, karşılaştırma imkânı bulunacaktır diye umuyorum.

Kıymetli konuklar, kıymetli meslektaşlar, hanımefendiler, beyefendiler; benim adım Naila Verdiyeva, bana takdim edildiği üzere Azerbaycan Cumhuriyeti Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İstihdam ve Nüfus Politikaları altında çalışan Nüfus Kalkınması Dairesi Başkanım. Şimdi, sunumuma başlayacağım müsaadenizle. Bana ayrılan süreye de riayet etmek için elimden geleni yapacağım. Sadece on beş dakika gibi bir süre tanınmıştı, bu süreye riayet etmek için elimden geleni yapacağım ve yaşlanan nüfus için biz Azerbaycan'da ne yapıyoruz, karşılaştığımız zorlukların üstesinden nasıl geliyoruz, biraz bunlardan bahsetmeye çalışacağım. Şimdi, sunumumun özeti bu şekilde. En büyük demografik eğilimlerden bahsederek başlayacağım, daha sonra yaşlanan nüfusun refahıyla ilgili neler yapıyoruz ve bundan sonra atılacak adımlar, bundan sonra önceliklendireceğimiz politikalar neler, bunlardan bahsederek bitirmeye çalışacağım.

Müsaadenizle, nüfus-yaş dağılımı açısından bakalım. Şimdi, nüfusun yaşa göre ve cinsiyete göre dağılımını biz bu grafikte görüyoruz. Tabii ki tüm politika eylemlerini burada yaptığımız istatistiki olarak analizlere dayandırıyoruz. 15-64 yaş arası çalışan genç nüfus olarak gözüktüyor, şu anda nüfusumuzun yüzde 70'i 15-64 yaş aralığına ait. Nüfusun yüzde 22'si ise 0-14 yaş arasında. 65 yaş üstü yaşlı nüfusumuzun genel nüfusumuza oranı ise yüzde 8. Aslında, 1990'lardan bu yana nüfusu karşılaştırmak adına oynamak istiyorum slaytı. 1990'da baktığımızda çalışan genç nüfus oranımız 70 değil yüzde 62'ydi, 0-14 yaş arası genç nüfusumuz yüzde 33'tü, yaşlı nüfusumuz, 65 üstü ise 1990'ların başında yüzde 5'ti. Burada, tabii ki büyük artışlar görüyoruz, özellikle de 0-14 yaş arası grupta. Çalışan nüfusun azaldığını görüyoruz, nüfus-yaş yapısına baktığımızda, giderek artan bir şekilde genç nüfusun arttığını görüyoruz. 1990'lardan bu yana yaşlı nüfus artmamış ama şu anki nüfus gidişatına göre bir trend analizi yapıp ileriye dönük tahminlerde bulunduğumuzda -ki zaten bu çalışmalar da iş birliği içerisinde Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'yla (UNFPA) birlikte yapılmıştı, Prag'da bir araya geldikten sonra- yaşlanan nüfusun bundan sonra şimdiye kadar olandan farklı olarak artmasının öngörüldüğü ortaya çıktı. Dolayısıyla bu yüzde 8'in de artmasını bekliyoruz 2050'ye kadar. Tüm yapılar da çok majör değişiklikler olması bekleniyor ve toplam bağımlılık oranı da dolayısıyla 1990'larda yüzde 61 iken 2000'de yüzde 59'a, 2010'da yüzde 40'a kadar, 2022'de yüzde 43'e kadar düştü. Bundan sonrası için öngörülere baktığımızda, 2030 yılına kadar bu rakamın yüzde 45 olmasını bekliyoruz, 2050'ye kadar yüzde 60'a çıkmasını bekliyoruz. Bakın, bu sene itibarıyla kaçtı, hatırlayalım; yüzde 43'tü. 1990'larda ise yüzde 61'di. 2050 tahminlerine baktığımızda, bu, yine yüzde 60 olacak gibi gözüktüyor.

Slayttan da anlayacağınız üzere, bu rakamlar arasındaki fark çok düşük ama rakamların arkasına baktığımızda, yapısal olarak yıllar içerisinde çok büyük farklılıklardan geçeceğiz gibi gözüktüyor. Şöyle anlatmaya çalışayım: 1900 yılında baktığımızda, 65 yaş üstü 1 kişi için çalışan nüfusta 13 kişi vardı. 2022'ye geldiğimizde, çalışan nüfus sadece 9 kişi, 1 yaşlıya karşı. 2050'de ise bu rakamın yani 65 yaş üstü 1 kişiye karşılık, çalışan nüfusta 3 kişi olması bekleniyor. Bu şekilde düşüyor o bağımlı nüfusu karşılayan çalışan nüfusun sayısı.

Bir de doğumdaki yaşam beklentisi rakamlarına bakacak olursak mavi olan erkek, kırmızı olan kadınları temsil edecek şekilde şimdiye kadarki pozitif yönlü beklentilerin son yıllarda düşüşe geçtiğini görüyoruz. Ortalama yaşam beklentisi kadın ve erkekte ortalama 71 olarak kendini gösteriyor ayırdığımızda tabii ki farklar var. Covid-19 öncesinde, kadın ve erkekte 74 ve 79'tu sırasıyla bu rakam. Dolayısıyla 2018 öncesindeki toplam yaşam beklentisi beş yıl kadar değişti diyebiliriz. Özellikle de zengin toplumlarda kadınların erkeklerden daha uzun yaşama eğiliminde olduğunu görüyoruz. Ama özellikle de 65 yaş üstü yaşlı nüfusun refahını gördüğümüz ve istişare ettiğimiz bugün, daha çok, 65 yaşı etkileyen yaşam beklentisi grafiklerine bakmamız gerekiyor. 65 yaş itibarıyla kadınlarda 14, erkeklerde ise 16 olarak bekleniyor takip eden yaşam beklentisi yılları. Tabii ki kadınlar ve erkekler arasında 65 yaşındaki yaşam beklentisi de farklı hatta spesifik olmak gerekirse 2000 yılında 3,1'ken aradaki fark, 2021 itibarıyla 1,9'a kadar düşürülmüş cinsiyet arası fark. Bunun da başarılı olduğunu düşünüyoruz.

Tabii ki burada doğrudan yaşlı refahıyla ilintili olduğuna inandığımız ve burada bahsi geçebilecek başka hususlar da var, başka istatistikler de göstermek istiyorum. 2018 yılı başından bu yana yaşlı yardımı 3 kat artırıldı. Burada, asgari emekli maaşı ve normal asgari ücret 2 kereden fazla artırıldı. Ortalama emekli aylıkları yüzde 78 artırılırken çalışma yardımları da yaşlı nüfus için yüzde 71 oranında artırıldı.

Müsaadenizle, bunun dışında yaptığımız çalışmalardan biraz bahsetmek istiyorum. Kendi Bakanlığımız öncülüğünde çalışılarak tabii ki bu işler yapıldı. Bakanlığımız bünyesinde genel itibarıyla 175 civarı hizmet veriliyor. 2018 yılından bu yana, tabii ki sosyal hizmet alanında büyük başarılar kaydedildi Bakanlığımız eliyle ve bu 175 hizmetten 110 tanesi otomasyona bağlandı, tek bir elektronik

platform üzerinden bu hizmetler verilebiliyor. Bunlar içerisinde 46 tanesinde ise proaktif olarak çalışabiliyoruz. Bu da demek oluyor ki mesela yaşlılık aylıkları ya da engelli aylıkları ya da emeklilere yapılan yardımlar, bunların tamamı vatandaşlarımıza proaktif olarak iletiliyor.

Yaşlıların refahına odaklandığımızda, altını çizmek istediğim en önemli konseptlerden bir tanesi, 2018 yılında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde şeffaf hizmet sunulmasını ve verimli çalışılmasını mümkün kılmak adına Bakanlık portfolyosuna ait 153 farklı sosyal hizmet tanımlandı ve bu hizmetler “DOST” merkezleri adını verdiğimiz Bakanlık merkezleri üzerinden iletiliyor. Merkezden memnun kalma oranı vatandaşlarımızda yüzde 98,2.

Bunun dışında, tabii ki yaşlı vatandaşlarımız için bir gönüllülük programı başlatıldı ve bunun dışında, çocuklar için de benzer programlarımız var.

Tabii ki şimdi İngilizce konuştuğum için “DOST” mantıksız gelebilir kulağa fakat “arkadaş” demek. Sizde de öyleyse bu açıklamaya gerek kalmayacaktır zaten. “Yaşlanan nüfus da dostumuzdur.” mesajını vermek, en başlıca amaçlarımızdan bir tanesiydi burada.

Uluslararası kurum, kuruluşlar da tabii ki yürüttüğümüz projelere dâhil olabiliyor. Daha önce de söylediğim gibi, (UNFPA) Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu’yla bir sosyal girişimimiz olmuştu. Aktif yaşlanma kampanyası altında, yaşlıların refahını artırabilmek adına Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu’yla kanıta dayalı bir şekilde çalışmalar gerçekleştirdik. Tabii ki veri toplama da yapıldı, aktif çalışma endeksi çıkartıldı toplanan veride yapılan hesaplamalar sonrasında. Kamu kurumları, sivil toplum örgütleri, üniversiteler ve akademi üyeleriyle bir araya gelerek bu çalışma yapıldı. Tabii ki yaşlanma ve buna ilişkin faaliyetler üzerine kamuda farkındalık yaratma amaçlı yürütülen bir kampanyanın parçası olarak bu araştırmalar da yapıldı. Yaşlıların daha sağlıklı ve daha bağımsız hayat sürmelerini destekleyebilmek adına bu kampanyalar yürütülmüştü. Bunun dışında, tabii ki katılımcı bir yaklaşıma dayalı olarak sosyal hizmetlerin verilmesi de benimsendi. Yapılan faaliyetlerin tamamının üzerinden tek tek geçemiyorum tabii ki zaman kısıtı olması sebebiyle ama toplamda binlerce insan bu projeden istifade etti diyebiliyorum. Doğrudan katılım sağlayanlardan dolaylı olarak istifade edenlere kadar ulusal çapta büyük bir kampanya oldu.

Demografik anlamda yaşanan gelişmelere bakarsak -ki nüfusun yapısındaki muhtemel değişikliklerin istatistiklerini sizinle de paylaşmıştım- o zaman birçok diğer ülkede olduğu gibi Azerbaycan’da da nüfusa yönelik alınması gereken tedbirler olduğu gerçeği karşımıza çıkıyor çünkü değişiklikler olacağını öngörebiliyoruz. Bir kere, nüfus yaşılanıyor; dolayısıyla iş gücü de yaşılanıyor ve buradan çıkarılabilecek en önemli sonuçlardan bir tanesi, tabii ki toplumun nüfusun değişmesiyle beraber genel olarak değiştiği, dolayısıyla da bu yeni yapıya uygun bir hizmet götürme politikasının belirlenmesi gerektiği. Aslında, birden fazla alana değinen bir konu bu. Bir kere, çok daha talepkâr bir süreçten bahsediyoruz. Ekonomiden eğitime, sağlıktan sosyal hizmetlerin daha farklı birçok alanına kadar bu yaşlanan nüfusun desteklenebilmesi ve rekreasyonel faaliyetlerle destek sağlanabilmesi için serbest zaman aktivitelerinden tutun da yeni öğrenme stratejilerinin benimsenmesine kadar sağlanması gereken birçok farklı destek olduğu, karşımıza bütün çıplaklığıyla çıkıyor.

Tabii ki zorluğuyla beraber geliyor yaşlanan nüfus. “Takip eden yıllarda da hepsi bir anda karşımıza çıkmayacak.” dense de hazırlıklı olmanın önemini vurgulamak isterim. Hepimizin bildiği gibi, yaşlı dostu ortamlara, aktif ve sağlıklı yaşam ortamlarına yaşlıların potansiyelini ortaya çıkarabilecek pratiklere ve iş gücü verimliliğinin devamlılığını sağlayacak uygulamalara ihtiyacımız var. Herkesin bahsettiği gibi, hayat boyu öğrenme, yeni istihdam şekilleri ve buna uygun çalışma koşulları önceliklendirdiğimiz alanlar arasındaydı.

Aslında, bu slaytla sunumumun sonuna gelmiş oldum. Biz, yaşlanan nüfusun doğurduğu zorluklarla mücadele etmek istiyorsak tabii ki istatistiklere ve kanıtlara dayalı şekilde ve benimsediğimiz devlet politikaları ve ilkeleri doğrultusunda, daha kapsayıcı çalışma piyasası, insan onuruna her yaşta yakışır çalışma ortamları, daha esnek, daha uzun ve daha sağlıklı çalışmanın mümkün kılınabileceği hayatı destekleyen pratiklere ihtiyacımız var. Devam eden demografik değişimler göz önüne alınarak ulusal sosyal koruma sisteminin devam eden değişikliklere uygun olarak adapte edilmesi, uyarlanması gerekiyor.

Bunun dışında, sağlık, rehabilitasyon, sosyal bakım hizmetleri yaşlılar için daha inovatif yaklaşımlarla hayata geçirilmeli diye karar verdik. Her zaman veri toplama, araştırma yapma ve kapasite artırımına ihtiyacımız var.

Şimdilik anlatacaklarım bu kadar, beni dikkatle dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

TBMM TV SPİKERİ GAYE BERNA KAYA KAHRAMAN– Sayın Verdiyeve’ya verdiği değerli bilgiler için çok teşekkür ediyoruz.

Değerli konuklarımız, şimdi de Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu Sosyal İşler Sorumlusu Sayın Lisa Warth’e bağlanacağız.

Söz sizin efendim, buyurun.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER AVRUPA EKONOMİK KOMİSYONU SOSYAL İŞLERİ SORUMLUSU LISA WARTH – Çok teşekkürler.

Çok değerli katılımcılar, çok değerli milletvekilleri, çok değerli uzmanlar, hanımefendiler, beyefendiler; ben de buradan merhaba diyerek sizleri selamlamak isterim. Bu çok önemli çalışmaya katılımınız için ben de kendi adıma teşekkür etmek istiyorum.

Şimdi, önümüzdeki on beş dakika içerisinde sizlere yaşlanmanın ana akımlaştırılmasından bahsedeceğim. Bu, her yaştan kişilerin oluşturduğu topluma doğru giderken önerilen önemli hususlardan bir tanesi, biliyorsunuz. Şimdi, bir miktar geriye gidip sürecin nasıl geliştiğine bakalım. Uluslararası platformlarda, uluslararası camiada süreç nasıl ilerledi? Öncelikle, Madrid’le alakalı 2002 yılında kabul edilen deklarasyonu dinledik, stratejiyi dinledik. Bu, tabii, bizler için önemli bir kilometre taşıydı, Madrid Stratejisi ve Uluslararası Eylem Planı’nın kabul edilmesi. Bunun peşinden yaşlanma gündemini kalkınma gündemiyle bir araya getirmek çok büyük bir önem taşıyor.

Demografik değişimler, toplum içerisindeki yaşlanma zaten esasında yıllardır farkında olduğumuz hususlardan bir tanesiydi. Uluslararası düzeyde ve özellikle de Avrupa Ekonomik Komisyonu’nda (UNECE) 56 ülkeyle birlikte çalışıyoruz ve amaç Madrid Uluslararası Eylem Planı ve Stratejisi’nin uygulanmasını sağlayabilmek. Yıllar içerisinde bu ülkelerle birlikte çalışarak bir yol haritası çıkarmaya çalıştık. Aynı zamanda, yol haritalarının da ulusal ihtiyaçlara uyumlulaştırılması, ulusal ihtiyaçlarla bir arada yürütülmesi ve buna göre adapte edilmesi bizim amaçlarımız arasında yer aldı. 2022 yılında çeşitli son tarihler oluşturduk ve aynı zamanda rehberler oluşturduk. Bu rehberleri, kılavuzları birazdan biraz daha ayrıntılı bir şekilde anlatmaya çalışacağım.

Roma Bakanlık Deklarasyonu, yaşlanmayla alakalı bu deklarasyon haziran ayında kabul edildi. Geçmişten daha güçlü bir şekilde tüm yaştan toplum için daha ileri bir düzeye ulaşmak amacıyla orta yaşlanmanın ana akım politikaların bir parçası hâline getirilmesi hedeflendi. Burada amaç: Yaşlanan nüfusa yönelik daha uygun, daha kapsayıcı politikaların geliştirilmesi, bir de buna ilaveten, sistematik bir şekilde yaşlanmanın tüm politikalara entegre edilebilmesinin sağlanması çünkü bunu bir eksiklik olarak görüyoruz. Kurumsal yapılar, kurumsal mekanizmalara ihtiyaç var diye düşünüyoruz ve kurumsal mekanizmalar ve yapılar üzerinden yaşlanmanın ana akım hâline getirilmesi, tüm politikalara dahil edilebilmesi geçmişten daha büyük bir öncelik olarak karşımıza çıkıyor.

Ayrıca, ülkelere yönelik geliştirilmiş çeşitli tavsiyeler var, bunların ulusal strateji süreçlerine dâhil edilebilmesi önemli. Amaç yine, sistematik bir şekilde bireysel ve genel olarak yine, nüfus içerisinde tüm politikalara yaşanmanın dâhil edilmesinin sağlanması.

Peki, “Yaşlanmanın ana akım hâline getirilmesi.” dediğimizde neyi kastediyoruz? Tanımına bakacak olursak bir strateji, süreç ve çok boyutlu bir çalışma, bir çaba olduğunu görüyoruz. Burada tüm politika düzeylerinde ve tüm politika seviyelerinde ve tüm politika alanlarında yaşlanma konularının süreçte dâhil edilmesini sağlamak. “Strateji” dediğimizde tüm yaştan toplum için uzun vadede bir eylem planının geliştirilebilmesi, bunun içerisinde bir sürecin dahil edilmesi yani sistematik olarak bu sürecin hükümet politikalarına dâhil edilmesi var ve bir de tabii, konunun çok çeşitli boyutları var; karar alma, politikaların geliştirilmesi ve politikaların kabul edilmesi gibi süreçleri içeriyor.

Bireysel ve nüfus temelinde yaşlanmaya baktığımız zaman, bu yaklaşımın iki sacayağı olduğunu görüyoruz. “Bireysel yaşlanma” dediğimizde doğumdan ölüme kadarki yaş projeksiyonu, yaşlanma projeksiyonumuzu kastediyoruz ve -bugün yine açılış konuşmalarında da bu konuya çeşitli göndermelerde bulunuldu, bunu duyduk- bir de “nüfusun yaşlanması” dediğimiz zaman, nüfusun yaşlanması da özellikle -açılış konuşmalarında ifade edildi- bunun beraberinde getirdiği stratejiler ve hedeflerin ele alınması yani yaşlanan nüfusa yönelik daha genel stratejiler, nüfus düzeyindeki stratejilerin ele alınması ifade edilmeye çalışılıyor. Tüm yaş grupları ve onların yaşam içerisindeki ulaşmış oldukları aşamalara dair ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalı ama buna ilaveten de nüfusun yaşlanmasıyla beraber topluma ilişkin çeşitli stratejiler de geliştirilmeli diyoruz.

Tüm politika alanlarında ve politika seviyelerinde yaşlanmanın ana akım hâline getirilmesi stratejimiz ve süreç içerisinde de çok çeşitli yaklaşımlar hedefleniyor. Daha iyi ve geleceğe odaklı bir politika yapma sürecinin arkasında yaşlanmanın ana akım hâline getirilebilmesi ve politika yapım süreci içerisinde kolaylaştırmanın yapılabilmesi önemli. Peki, bunu neden yapmalıyız? Türkiye’deki demografik değişime dair bilgiler bu sabahki oturumda verildi. Hatırlatmak gerekirse popülasyon yani nüfus piramidine bakıyoruz. Ortanca yaştan 31,3 olduğunu görüyoruz, ortalama yaştan, medyan yaştan ve 25 yaş altındaki nüfusun yüzde 38,4’e tekabül ettiğini görüyoruz. Burada, hâlihazırda 25 yaştan altındaki nüfusun yüzde 40 civarında, yine, 18 ve altındaki yaştan da yüzde 10 civarında olduğunu görüyoruz. 2050’ye yönelik projeksiyonlara baktığımız zaman durumun bu şekilde değiştiğini görmek mümkün. 80 ve üzerindeki yaştan neredeyse nüfusun yüzde 6’sını oluşturacağını, ortalama yaştan 41 olacağını ve 25 yaş altındaki nüfusun da yüzde 28’e düşeceğini görüyoruz yani aslında hâlâ Türkiye’de önümüzdeki otuz yıl içerisinde çalışma yaştan, çalışma çağındaki olan nüfusun belli bir düzeyde olmaya devam ettiğini görüyoruz. Bu tarz bir yaş yapısı artık -bu 2050 yılında öngörülen yaş yapısı- aslında pek çok ülke için hâlihazırda şu an geçerli. Dolayısıyla Türkiye için, Türkiye’nin önünde çok ciddi bir imkân olduğunu görüyoruz. Hâlihazırda -zaten sabahki konuşmacılar da ifade etti- etraftaki ülkelerden, çeşitli ülkelerden öğrenim süreçleri, bilgi alışveriş ve deneyim paylaşım gibi çalışmalar son hızıyla başlamış durumda çünkü bu yıllarda Avrupa ülkeleri için geçerli zorluklar, sınamalar 2050 yılında Türkiye’nin karşısına çıkacak sınamalar ve zorluklar olacak. Dolayısıyla hâlihazırda şimdiden önlem almak elbette ki beraberinde pek çok fayda getirecektir.

Yaşlanan nüfusun ekonomik ve sosyal risklerine baktığımız zaman gelecekteki nüfus için, nesiller için emeklilik seviyesi devam ettirilemeyecek, aylık seviyeleri devam ettirilemeyecek, sağlık ve bakım hizmetlerinin maliyetleri giderek artacak, sağlık ve bakım alanındaki iş gücü azaldığı için ihtiyaç orada artacak ve hizmetlerin kalitesinde sorunlar yaşanabilecek. Çalışan çağda işgücü piyasası içerisindeki nüfusun azalmasıyla birlikte karşımıza verimlilikte düşüş çıkacak ve bu aynı zamanda çeşitli alanlarda çalışan personel için, aynı zamanda beceriler için, yetenekler için eksikliklerle karşılaşacağımız anlamına gelecek. Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın-erkek eşitliği, insan hakları konusunda çeşitli zorluklar karşımıza çıkabilecek ve nesiller arası dayanışma konusunda ve eşitlikler konusunda eğer

gerekli reformlara imza atılmazsa ve kadınların üzerindeki yükü azaltacak çeşitli çalışmalar yapılmazsa eşitlik konusunda sorunlar yaşanacak diye öngörüyoruz çünkü kadınlar üzerindeki yük artmaya devam edecek ve onlar bu sorumlulukları yürütmeye devam edecek olursa ifade ettiğimiz üzere, kadın-erkek eşitliğine yönelik aşılması gereken zorluklar giderek de artacak. Bu çerçevede, gelecekteki nesillere yönelik refahın sağlanabilmesi için şu anda harekete geçmek çok önemli, uzun vadeli bir hedefe doğru ilerlemek çok önemli.

Neden yaşlanma ana akım hâline getirilmeli? Çünkü demografik bir değişimden bahsediyoruz. Nüfusumuz yaşıyor, bunun beraberinde toplum için getirdiği sosyal ve ekonomik sonuçlar var. Dolayısıyla hepimizin bunlara karşı daha hazırlıklı hâle gelmemiz lazım ve kendimizi adapte etmemiz lazım. Bu dönüşüm yaratan değişikliğin aynı zamanda toplumların içerisinde bir adaptasyon sürecini de beraberinde getirmesi gerekiyor, sadece toplumun bir kesimi için değil, toplumun tamamı, tüm kesimleri için bir adaptasyon sürecinden bahsediyoruz. Daha uzun çalışma hayatlarıyla karşı karşıyayız çünkü çalışma hayatımız da giderek uzuyor. O nedenle, sektörler arası bir eylem ortaya konulmalı, atılan adımlarda tüm sektörler göz önünde bulundurulmalı.

Şu anda bu yansıda da görüyorsunuz yani sadece tek bir alanda, örneğin, istihdam alanında politika geliştirmek bizi herhangi bir yere taşımayacaktır. İstihdam alanında emeklilik yaşının ertelenmesi söz konusu olacaktır ama aynı zamanda, farklı alanlarda, örneğin, sosyal alanda, sosyal politika alanında veya eğitim politikası alanında da reformlarla bu sürecin desteklenmesi gerekir. Hatta özellikle becerilerin geliştirilebilmesi, yeni becerilerin eklenebilmesi, teknolojik değişimlere adapte olunabilmesi ve iş gücü piyasasının getirdiği yeniliklerin, gerektirdiği becerilerin bu insanlara kazandırılabilmesi çok önemli. Artan becerilerle, yenilenen becerilerle, geliştirilen becerilerle çalışma hayatına adaptasyon daha da ileriye taşınmalı. Bu eğitim tabii ki tek başına yeterli değil; belli bir alanda, sadece okullarda verilen eğitim yeterli olmayacaktır, yaşam boyu öğrenme süreçlerinin bu yaklaşıma adapte edilmesi gerekir. Sosyal politikalar, istihdama yine eklenmesi gereken politika alanlarıdır. Bakım sağlananlara bakım çerçevesinde ne gibi olanakların sunulduğu, bir yandan bakım sorumluluğunuz varken bir yandan da çalışma hayatına devam edebilmeniz, sadece anne, baba ve çocuklar arasında bunun yaşanmaması ama aynı zamanda engelli kişiler için, yaşlılar için de sürecin göz önünde bulundurulabilmesi çok önemli. Bu çerçevede, meslek yaşamı ve özel yaşam arasındaki dengenin kurulabilmesi gerekiyor.

Sağlık sektörü... Sağlık sektörü bağlamında da sağlıklı alışkanlıkların geliştirilebilmesi önemli yani insanlar, örneğin, herhangi bir şekilde engelli hâle geldiğinde ya da hasta olduklarında rehabilitasyon süreçlerinin sağlanabilmesi, yine, sağlık politikaları kapsamında ele alınması gereken hususlardan biri. İş gücü piyasasının devamının sağlanması, ekonomik süreçlerin iyileştirilmesi ve yine çalışma hayatının ve girişimciliğin yaşlı nüfus için de olanakları beraberinde getirebilmesi önemli olacaktır. Bir de tabii, işin mali boyutunda çeşitli öncelikler tespit edilebilir ve reformlar gerçekleştirilebilir. Burada, bütün bu hedeflere ulaşabilmek için sadece tek bir grupta çalışmak yeterli olmaz; bütün bu alanlarda, tüm bu sektörlerde birbiriyle kesişen bir ihtiyaçtan bahsediyoruz. Dolayısıyla, bütün bu sektörler göz önünde bulundurularak reformlar bütüncül bir şekilde hayata geçirilmelidir.

Bugünün gençleri yarının yaşlılarını oluşturuyor, dolayısıyla hem bizim ülkelerimizde hem de sizin ülkenizde muhtemelen farklı alanlara odaklanıyoruz. Örneğin gençlere odaklanıyoruz, bazen orta yaşlılara odaklanıyoruz ve bugün olduğu gibi yaşlılara odaklandığımız alanlar olabiliyor. Burada farklı gruplar genellikle birbirinden ayrı bir şekilde, münferit olarak ele alınıyor, sanki birbiriyle bağlantılı değilmiş gibi. Hâlbuki yaşlanma sadece belirli bir nüfus grubuna özgü bir husus değil. Burada ihtiyaç duyulan şey, bu yaş gruplarının aslında yaşam boyu ilerleyen sürecin farklı aşamaları olarak ele alınması ve birbirinden bağımsız olarak düşünülmemesi çünkü yaşlılık herkesi ilgilendiriyor. İnsan merkezli bir odaklanmaya ihtiyaç var, yaşamın insan hayatının çeşitli aşamalarına odaklı bir perspektiften ziyade insan odaklı bir yaklaşım geliştirilmeli, perspektif geliştirilmeli ve bu, yaşam boyunca ele alınmalı

çünkü yaşlıların karşısına çıkan pek çok engel aynı zamanda yaşam boyu süreç içerisinde yaşadıkları çeşitli deneyimlerin, imkânların veya ayrımcılığın sonuçları olabilir. Tüm yaş grupları yaşlanmanın sonuçlarıyla karşı karşıya kalıyor. Dolayısıyla, bir toplum içerisinde gerçekleşen demografik değişimin etkilerinden o nüfusun herhangi bir grubu azade olamıyor. Bu nedenle, yaşlanmanın tüm bu kapsayıcı süreçlere yönelik bir ana akımlaştırma sürecinden geçmesi çok önemli ve bunun içerisinde tüm yaş gruplarının ihtiyaçları düşünülmeli ve nesiller arası eşitlik de yine bütün bu politika yaklaşımlarının temelinde yer almalı.

Peki, bunu nasıl yapacağız yani yaşlanmayı nasıl ana akım hâline getireceğiz? Bir kılavuzdan, rehberden bahsedeceğimi ifade etmiştim; 2021 yılında hazırlanan bir rehber, yaşlanmanın ana akım hâline getirilmesine ilişkin rehber kurallar Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (UNECE) tarafından hazırlandı. Burada çeşitli analizler, politika yaklaşımlarının değerlendirmeleri, sonuç izleme-değerlendirme çalışmaları yer alıyor. Aynı zamanda, ulusal ve uluslararası çerçeveler arasındaki uyumlaştırma süreçlerine göndermede bulunuluyor. Stratejik çerçevenin, yaşlanmanın ana akımlaştırma sürecinde hem bireysel hem de nüfusun yaşlanması açısından daha genel, daha geniş bir ulusal ve uluslararası çerçevede ele alınması gerektiği ifade ediliyor. Tabii, çok fazla vaktimiz olmadığı için bunların ayrıntısına tek tek giremeyeceğim ama “web” sitemize girecek olursanız bu kılavuzu ayrıntılarıyla inceleyebilirsiniz, bu rehberi inceleyebilirsiniz.

Burada, yaşlanmanın ana akım hâline getirilmesine yönelik stratejik çerçeve geliştirmenin farklı aşamaları olduğu ifade ediliyor. Bunlardan bir tanesi başlangıç, ikinci aşama analiz yani mevcut boşlukların ve sorunların analiz edilmesi, üçüncü aşamada, üçüncü evrede ise vizyon geliştirilmesi ve yönlendirmelerin yapılabilmesi, söz konusu politikaların uygulanması, sektörler arasında bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiği ifade ediliyor, politika yapımı içerisindeki vizyon nasıl olmalı bu belirtiliyor. Aynı zamanda, spesifik aktivitelerin belirlenmesi dördüncü aşamada yer alıyor. İfade ettiğimiz üzere, sektörler arası bir yönlendirme komitesi vesilesiyle bu ele alınabilir veya farklı mekanizmalar üzerinden bunu yapmak mümkün olabilir, ulusal ve uluslararası düzeyde bu aktiviteleri nasıl yürütülmesi gerektiği ifade ediliyor ve beşinci aşamada ise izleme ve değerlendirme yani hâlihazırda ortaya konulmuş olan ve belirlenmiş olan faaliyetlerin uygulanmasıyla birlikte nereye varılmış, bunların sonuçları ne olmuş, erken aşamada bunların incelenmesiyle birlikte, geleceğe yönelik acaba bu süreç yolunda gidiyor mu yoksa acaba çeşitli iyileştirmelerin yapılmasına ihtiyaç var mı gibi konular değerlendiriliyor. Böyle bir yaklaşım ortaya koyacak olursak ne kazanırız, bu bize ne kazandırır? Bu yansıda bunu ifade etmeye çalıştım. Daha kanıt temelli bir yaklaşım ortaya konulabilir, verilerin analiz edilmesi mümkün olacaktır, farklı politika sektörleri arasında koordinasyon daha iyi bir şekilde uygulanacaktır, dolayısıyla politikalar birbiriyle daha uyumlu ve tutarlı bir şekilde ilerleyecektir. Daha önce de ifade ettik; farkındalık yaratmak değişimler açısından çok önemli, bir paradigma değişimine ihtiyaç var.

Yaşlanmaya nasıl bakıyoruz? Yaşlanmayı nasıl algılıyoruz? Bu, yaşlanmanın ana akım hâline getirilmesi konusunda bu stratejinin önemli bir parçası ve tüm politika alanlarında, tüm politika seviyelerinde bu konunun ele alınması, nihayetinde bize daha muazzam bir etkiyi beraberinde getirecektir ve tabii, yine, süreçlerin kurumsallaştırılması... Bu sayede, uzun vadede daha iyi bir sürdürülebilirlik düzeyine ulaşmak mümkün olacaktır ve yine, sektörler arasındaki etkileşimi artırarak daha iyi bir eş güdüm sağlanabilir. Sadece kamu sektörü için değil, aynı zamanda sivil toplum, araştırma kurumları, üniversiteler ve özel sektör de işin içerisine dâhil olacaktır ve katılımcı bir yaklaşım ortaya konulabilecektir ve tüm paydaşların katılımı sağlanabilecektir, bu da süreci çok daha anlamlı hâle getirecektir. Bunlar, ifade ettiğimiz üzere, bu konu sadece toplumun belirli bir grubunu ilgilendirmiyor, tüm toplumu ilgilendiriyor.

Yaşlanmanın ana akım hâline getirilmesi konusunda kullanabileceğimiz çeşitli başvuru kaynakları var. Bunların içerisinde hem biraz önce ifade ettiğimiz, örneğini verdiğimiz gibi, rehberler var, buna ilaveten, çeşitli çalıştaylar gerçekleştiriliyor, on-line eğitimler geliştiriliyor, kullanılabilecek çeşitli araçlar var; siyasi taahhüdü nasıl sağlayabiliriz, paydaş analizini nasıl yapabiliriz, bunu içeren çeşitli dokümanlarımız var. Yine, UNECE, Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu bu alanda çeşitli yol haritaları ve politika dokümanları geliştirmiş durumda. Bu alandaki kilit sorunlar nelerdir, uluslararası düzeydeki eylemler nelerdir; bunlara ifade ediyor. Bu başvuru kaynaklarını sizlerle paylaşmaktan çok büyük bir memnuniyet duyuyoruz. Dolayısıyla, bunları erişiminiz de her zaman mümkün olur.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkürler. Umut ediyorum, ifade ettiklerim sizlere faydalı olmuştur. Beni dinlediğiniz için çok teşekkürler.

TBMM TV SİKERİ GAYE BERNA KAYA KAHRAMAN – Çok teşekkür ediyoruz Sayın Warth'e.

Şimdi de son olarak, Moldova'ya bağlanarak konferansımızın sonuna doğru ulaşacağız.

Moldova Çalışma ve Sosyal Koruma Bakanlığı Demografik Birim Başkanı Sayın Aliona Cretu bizlerle.

Sayın Cretu...

MOLDOVA ÇALIŞMA VE SOSYAL KORUMA BAKANLIĞI DEMOGRAFİK BİRİM BAŞKANI ALİONA CRETU – Merhabalar herkese. Davetiniz için çok teşekkür ediyorum. Sunumumu paylaşmaya çalışacağım.

Tekrardan, nazik davetiniz için çok teşekkür etmek istiyorum. Bugün aranızda bulunmaktan büyük memnuniyet duyuyorum, etkinliğinizin çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Hanımefendiler, beyefendiler; ben sunumum kapsamında, mümkün mertebe, Moldova Cumhuriyeti'nde yaşlanmanın ana akımlaştırılması nasıl oluyor, bundan bahsetmeye çalışacağım.

İlk olarak tabii ki Moldova'da özellikle de yaşanan nüfus özelinde demografimiz nasıl, bilgi vererek başlayacağım. Göçlere bağlı sebeplerden yani doğal sebeplerden yapay sebeplere kadar nüfusumuz küçülüyor yani günümüz itibarıyla 2,6 milyon olan nüfusumuzun toplamı 2035'e varıldığında 2,1 milyona düşecek diye öngörülüyor. Bunun dışında, şu anda 60 yaş üstü nüfusumuzun yüzde 22,8'ini oluştururken bunun da 32,3'e çıkması bekleniyor. Bunun dışında, 70 yaş ve üstü nüfusun toplam nüfusa oranı yüzde 8'den, 2035 yılına gelindiğinde yüzde 17,2'ye yükselecek. Bunun dışında, hane halkı dağılımına baktığımızda, yaşlı nüfusun yüzde 66'sından fazlası kırsalda yaşarken yüzde 33,8'i kentsel bölgelerde yaşıyor. Düşük yaşam beklentisi ise erkekler için 63, kadınlar için de 75.

Şimdi, bu demografik bilgiler sonrasında yine, Birleşmiş Milletler kurumlarının desteğiyle 2020 senesinde aktif yaşlanma endeksimizi oluşturduk. Hem sağlıklı hem de aktif yaşlanma pratiklerinin ülke çapında genişletilebilmesi ve yaygınlaştırılabilmesi için öncesinde bu çalışmalara katılmamız gerekiyordu. Tabii ki istihdam, sosyal faaliyet, topluma katılma, bu gibi farklı kalemlerde nüfus değerlendiriliyor, burada elde edilen sonuçlardan hareketle de nerelerin iyileştirilebileceği belirlenip bunlara yönelik kamu politikaları geliştiriliyor; hem merkezi hem de yerel düzeyde merkezi politikalara uygun olarak uygulamalar belirleniyor, ne gibi faaliyetlere geçileceği belirleniyor.

Ekrana baktığınızda, Avrupa Birliği ile Moldova'nın farklı göstergeler, başlıklar altında karşılaştırıldığını görüyorsunuz. Moldova Çalışma ve Sosyal Koruma Bakanlığı, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, Ulusal İstatistik Ajansı ve ilgili diğer kuruluşlarla disiplinler arası bir yaklaşımla 2020 senesinde tüm cinsiyetlere ve kuşaklara dair özel analizlerin de yürütüleceği çok büyük bir nüfus çalışması yaptı; niteliği yüksek, ayrıştırılmış veriler toplamayı bu sayede başardık. Bu verilere

dayanarak da yine, kanıt temelli politikalar geliştirmek istedik. Yaşlanmayla beraber cinsiyet de tabii ki göz önünde bulundurulması gereken, bazen sosyal hizmet götürme alanında farklar doğuran hususlardan bir tanesi. 2021 itibarıyla toplanıp analiz edilmiş bu veriler özellikle de gayrisafı yurt içi hasılaya dayanan şekilde dağıtıldı ve buna bağılı da yatırımlar yaptık. Tabii ki kırsal ve kentsel yerleşim dağılımına da bakıldı burada. Örnek veriyorum: Kırsalda yaşayanlar nüfusun ne kadarını oluşturuyor, bunlar sosyal faaliyetlere ne kadar katılıyorlar, bunların ne kadarı kadın ne kadarı erkek şeklinde ayrıştırılmış, dağılımlı veriler toplayarak sivil toplum kuruluşları temsilcileri, düşünce kuruluşları ve araştırma kuruluşları temsilcileri, üniversiteler ve akademi üyeleri ve tabii ki sorumluluk ve yetki sahibi olan kamu kurum kuruluşlarıyla birlikte farklı popülasyon grupları üzerinde daha iyi bir yaşam kalitesi nasıl tesis edilir özelinde birlikte çalıştık.

şimdi, temel politika çerçevelerimizi böyle özetlemeye çalıştım. Hükümetimiz yaşlanmaya dair program ve buna bağılı hazırlanmış eylem planını güncelledi ve yaşlanmanın 2014-2016 yılları arasında ana akımlaştırılabilmesi için özel bir yol haritası hazırlandı. Tabii ki 2018-2021 dönemine dair plan da 2016 sonuna kadar hazır edilecekti. Aynı yıl içerisinde bu ana akımlaştırma metodolojisi geliştirildi. Bunun için de memurlara yönelik çalıştaylar düzenlendi yani sonuğa bir politikayı geliştiriyorsunuz ama asıl bunu sahada uygulayacak olan kişilerin de hizmet içi eğitimine ihtiyacımız vardı, biz bunu gerçekleştirdik. Yaşlıların da fiziksel, mental ve sosyal refahlarını sağılayarak hayatları boyunca kaliteli bir yaşam sürmelerini sağılayabilmek önceliklendirdiğimiz alandı, tabii ki toplumun da hem yaşlıların ihtiyacını anlaması hem de onların bilgi birikiminden istifade etmesi amaçlandı. Bu alanda hazırlanmış özel eylem planı 7 ana başlıkta, 7 ana hedef belirlendi. Tabii ki çok temel bir belgeydi bu ülkemiz için çünkü bunun içerisinde toplumun güçlendirilmesi hedefi yer alıyordu yani siz, bir fırsat yaratıyorsunuz, yaşlıları özellikle hedef alıyorsunuz ama burada üretilecek olan pratikler nüfusun her yaştan kesimine hitap etmiş olacaktı. Yaşlanmayla ana akımlaştırılması yani bütün hizmetleri yaşlıların da geride kalmadan istifade edeceğı şekilde dâhil edilmesi, katılım konusu, sosyal koruma, sosyal içirme, bu gibi hedefler belirlenmişti. Tabii ki belirlenen konseptler özellikle de uzun vadede faaliyetlerin planının yapılabilmesini ve sağılıklı yaşlanmanın mümkün kılınmasını hedefliyordu. Burada, yerel düzeyde yaşlı nüfus temsilcileriyle yürütölen konsültasyonlardan yani istişarelerden hareketle 8 farklı kamu kuruluşu aktif yaşlanma programına dâhil edildi. Yaşlıların da zevkli, aktif ve sağılıklı bir yaşlanma sürecinden istifade etmelerini sağılamak üzere iş birliğı yapacakları ortam hazırlandı. Tabii ki bu bir konsept, bu bir bağlamdı genel çerçevede, politikaya dayanıyordu. Birçok farklı yerel düzeyde bir araya gelen yerel makamlar da “Süreçte nasıl bir mobilizasyon sağılarız yani harekete geçip yaşlıların ihtiyacını nasıl karşılarız?” hususunda kafa kafaya vererek düşündöler, pratikler geliştirdiler. Bunun dışında, eğilimlerin yani trendlerin belirlenebilmesi için 516 farklı yaşlı birey de diyalogda öncü ve gönüllü oldu, kendileriyle de istişare yürüttük, kendilerinden geri bildirimler aldık, bir fotoğraf da paylaşmak istiyorum.

Aktif ve sağılıklı yaşlanmanın teşvik edilebilmesi adına Çalışma ve Sosyal Koruma Bakanlığı bir devam programı hazırladı. Aslında, yine, STK’lerle beraber özellikle de yaşlıların katılımı teşvik edildi yani yaşlılara yönelik geliştirilecek olan hizmetlerde gönüllölük esasına dayalı geri bildirim toplamaya çalışıldı. 90’a yakın STK, yaşırma usulü yapılan bu etkinliğı katıldı. “En aktif, en sağılıklı yaşlanmayı nasıl ana akımlaştırırız?” başlığıyla yürütölen bir yaşırmaydı. “Her yaşta aktif yaşam” sloganıyla bu yaşırma yapılmıştı. Toplam aday sayısı... 40 yaş üstü 153 aday vardı. Tabii ki sağılık, kültür, sivil toplum, gönüllölük, tarım, birçok farklı alandan katılan STK’ler, bu alanda geliştirilebilecek olan pratiklere örnek vererek yaşırmaya katıldı.

Tabii ki Birleşmiş Milletler kurumlarıyla da birlikte çalıştığımızdan bahsetmiştim. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, Çek Cumhuriyeti Büyökelçiliğı ve Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonuyla birlikte çalıştık ve “Kuşakları Birbirine Bağılayan Dijital İmkânlar” isimli bir proje

gerçekleştirdik, bir eğitim gerçekleştirdik. Bu proje kapsamında yürüttüğümüz eğitimler özellikle de yaşlanan nüfus hakkında farkındalık uyandırma ve tabii ki bilgi yaymak üzereydi. Özellikle de alanda çalışan devlet mensuplarının, memurların yaptıkları çalışmalarda yaşlıların spesifik ihtiyaçlarını göz önünde bulundurabilmeleri ve ihtiyaçlarına vakıf olabilmeleri adına bu eğitimler verildi. Özellikle de Birleşmiş Milletler kurumlarıyla birlikte ve onların desteğiyle birlikte tasarlandı ve uygulamaya kondu. Tabii ki Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu artı ülkemizin Çalışma ve Sosyal Koruma Bakanlığı bir araya gelerek 2014 itibarıyla bir eğitim ekibi oluşturdu, bu ekibin takip edeceği ulusal yol haritası tarafımızca belirlendi, BM kuruluşunun onayından da geçti. Bir dizi kamu çalışanı yani sahada bire bir yaşlıya temas eden memur eğitildikten sonra -tabii önceden toplanan veriler analiz edilerek- çalışma alanlarında diğer çalışma arkadaşlarına da bilgiyi yayması beklendi. Hazırlanmış olan politika belgesi içerisinde ilerlemenin ölçülebilmesi için belirlenmiş göstergeler vardı ve yaşlılığın ana akımlaştırılması ilkesi üzerinde daha önce Sayın Lisa tarafından da -Lisa Warth yani BM Avrupa Ekonomik Komisyonu Sosyal İlişkiler Sorumlusu, bir önceki konuşmacı- anlatıldığı üzere istişare içerisinde ortaklaşa, yerel düzeyde 100 memura daha devam edilecek ilave eğitim dizisi belirlendi. Eğitimler devam ettikçe daha yeni ortaya çıkacak politika belgeleriyle beraber mümkün mertebe tüm çalışmalarımıza yaşlanan nüfus da göz önünde bulundurularak dercedilecektir diye düşünüyoruz.

Bunun dışında politika yapıcılarının ve parlamenterlerin katılımıyla beraber yaşlıları da kapsayacak aile dostu politikaların yapılmasına dair savunuculuk amacıyla bir kamu istişaresi yürütüldü. Burada yürütülen istişarelerde tabii ki aktif yaşlanma ve kuşaklar arası dayanışma ya da destek konuları ana tema olarak belirlendi. 31 Ekim itibarıyla gerçekleştirilen bu çalışmaya önceki konuşmacı Sayın Lisa Warth de kısaca UNC dediğimiz BM kurumundan katıldı.

Burada sizin de görebildiğiniz gibi farklı paydaşlar temsiliyet buldular; Parlamentodan, insan hakları savunucularından, BM kurum, kuruluşlarından, sivil toplum kuruluşlarından katılımcılar bir araya gelerek en son Moldova Cumhuriyeti'ndeki gelişmeler ışığında en iyi politikayı belirlemek için fikir teatisinde bulundular. Öncesinde gerçekleştirilen nüfus çalışması da göz önünde bulunduruldu. Bu ilgili politika belgelerinin gözden geçirilmesi, ilerleme raporlarının incelenmesi, istatistik ve araştırma sonuçlarının -yaşlı nüfus üzerinde- incelenmesiyle beraber tabii ki istişarelerde bulundular. Takdir edersiniz ki farklı paydaş gruplarının bir araya gelmesi, kendi alanlarında şimdiye kadar ne gibi ilerlemeler kaydettikleri hususunda bilgi paylaşma imkânı onlara tanıdı. Bir de bunun dışında ana akımlaştırma çalışmalarında ne gibi tavsiyeleri varsa kendi kurumları özelinde bunu ifade etme imkânı buldular.

Tabii ki bu değerlendirmenin yazılı olarak da slaytla yansıttığım detaylı paydaşlarını görebiliyorsunuz. Kiev yani başkent dışından gelen uzmanlar da oldu, en nihayetinde belirli hedefler ortaya kondu müştereken ve bunlar etrafında da en kilit değerlendirme kriterleri belirlendi. Amaç, hukuki ve normatif çerçeveyi yaşlı nüfusa giden hizmetlerde de ana akımlaştırma yapacak şekilde tüm sektörel politikalar göz önünde bulundurularak hazırlandı. Tabii ki kimseyi geride bırakmadan, yaratılan etkinin ulus düzeyinde kapsayıcı olması hedefleniyordu. Belirli alanlarda uygulamaya konan parçaları olsa da ortaya çıkan sonuç belgesinin tamamı henüz hayata geçirilmiş değil. Dediğim gibi, mevzuatsal çerçeveler üzerinde yapılan değişikliklerle beraber yaşlanma bakış açısının da bir gereklilik olarak tüm plan politikalara yedirilmesi bekleniyor.

Önceki konuşmacının da anlattığı gibi MIPAA/RIS taahhütlerimiz var. Biz yürüttüğümüz tüm çalışmalarda bunları da gözetmeye çalışıyoruz. Aktif ve sağlıklı yaşlanma politikaları belirlenirken daha öncesinde hazırlanmış olan uluslararası yol haritalarına bakmaya çalışıyoruz. Mevcut politikamızda tabii ki "Aktif yaşlanma plan ve ilkesi diğer sektörlerdeki plan politikalara yedirilsin." kararı alındı. Aslında nüfusun tüm kategorileri için kapsayıcılık isteniyor. Örnek veriyorum; uzun vadede kapsayıcı sağlık hizmetlerinin sağlanması, gıda yardımı ve bununla ilgili servislerin yani hizmetlerin

yürütülmesinde yaş ayrımı gözetilmemesi, hatta pozitif ayrımcılıkla bu hizmetlere en fazla ihtiyacı olan nüfus segmentlerinin önceliklendirilmesi ve yaş ve yaşlı dostu ortamlarda çalışılması gibi kapsayıcı politikalar belirledik. Özellikle de onar yıllık hedefler belirleyip başladık. Bize yönelik yapılan tavsiyelerin tabii ki hepsini okumayacağım ama her ne kadar şu ana kadar başarılı çalışmış olsak da katetmemiz gereken çok uzun bir yol var hâlen daha. Dolayısıyla, biz de en büyük taahhüdümüzle çalışmaya devam edeceğiz efendim.

Dikkatle dinlediğiniz için teşekkür ediyoruz.

TBMM TV SPİKERİ GAYE BERNA KAYA KAHRAMAN – Verdiğiniz değerli bilgilerden ötürü çok teşekkür ediyoruz.

Konferansımıza çevrimiçi bağlanarak birbirinden değerli bilgileri bizlerle paylaşan konuklarımıza sizlerin huzurunda teşekkür etmek isteriz tekrar.

Alman Ulusal Yaşlılar Derneği Birliği Yönetim Kurulu üyesi Sayın Heidrun Mollenkopf bizlerleydi, çok teşekkür ediyoruz, şükranlarımızı sunuyoruz.

Azerbaycan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Nüfusun Kalkınması Dairesi Başkanı Sayın Naila Verdiyeva bizlerle birlikteydi, kendisine çok teşekkür ediyoruz.

Bununla birlikte, Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu Sosyal İşler Sorumlusu Sayın Lisa Warth çok değerli bilgileri bizlerle paylaştı, kendisine çok teşekkür ediyoruz.

Son olarak Moldova Çalışma ve Sosyal Koruma Bakanlığı Demografik Birim Başkanı Sayın Aliona Cretu güzel bilgileri bizlerle paylaştı.

Hepsine teşekkürümüz var, teşekkür belgelerimiz var; şükranlarımızı bir kez daha hem Komisyon Başkanımız hem de üyeleri adına sunmak istiyoruz. İşte, bu teşekkür belgeleri şu anda huzurlarınızda.

Doktor Heidrun Mollenkopf, Sayın Naila Verdiyeva, Lisa Warth ve Sayın Aliona Cretu; çok teşekkür ediyoruz.

Bir kez daha, kıymetli konuşmacılarımıza Çalıştayımıza değerli katkıları için şükranlarımızı sunmak istiyoruz.

Şimdi, tüm misafirlerimizi öğle yemeği için alt kattaki salonumuza davet ediyoruz.

Çalıştayımız saat 14.00'te Birinci Oturumda kaldığı yerden devam edecektir.

Saat 14.00'te yine bu salonda sizlerle olabilmeyi diliyoruz.

Katılım ve ilginize bir kez daha teşekkür ediyor, saygılar sunuyoruz.

Kapanma Saati: 12.53

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 13.59

BAŞKAN: Erol KAYA (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: İbrahim Halil FIRAT (Adıyaman)

SÖZCÜ: Lütfiye Selva ÇAM (Ankara)

KÂTİP: Abdurrahman BAŞKAN (Antalya)

(Yaşlılık Döneminin Yaşlı Hakları, Aktif ve Sağlıklı Yaşlanma, Hayat Boyu Öğrenme, Kuşaklararası Dayanışma, Topluma Katılım

Bağlamında Değerlendirilmesi Oturumu)

BAŞKAN EROL KAYA – Toplantımızın öğleden sonraki bölümünü açıyorum.

İlk bölümde bizleri şereflendiren Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanımıza, Aile Bakanımıza tekrar teşekkür ediyorum.

Yine, yurt dışından katılım sağlayan, Almanya, Azerbaycan, Moldova ve Birleşmiş Milletler adına katılan değerli temsilcilerimize de teşekkür ediyorum.

Öğleden sonraki bu ilk oturumda, yaşlılık döneminin bakım hizmetleri, sosyal hizmetler ve sağlık hizmetleri konularıyla ilgili, Sayın Genel Müdürümüz Elmas Esra Ceceli’nin moderatörlüğüyle devam edeceğiz.

İkinci oturumda ise yaşlılık dönemi yaşlı hakları, aktif ve sağlıklı yaşama, hayat boyu öğrenme, kuşaklar arası dayanışma -asında bu başlıkları böyle bir kısaltsanız da biz de böyle kendiliğimizden bunu çok rahat söylesek ne iyi olur diye düşünüyorum; bizim Komisyonun ismini bazen okurken zorlanıyorum yani- Emine Hocamla, inşallah, onun moderatörlüğüyle devam edeceğiz.

Dolayısıyla, ben oradaki resmî konuşmadan sonra burada hasbi olarak size bir kez daha, şereflendirdiğiniz için, teşekkür ediyorum.

Bizim -inşallah- Komisyon olarak, resmî olarak -hani “Devlet yazılı konuşur.” derler ya, biz de yazılı olarak- Komisyon raporuyla konuşmak istediğimizi belirtiyor ve bu katkılarınızla bunu zenginleştireceğinize inanıyorum.

Esra Hanım, size söz veriyorum.

Buyurun.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, Sayın Vekilim, saygıdeğer milletvekilleri, Komisyon üyeleri, saygıdeğer hocalarımız ve katılımcılar; hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Konu başlığımız olan yaşlı bakımı ve uzun süreli bakım hizmetlerinin yürütülmesi alanında Bakanlığımız, ana hizmet verici kuruluş olarak, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinde görev almaktadır. Yaşlılarımızın hem hayata katılımını hem de ihtiyaç duyduklarında uzun süreli bakımlarını sağlama yükümlülüğümüz içerisinde olan bu konuda çeşitli alanlarda, özellikle de sürdürülebilirlik alanında çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Ben, burada, öncelikle bir müjde vererek başlamak istiyorum. Konuyla alakalı herkes bu masanın etrafında; dolayısıyla, bu bilgiyi paylaşmak da önemli çünkü zira, bugünden sonra bu hususta katkılarımız artacaktır.

Özellikle Meclis Komisyonumuzla yaptığımız çalışmaların ardından biz, yaşlılık alanındaki çalışmalarımızın kapsamını genişlettik; özellikle uluslararası çalışmaları, karşılaştırmalı dinamikleri daha çok inceledik. Bu inceleme sırasında, ülkemizin yıllardır takip ettiği ancak aktif olarak görev almadığı Birleşmiş Milletler Yaşlanma Açık Uçlu Çalışma Grubunun çalışmaları hususunda da yeniden ivmelenecek bir katkıya başladık. Özellikle, hazırladığımız raporlar, ülke katkılarımız ve uluslararası camiadaki yaşlılık alanındaki çalışmalara sunduğumuz yorumlarla geçtiğimiz ay Cenevre’de yapılan Birleşmiş Milletler Yaşlanma Açık Uçlu Çalışma Grubunun bürosuna seçildik, Türkiye olarak artık burada büro üyesi ülkelerden biri olduk.

Bu çalışmanın önemi şu, birçoğunuz bu çalışmaları takip ediyorsunuz: Özellikle, Birleşmiş Milletlerin hem bölgesel hem de uluslararası çapta yaşlılık alanında hazırlayacağı eylem planındaki öncelik alanlarının belirlenmesinde aktif bir rol almış oluyoruz; bu, çok sevindirici bir gelişme. Bu gelişmenin bize yansıyan tarafı, kendi çalışmalarımızı da uluslararası seviyede, hem de daha ileri seviyede yürütüyor olacak olmamız. Şu bakımdan bundan bahsetmemde fayda var: Geçtiğimiz ay yaptığımız toplantıda, öncesinde yaptığımız çalışmayla, ülkemizdeki gelişmeleri sunduk. Ülkemizdeki gelişmelerin içerisinde bulunan 4 ana başlık uluslararası çalışma planına “öncelikli çalışma” olarak önerildi ve kabul edildi. Bu, bundan sonraki, önümüzdeki yedi sekiz yıllık uluslararası yaşlılık çalışmalarında da bir perspektif oluşturacak ve bunun teklif kişisi ülke de Türkiye Cumhuriyeti olmuştur; bu bakımdan, önemli bir gelişme olduğunu buradan duyurmak isterim.

Bu tür seyahatler ve ziyaretler Meclis çatısı altında da yapılıyor. Bize şunu çok açıklıkla gösteriyor: Ülkemiz bu hususlarda “gelişmiş ülkeler” kategorisinde yer alabilecek önemli sosyal hizmetlere, özellikle de yaşlılık alanında imza atıyor. Uzun süreli bakım hizmetlerimizin kapasite ve süreçleri, dünyayla kıyaslanabilir ölçülerde. Bizim şu anda ana başlığımız ise bu hizmetlerin kalite standartlarının artırılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması.

Bakanlığımızca yürütülen “bütünleşik bakım hizmetleri” modeliyle geleneksel aile yapısının güçlendirilmesi, yaşlıların toplumsal hayata aktif katılımı ve psikososyal açıdan desteklenmesi, kurumsal bakıma olan ihtiyacın azaltılarak ailelerin istihdama katılımlarının artırılması, aile ve toplum odaklı bakım sisteminin oluşturulması konularında önümüzdeki yıllara doğru çalışmalarımızı artıracaktır. Elbette ihtiyaç duyan yaşlılarımız için kurumsal bakımımız kalite standartları yükselerek devam edecek.

Devletimizin sunduğu yaşlı bakım hizmetleri hem ücretsiz hem de cüzi ücretli, düşük ücretli kategorilerde kamu huzurevlerinde ve yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde sürdürülüyor. Geliri olmayan ve kuruluşlarda ücretsiz kalan yaşlılarımıza da Bakanlık bütçesinden aylık harçlık ödemeleri yapılıyor. Yaşlı bakım kuruluşlarında barınma, öz bakım, sağlık, sosyal destek, danışmanlık, psikolojik destek, rehabilitasyon, sosyal aktivite, beslenme, temizlik gibi hizmetler 7/24 sunuluyor.

2022 yılı Ekim ayı sonu itibarıyla Bakanlığımıza bağlı 168 huzurevinde 13,966 yaşlı bireyimize hizmet sunmaktayız. Şehirlerimizden her yıl bütçe çalışması öncesi gelen talepleri değerlendirdiğimizde, illerdeki huzurevi ihtiyacının da her yıl arttığını görüyoruz. Bakanlığımıza bağlı huzurevlerinin yanı sıra, diğer kamu kuruluşlarına ait 21 huzurevimizde 1.789 yaşlımız ile özel huzurevlerinde 12.525 yaşlımız –ki 264 huzurevine tekabül etmektedir- bakım hizmeti almaktadır.

Yaşlı yaşamevleri, yaşlı bireylere yönelik toplum temelli bakım hizmetleri kapsamında sunulan hizmetlerimizdendir. Yaşamevleri, yaşlı bireylerin sosyal hayatla bağlantılarını sürdürmek, aktif ve sağlıklı yaş almalarını sağlamak amacıyla huzurevleri, huzurevi ve yaşlı bakım rehabilitasyon merkezlerine bağlı olarak; toplumla iç içe, mahalle ortamında, müstakil veya bir apartman dairesi kiralanarak yaşlı bireylerin bakımlarının yapıldığı bir hizmet modelidir. Bu kapsamda, Ekim 2022 itibarıyla ülke genelinde 5 yaşlı yaşamevinde 15 yaşlı bireye ev ortamında hizmet sunulmaktadır.

Ülkemizde sunulan en önemli toplum temelli bakım hizmet modellerinden biri de evde bakım yardımıdır. Engelli ve yaşlı bireylerin alıştıkları ortamlarda, ailelerinden ayrılmadan, bakımlarının aile bireyleri veyahut yakınları tarafından sağlanarak toplumla bütünleşmeleri desteklenmektedir. 2022 yılı Ekim ayı itibarıyla 562.365 kişiye evde bakım yardımı yapılmakta olup bunların 135 bini yaşlı bireylere bakım veren kişilerden oluşmaktadır.

Yaşlı bireylere yönelik toplum temelli bakım hizmetleri kapsamında sunulan hizmetlerden bir diğeri de gündüz yaşlı hizmet merkezleridir. Gündüz yaşlı hizmet merkezleri, evde yalnız veya ailesiyle, akrabalarıyla hayatını sürdürmekte olan sağlıklı yaşlıların ihtiyaçları gözetilerek yaşamlarının kolaylaştırılması, kendi imkânlarıyla karşılamakta güçlük çektikleri konularda yardımcı olarak günlük yaşam faaliyetlerine destek sunmak için, sosyal ilişkilerini zenginleştirerek yaşam kalitelerini artırmak için kurulan kuruluşlardır. Bu merkezlerle geleneksel aile yapısının güçlendirilmesi, yaşlıların toplumsal hayata katılımının psikososyal açıdan desteklenmesi, daha sağlıklı bireyler olarak, kurumsal bakıma ihtiyacı azalmış bireyler olarak yaşamları ve topluma katkıda bulunmaları için kurulmuş kuruluşlarımızdır. Ekim 2022 itibarıyla 37 yaşlı gündüz hizmet merkezinde 538 yaşlı birey hizmet almaktadır.

Yaşlılarımıza yönelik gündüz hizmet merkezleri gibi, yaşlısına bakım veren ailelerin tüm gün, yarım gün veya zaman zaman gereksinim duyduklarında kısa süreli, yatılı hizmet alabildikleri; bakım verdikleri yaşlılarını emanet ettikleri bakım merkezlerimiz de yer almaktadır.

Bakım hizmetleri kalite standartlarından bahsetmiştik. Bunu özellikle dünya çapındaki karşılaştırmalı araştırmalarımızla birlikte yürütüyoruz. Yaşlı bakım hizmetlerinin mahremiyet ve güvenlik ilkesine dayalı, kaliteli, sürdürülebilir, izlenebilir, ölçülebilir şekillerde sunulmasına yönelik kapsamlı çalışmalarımızı sürdürüyoruz, bu konuda raporlarımızı da hazırlıyoruz.

Türkiye yaşlı profili araştırması... Özellikle hizmet verme konusunda ihtiyaçların tespiti açısından önemli bir veriyi oluşturacak, yaşlı bireylere yönelik geliştirilecek politika önerilerinin, hizmet planlamalarının etkin ve yerinde olmasını sağlamak amacıyla özellikle yaşlı profili araştırması, Türkiye’deki yaşlılara yönelik hizmetlerin hangi aşamada olduğundan gelecekte duyulacak ihtiyaca kadar bize birçok veriyi ve sosyal göstergiyi sunacaktır. Yaşlı profili araştırmasıyla ilgili çalışmalarımıza başladık. 2022 yılı yaşlı profili araştırmasının başlangıç yılıdır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonunun aldığı bir kararla bu başlamıştır. 2023 yılında kapsamlı ve çok değerli bir çalışma olarak devam edecek. Bize özellikle genel bütçede açılan bir payla da dört yılda bir yenilenerek ülkemizdeki yaşlılıkla alakalı bütün çalışmalara bir ışık oluşturacaktır.

Gündüz bakım hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik yürütülen projelerimiz var. En kırılgan gruptaki Türk vatandaşları ile geçici koruma ve uluslararası koruma altındaki kişilerin Sosyal Hizmetlere Erişimin Artırılması Projesi (SOHEP) kapsamında -bu “FRIT II” olarak da anılıyor- bu kapsamda 6 ilimizde Hatay, Şanlıurfa, Gaziantep, Adana, Mersin, Bursa’da yaşlılarımıza yönelik birer adet gündüz hizmet merkezi açılması hedeflenmektedir. Burada dezavantajlı kesimden özellikle de dezavantajları kesişen en kırılgan gruba dâhil olan tüm yaşlı bireylere gereksinim duydukları hizmet türüne uygun olarak hizmetlerimizi ulaştıracağız.

“YADES” adıyla bilinen artık markalaşmış Yaşlı Destek Programı’mız 2016 yılından itibaren başlamış, sosyal hizmete ihtiyaç duyan 65 yaş üstü bireylerin korunması, desteklenmesi amacıyla bakıma ihtiyacı olanların yaşadıkları mekânlarda gerekli bakımlarının yapılarak yaşamlarının kolaylaştırılmasını hedeflemektedir. Yaşlı Destek Programı’mız kapsamında evde bakım, gündüz bakım, evde sağlık, manevi destek, gönüllülük faaliyetleri gibi çeşitli hizmet modelleriyle bütünsel bakım hizmetleri geliştirilmektedir. Yerel dinamikleri harekete geçirerek yaşlılık alanında farkındalık oluşturmaya, yaşlıların ev ortamlarında desteklenmelerini ve sosyal hayata katılımlarını amaçlayan

YADES Programı'yla belediyelere 2021 yılı projeleri dâhil olmak üzere altı yılda toplam 36 milyon lira finansman desteği sağlanmış, 31 farklı ilimizde ve 55 farklı projeyle 53.188 hanede 104 binden fazla yaşlı vatandaşımıza ulaşılmış, evde bakım, psikososyal destek ve kültürel faaliyet hizmetleri sunulmuştur.

Söz konusu çalışmaların yanı sıra son yıllarda Bakanlığımızın aile odaklı sosyal hizmet politikası doğrultusunda geliştirilen ve yaygınlaştırılması planlanan toplum temelli bakım hizmet modellerinden gündüz bakım hizmetlerinin niteliğinin artırılması amacıyla Aktif Yaşam Merkezleri Yönetmeliği'miz de hazırlanmış, yürürlüğe girmek üzeredir.

Saygıdeğer katılımcılar, yaşlı bireylere yönelik yürüttüğümüz bu faaliyetler sadece bakımı ve aktif yaşlanmayı içermiyor, özellikle dünyada şu anda en çok bahsedilen yaşlanmanın ana akımlaştırılması ve bütün devlet politikaları içerisinde yer alması hususunu da içeriyor. Özellikle Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonunun oluşturulması ve bu raporu hazırlamaya yönelmesi, dünyadaki yaşlılığın ana akımlaştırılması konusunda ülkemizin ön alan ülkelerden biri olduğunu da göstermektedir.

Bugünkü toplantımızın, çalıştayımızın bu alanlardaki çok önemli bir bilgi birikimine temel oluşturacağına inanıyorum ve sözü katılımcılarımıza vermek üzere elimdeki listeden katılımcılarımıza söz vermeye başlıyorum ve yeniden, katılımınız için teşekkür ediyorum.

Ankara Şehir Hastanesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Başhekimi Sayın Profesör Doktor Evren Yaşar, buyurun.

ANKARA ŞEHİR HASTANESİ FİZİK TEDAVİ VE REHABİLİTASYON HASTANESİ BAŞHEKİMİ PROF. DR. EVREN YAŞAR - Sayın Başkanım, kıymetli başkanlarım, saygıdeğer katılımcılar, hocalarım; ben de genel olarak yaşlılık ve rehabilitasyon hekimliğiyle ilgili birkaç söz söylemek istiyorum müsaadenizle. Genel olarak baktığımız zaman tüm dünyada yaşlanan bir nüfustan bahsediyoruz. Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre 2050 yılında yaşlı nüfus yani 60 yaş üstü nüfusun şimdiki yaşlı popülasyona göre sayısal olarak 2 kat artacağı öngörülmüştür. 80 yaş üstü nüfusun da 400 milyondan fazla olacağı öngörülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine baktığımızda yaşlı nüfus olarak kabul edilen 65 ve daha yukarı yaştaki nüfusun 2016 yılında 6 milyon 651 bin iken son beş yılda yüzde 24 artarak 2021 yılında 8 milyon 245 bine yükseldiği tespit edilmiştir. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ise 2016 yılında yüzde 8,3 iken 2021 yılında yüzde 9,7'ye yükselmiştir. Nüfus projeksiyonlarına göre yaşlı nüfus oranının 2025 yılında yüzde 11, 2030 yılında yüzde 12,9, 2040 yılında yüzde 16,3, 2060 yılında da yüzde 22,6 olması öngörülmektedir. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranının yüzde 10'u geçmesi durumunda nüfusun yaşlanmasından bahsedildiği de malumunuzdur.

Türkiye'de yaşlı nüfus, diğer yaş gruplarındaki nüfusa göre daha yüksek bir hızla artış göstermektedir. En az bir yaşlı fert bulunan 6 milyon 112 bin 760 hanenin 1 milyon 561 bininin tek başına yaşayan yaşlı bireylerden oluşturulduğu aşikârdır, bu da başka bir risk oluşturmaktadır, o yüzden bunu, bu veriyi ayrıca aldım. Tabii, bu durum iyileşen sağlık hizmetlerinin, gelişen tıp teknolojilerinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak ilerleyen yaşla beraber yaşlılarımızın yaşadığı sağlık sorunları da artmaktadır. 2019 Türkiye Sağlık Araştırması verilerine göre herhangi bir yardım almadan ya da yardımcı bir araç kullanmadan yürüyemeyenler, merdiven inip çıkamayanların yüzde 65-70'ini 65 yaş ve üstü oluşturmaktadır. Bizlerle ilgili olan, en sık görülen şikâyetlere baktığımız zaman, karşımıza çıkan -yakın zamanda Dünya Engelliler Günü'nü de birlikte, farkındalık günü adına kutladık- bel bölgesi problemleri yer almaz almaktadır. Yüzde 30 kadar vakada, ilk sırada, en sık bu grupta bahsedilen şikâyetler bel sorunlarıdır. Bunu takip eden boyun bölgesi problemleri yüzde 20'yle, sonrasında hipertansiyon, alerji ve yine yüzde 11,2'yle artroz Türkiye Sağlık Araştırması verilerine göre karşımıza çıkan sorunlardır. İlerleyen yaşla birlikte bireylerin çoğunun temel amacı fonksiyonel kayıpları

olmadan, kronik ağrı çekmeden ve sosyal hayattan izole olmadan sağlıklı yaşamaktır. Biz de fiziksel tıp ve rehabilitasyon uzman hekimliği olarak, kitabı olarak oluşan engelliliği azaltmayı amaçlayan bir tıp dalıyız. Bireylerin fonksiyonel durumunu iyileştirmek, aktivitelerini ve hayata katılımlarını artırmak branşımızın temel amaçlarından. Tüm bu aktiviteler ve sosyal durumun kişinin içinde bulunduğu kişisel, kültürel ve çevresel faktörler göz önüne alınarak değerlendirilmesi gerektiğini savunuyoruz. Rehabilitasyon hekimleri olarak hastalarını yaşadığı çevreden hastanede yattıkları üniteye kadar her şey bizim için önemlidir. Rehabilitasyon devamlı koordineli bir süreçtir. Hastalığın başlangıcından başlar ve yaşam boyu devam eder. Yaşlı toplumda fiziksel tıp ve rehabilitasyon hekimliğinin amacı yaşlı bireylere günlük yaşamlarında en üst seviyede bağımsızlık kazandırabilmektir. İkinci ana amacı da bir travma veya hastalık sonucunda hastaları mümkün olan en yüksek bağımsızlık seviyesine erdirmektir. Fizyoterapist, iş uğraşı terapistleri, dil konuşma terapistleri, sosyal hizmet uzmanları gibi çok fazla disiplinle beraber çalıştığımız bir süreçtir rehabilitasyon süreci. Aynı zamanda bireyin fiziksel, zihinsel, psikososyal iyilik hâlinin iç içe geçtiği bir süreçtir. Yaşlanmayla beraber bireylerin her anlamda kayıpları artmaktadır. Ancak kişilere uygulanacak fiziksel ve zihinsel koçluk bu süreci yavaşlatmaktadır. Bu noktada fiziksel tıp ve rehabilitasyon hekimlerine çok iş düşmektedir. Kişilerin zihnindeki yaşlı imajını azaltıp daha aktif olabilecekleri içlerindeki potansiyeli harekete geçirmek adına bu önemlidir. Rehabilitasyon hekimleri, kişilerin yeteneklerinin, kısıtlılıklarının, potansiyellerinin ortaya çıkması açısından yardımcı ve destek olurlar, ekiple beraber. Rehabilitasyon hekimleri yine geriatri popülasyonunda hastaların yapabileceklerini ve yapamayacaklarını göz önüne alarak bireylerin kas ve eklem fonksiyonlarını iyileştirmeyi, aktivite düzeyini artırmayı temel olarak hedef alır.

65 yaş üstü toplulukta düşmeler önemli bir faktördür. Yine, düşmenin önlenmesi de bizim açımızdan çok önemlidir. Bireyleri düşmelerden korumak adına düşmeye neden olabilecek risk faktörlerin değerlendirilmesi bizim işimizdir. Yine, denge egzersizlerinden dirençli güçlendirme egzersizlerine kadar mutlaka ileri yaşta kişilerin sağlık durumlarına göre değerlendirme yapılarak bireysel terapilerin, bireysel egzersiz terapilerinin planlanması ve günlük yaşamına entegre edilmesi temel amaçlarımızdandır. İlerleyen yaşla birlikte kas kütlesi gücü, fonksiyonel performans azalmaktadır. Bu sebeple, ilerleyen yaşla bireylerin bağımsız yaşama potansiyelleri de azalmaktadır ve buna “kırılganlık döngüsü” denilmektedir çünkü bireyler bağımlı kaldıkça kas güçleri azalır, kas güçleri azaldıkça bağımlı kalma riskleri de artar. Fonksiyonel azalmada azalmış besin alımı, fiziksel aktivitenin azalması, ağrı, korku, düşme gibi çeşitli sebepler sıralanabilir. Kullanılan ilaçların çokluğu, düzensizliği veya ilaç etkileşimleri de fonksiyon olarak yan etkiler doğurabilir. Bu kapsamda özellikle ağrıyla ilgili ilaç kullanımının gözden geçirilmesi, lokal girişimlerle fonksiyonelliğinin artırılması da yine rehabilitasyon hekimleri açısından önceliklidir.

Multidisipliner rehabilitasyon programları bireyi bütün olarak ele alıp her yönüyle değerlendirir ve ileri yaştaki bireylerin mümkün olan en kaliteli seviyede bir yaşam sürmelerine yardımcı olur diyerek kısa bir konuşma hazırlamıştım. Bu kapsamda, tabii biz de Ankara Şehir Hastanesi olarak diğer branşlarla beraber, özellikle geriatriyle beraber, diğer ilgili branşlarla beraber oldukça fonksiyonel bir döngü kurduk. Burada, yaşlanan insanların yaşlılıkla ilgili hareket kabiliyetini artırabileceği veya buna engel olan, fonksiyonel kapasitelerini artırmalarına engel olan problemleri çözmeye yönelik yoğun bakım süreçlerinin, yoğun bakımda olan hastaların rehabilitasyon süreçlerine katılımı veya palyatif bakımda olanlar veya geriatri kliniklerindeki yutma disfonksiyondan tutun, hareket zafiyetlerine kadar bunların giderilmesi adına elimizden ne gerekiyorsa birlikte bütüncül bir yaklaşım izlemekteyiz. Bu konuda ben de kısaca -burada hastanemizden başka hocalarımız da var- Türkiye’ye öncü ve örnek olduğumuzu ifade etmek istiyorum.

Saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ - Teşekkür ederiz.

Sözü Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesinden Profesör Doktor Levent Yamanel Hocamıza vermek istiyorum.

PROF. DR. LEVENT YAMANEL - Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, Değerli Başkanlar, değerli hocalarım, değerli katılımcılar; Evren Hocanın da söylediği gibi, nüfus payı artıyor, yaşlı popülasyonu artıyor. 2050 yılında yüzde 21'e, 2075 yılında da yüzde 28'e kadar yükseleceği tahmin ediliyor biliyorsunuz.

Sağlık Bakanlığı verilerine göre de ülkemizde 65 yaş ve üzeri yaşlıların yüzde 35'inde 2, yüzde 23'ünde 3 ve yüzde 24'ünde de 4 veya daha fazla hastalık bir arada bulunmakta. Yaşlılarımızın tıbbi, sosyal, psikolojik ve fonksiyonel gereksinimlerinin bireysel olarak saptanması ve karşılanması gerekiyor. Bunun için de aile hekimlerinin geriatrik bilgilerinin tazelenmesi ve tamamlanması için gerekli eğitimlerin planlanması, aile hekimleriyle entegre olarak çalışacak psikolog, sosyal hizmet uzmanı, fizyoterapist, diyetisyenden oluşan bir ekibin de mahallî olarak hizmet vermesinin sağlanmasının koruyucu hekimlik uygulamalarının kalitesinin artırılması açısından önemli olduğu düşüncesindeyim. Evde bakım hizmetlerinin yine bu ekip tarafından yürütülmesi ve evde bakım hemşireleri ve diğer sağlık çalışanlarıyla desteklenmesi de önemli. Evde bakılamayacak derecede hasta olan yaşlılarımız için de seçilmiş bakımevleri bünyesinde subakut bakım üniteleri, uzamış yoğun bakım üniteleri ve palyatif bakım benzeri ünitelerin oluşturulması hem hastanedeki hasta yükünü azaltacak hem de erişimi kolaylaştıracaktır. Bu ünitelerin sigorta sistemine dâhil edilmesi de önemli.

Yine bakım hizmetlerinde tıbbi desteğin sağlanması ve bu desteğin kontrolünün yapılması gerekmekte. Yine teletıp uygulamalarının kullanılmasının sağlanması ve yaşlılar için kolay uygulamaların geliştirilmesi de önemli.

Yine, bir diğer husus da -ülkemizde önemli olduğunu düşünüyorum- ileri bakım planıyla ilgili hukuksal altyapının oluşturulması “do not resussitate” “do not intubate” gibi kavramların da tartışmaya açılması diğer önemli noktalar.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Teşekkür ediyoruz katkılarınız için.

Profesör Doktor Ufuk Ergün, Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Nöroloji Ana Bilim Dalı...

Buyurunuz, sözü size bırakalım.

PROF. DR. UFUK ERGÜN – Sayın Başkan, değerli katılımcılar; sağlıklı yaşlanma normal fizyolojik süreçlerde gitmediğinde zihinsel ve bedensel olarak hastalıklı kısma geçiyoruz ve nörologlar olarak da biz bunu demans kliniğinde görüyoruz. Demans hastalarında tedaviye erken dönemlerde başlanması daha yararlı oluyor ama erken dönemlerde zihinsel fonksiyonlar derin şekilde bozulmuş olmuyor. Ne var ki hastaların bu ilaçlara ulaşabilmesi için -yani geri ödemeli olarak- belli bir tanı yazılıyor ve o tanı yazıldığında hukuki olarak vasi tayini gerektiren bir konuma geçmiş oluyor. Yani o tanı sürecinde zihinsel aktivitelerin hangi seviyede bozulmuş olduğunu ayırt ederek şu an için yazamıyoruz. O konuda bazı hastalar ilaçları kendileri almayı tercih ediyorlar yani sisteme tanı olarak yazılmasın çünkü çok erken dönemde henüz zihinsel etkilenme diye. Demans tanısı konusu da gerçekten hem çok zor hem de çok kolay çünkü erken dönemde yanlışlıkla demans zannedilen, aslında yalnızca depresyon olan hastalar da var ve bu onları -dediğim gibi- hukuki sürece kadar götüren bir süreç oluyor. Tanı konusundaki, erken tanı konusundaki eğitimlerde hâlâ üzerinde durulması gerekiyor. Bu hastaların ya da yaşlıların çeşitli kurumlardaki işlevleri sırasında meslek içi eğitimlerle bu bankalar, AVM'ler, şoförler, taksi sürücüler, güvenlik görevlileri gibi meslek erbabının demanslı hastalar konusunda eğitimlerinin olmasında fayda var, bu hastaları rastgele yollarda yakalamaları mümkün. Bakımevlerinde bakılmak zorunda kalan hastalar için çok iyi örnekler gördüğümü söyleyebilirim şu

son dönemlerde, erken dönemleri de biliyorum çünkü. Yani insanın insana emanet edildiği kurumlarda hem eğitim, periyodik eğitim hem de bu eğitimin üçüncü gözler tarafından bağımsız denetlenmeleri çok önemli gerçekten.

Bir de bu yaşlılar ve özellikle demanslar için -yani biz bu hastalara, işte, hareket öneriyoruz, dışarıya çıkmalarını öneriyoruz ama- yer yön bilgisi, ulaşım sorunları bu hastaları zarar görecektik durumlara getirebildiği için şehir planlaması aşamasında tabelaların kolay okunabilir olması, yolları doğru gösteren tabelaların olması bile başlı başına önem arz edebiliyor. Açık havada dolaşmaları örneğin parklarda çok yararlı ama ben birçok park görüyorum ki -kendi hastalarımıza öneriyoruz- ulaşımlarda sorun var. Park içinde dolaşmak için bu hastaların ya da yaşlıların, demansların minik raylı sistemlerle, küçük araçlarla park içinde dolaşmaları sağlanabilir çünkü ağır rampa eğilimleri nedeniyle parka giriş ve çıkışlarda zorluk yaşayabiliyorlar özellikle kalp yetmezlikleri de varsa.

Bir noktayı da ufaklık söylemek istedim. Bu yaşlanma, aslında bilginin birikimi, toplumsal hafıza da demek. Onun için o hafızayı kaybetmeden yaşlı bireylerin genç kuşaklara bilgi aktarımı konusunu önemsiyoruz açıkçası. Toplumsal hafızanın aktarımı konusunda aslında en değerli kaynak onlar, o yönden de büyükler değerlidir diyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Çok teşekkür ederiz.

Ufuk Hocam, çok önemli ve ilgimizi de çeken bir alan. Özellikle erken dönemdeki demansın ayırt edilmesi konusu, bizim bakım hizmeti verdiğimiz yaşlılarımız hususunda daha mühim bir alan. Vasilikle sonuçlanan durumlar hususunda da belki değerlendirmenin zamanla sık sık yeniden gözden geçirilerek yapılması önemli. Hatta, vasi tayin edilen yaşlıların bile yaşlı hakları bakımından zaman zaman -özellikle demansa bağlıysa- yeniden değerlendirilerek ayırt edilmesi ve belki hatalı herhangi bir şeye müsaade edilmemesi mühim.

Şimdi, sözü Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Geriatrik Psikiyatri Ana Bilim Dalından Profesör Doktor Erguvan Tuğba Özel Kızıl'a bırakıyorum.

Buyurunuz Hocam.

PROF. DR. ERGUVAN TUĞBA ÖZEL KIZIL – Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, değerli hocalarım ve değerli katılımcılar; ben de aslında sağlık hizmetleri açısından bu oturumda konuşacağım ama -Emine Hocaya da söylemiştim- ben biraz daha tıbbın hani sosyal bölümüne en yakın olan bölümdenim, psikiyatridenim.

Şimdi, öncelikle, ben de biraz sayılar vererek başlamak istiyorum, sizi sıkmadan. 60 yaş ve üzerindeki yetişkinlerin yaklaşık olarak yüzde 20'sinden fazlasında psikiyatrik ya da nörolojik bir hastalık bulunduğu biliniyor Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre. Bu yaş grubundaki en yaygın zihinsel ve nörolojik bozukluklar dünya yaşlı nüfusunun sırasıyla yüzde 7'sini etkileyen depresyon ve yüzde 5'ini etkileyen demans -Ufuk Hocam da bahsetti- daha sonra yaşlı nüfusun yaklaşık yüzde 4'ünü etkileyen anksiyete yani kaygı bozuklukları bunu izliyor ve son günlerde ülkemizde de oldukça yaygın hâle gelen madde kullanımı sorunları, alkol ve madde kullanım bozuklukları geliyor. Kendine zarar verme kaynaklı ölümlerin yaklaşık dörtte 1'i de 60 yaş ve üzeri kişiler arasında görülüyor. Nüfusun yaşlanması nedeniyle de ruhsal bozukluğu olan yaşlıların sayısının 2030 yılına kadar -aslında tüm hastalıklar, tüm geriatrik hastalıklar gibi- 2 katına çıkması bekleniyor ve ruh sağlığı sorunları olan yaşlıların da üçte 2'sinin ihtiyaç duydukları tedaviye erişemedikleri biliniyor.

Şimdi, yaşlı ruh sağlığı için benim de hani söyleyeceklerim var ama öncelikle biraz yaşlılık döneminden bahsetmek istiyorum; psikolojik açıdan, psikiyatrik açıdan neden bizim için çok önemli diye. Şimdi, psikolojik açıdan ele alındığında yaşlılık dönemi hem kayıplar dönemi yani hem insanın

fiziksel birtakım kayıpları oluyor hem emeklilik gibi, çocukların evden ayrılması gibi bir sürü manevi kaybı da aslında yaşadığımız bir dönem olması nedeniyle önemli hem de kişinin yaşamına dair, geçmiş yaşamına dair muhasebesini yaptığı bir dönem olması bakımından da önemli. Psikolojide biz bunun ego bütünlüğü olarak kavramsallaştırıldığını biliyoruz yani yaşlı bireyin geriye dönüp yaşamını değerlendirdiğinde, ben iyisiyle kötüsüyle, doğrusuyla yanlışıyla makul bir hayat yaşadım diyebilmesi durumu aslına bakıldığında. Bunun tam tersi de bu olamadığında da umutsuzluk ortaya çıkıyor; işte beraberinde de yaşlılarda en sık gördüğümüz ruhsal bozukluk olan depresyon ve kaygı bozuklukları geliyor. Dolayısıyla ruhsal açıdan sağlıklı bir yaşlılıktan bahsedebilmek için sağlıklı bir yaşam geçirmiş olmak aslında önemlidir diyebiliriz. Dolayısıyla koruyucu ruh sağlığı açısından ele alınırsa eğer, biliyoruz ki doğumdan beri biz çeşitli ruhsal travmalarla karşılaşyoruz, bunu engellemek de çok mümkün değil ancak biz eğer yeterli donanım ve psikososyal desteğe sahip olursak bu ruhsal travmalar bizi hem büyütür hem de daha dayanıklı hâle getirir.

Peki, bunlar nasıl olacak? Biraz bunlardan bahsetmek istiyorum dolayısıyla. Şimdi, yaşlılarda sık görülen ruhsal bozuklukları risk faktörleri açısından gözden geçirirsek kadın olmak birinci sırada geliyor maalesef, daha sonra düşük eğitim ve düşük sosyoekonomik düzeye sahip olmak. Kadın olmakla ilgili birkaç şey söylemek istiyorum. Şimdi, kadınların eğitimi özellikle öncelenmeli, erken yaşta evliliklerin önlenmesi, erken yaşta anne olmanın engellenmesi çok çok önemli. Dolayısıyla hani -her ne kadar işte “3 çocuk” mottosu burada da dile getirildi birinci oturumda ama- kadının sadece doğurganlık rolüne atf yapılarak aslında diğer özelliklerinin geri plana atılmasının önlenmesi çok çok önemli ama bir diğer özelliği de kadının gerçekten doğurganlığı ve bir anne olması. Özellikle postpartum dönem, bizim “doğum sonrası” dediğimiz dönem kadınlar için ruhsal bozukluklar anlamında çok riskli bir dönem. Şu anda çalışan kadın sayısı da toplumumuzda giderek artıyor. Dolayısıyla postpartum dönemde anne ve bebeğin ruh sağlığı açısından en az 9-12 ayı birlikte geçirmeleri gerektiğini biz öngörüyoruz. Dolayısıyla ücretli izinlerin süresinin artırılmasının, kadının ruh sağlığının korunması ve yine sağlıklı yaşlanmasını sağlayacak somut bir öneri olarak söyleyebilirim.

Bir diğer şey, tabii ki toplum içi şiddetin önlenmesi. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi çok önemli. Şiddet bence şu anda ülkemizin temel sorunlarından biri. Maalesef, şöyle bir şey var, bir deyiş var toplumumuzda “Can çıkmayınca huy çıkmaz.” diye. Çok da doğru olmayan bir söz bu bizim açımızdan bakıldığında, ruh sağlığı hekimleri açısından çünkü biz biliyoruz ki davranış öğrenilir, davranış değişebilir, davranış kontrol edilebilir. Davranışın inşasında aslında 2 temel mekanizmadan bahsedebiliriz. Bunlardan bir tanesi, taklit ve görerek öğrenmedir. Yani nesillerin, özellikle bizden önceki nesillerin gençler için -“büyüklerimizin” olarak söyledi Sayın Meclis Başkanımız, çok da güzel bir örnek verdi- büyüklerimizin, aslında tepeden turnağa toplumun her bireyinin örnek teşkil edecek davranışlarda bulunmasının çok çok önemli olduğunu altını çizmek istiyorum. Anne ve babamızın bir varoluşsal temsilinden bahsetti yine Sayın Meclis Başkanımız birinci oturumda; eğer devlete de bu anlamda toplumun anası ve babası olarak bakarsak bunun da yine ben çok önemli olduğunu düşünüyorum örnek olmak bakımından.

Bir de ikinci mekanizmada ödül ve ceza sisteminin doğru ve dengeli kullanılması. Dolayısıyla toplumda adaletin işlenmesini sağlamak çok önemli ruhsal sağlığımızı korumak anlamında. Elbette ki cezalar, kurallar önemli ama cezalara olduğu kadar belki ödüllere de hani odaklanmak iyi olabilir; bu da davranışın inşası için çok önemli olacaktır. Örneğin, işte, vergisini yaşam boyu düzenli bir şekilde ödedyse yaşlı, emekli bir birey bir süre belki vergiden muaf tutulabilir ya da bununla ilgili başka bir gelişme getirilebilir diye düşünüyorum. Bunların çok önemli olduğunu söyleyebilirim ruhsal sağlığı korumak açısından.

Tabii ki bunun dışında aktif ve sağlıklı yaşlanma da çok önemli yaşlı ruh sağlığı için. Yaşlılığa fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak bir hazırlık yapmaktan aslında bahsedebiliriz. Yaşlılıkta en önemli sorunlardan bir tanesi yalnızlık aslında. Biliyorsunuz, işte, biz de artık hani geniş ailelerden çekirdek ailelere geçiş yaptık Türkiye’de toplum olarak. Dolayısıyla yalnızlıkla mücadelede baş etme becerileri geliştirmek, yeni hobiler geliştirmek, yaşlıların toplumda aktif rol almaya devam etmesi önemli olacaktır diye düşünüyorum. Fiziksel aktivite de zihinsel aktivite de yaşamın her döneminde önemli ve sağlıklı bir yaşlanma için de gerekli ama fiziksel aktivite, tabii, demans olunca sudoku çözmek değil. Dolayısıyla hani onun için de aslında gençlik döneminden itibaren, işte, bu yaşam boyu öğrenme modelleriyle bir hazırlık yapılması gerekiyor. Özellikle de risk grubu olan kadınlarda çok önemli olduğunun tekrar altını çizerek bitirebilirim.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Evet, teşekkürler Hocam.

“Ruhsal olarak sağlıklı bir yaşlılık için sağlıklı bir yaşlanma gerekir.” dediniz; çok önemli bu. Demek ki sağlıklı bir yaşlı olabilmek için gençlikten buna yatırım yapmak icap ediyor. Salonda herkes genç olduğuna göre yatırımlara devam edip sağlıklı yaşlanalım inşallah.

Geriatri Fizyoterapistleri Derneği Başkanı, Hacettepe Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü Hocası Profesör Doktor Filiz Can Hanımefendi’ye sözü veriyorum.

GERİATRİ FİZYOTERAPİSTLERİ DERNEĞİ BAŞKANI PROF. DR. FİLİZ CAN – Çok teşekkürler Sayın Başkan.

Değerli hocalarım, değerli katılımcılar; böylesi güzel bir ortamda yaşlı refahını konuşmak gerçekten çok önemli, birey olarak bizim için de önemli.

Tabii ki yaşlanmaya bağlı olarak aktivite düzeyinin oldukça azalması yaşlılık döngüsünü çok daha hızlandıran bir problem olduğu için bizim yaşlıları mümkün olduğunca aktif ve fonksiyonel kılmamız oldukça önemli. O yüzden aktif ve sağlıklı yaşlanma programlarının geliştirilmesi ve sürdürülebilir nitelikte programların yapılması oldukça önemli.

Tabii ki biz fizyoterapistler, rehabilitasyon hizmetini verirken hem tedavi edici hem de koruyucu fizyoterapi hizmetlerine çok önem veriyoruz. Özellikle yaşlılıkta koruyucu hizmetlerin çok daha önemli hâle geldiğini biliyoruz çünkü özellikle “kırılgan yaşlı” dediğimiz yaşlılarda herhangi bir fiziksel ya da psikolojik problemin gerçekten o süreci çok daha hızlandırdığını, yatağa bağımlı hâle getirecek ya da yaşlıyı erken ölüme götürecek kadar tehlike arz ettiğini biliyoruz. O nedenle koruyucu rehabilitasyon hizmetlerinin geliştirilmesinin çok önemli olduğunu düşünüyorum ben.

Koruyucu rehabilitasyon hizmetleri için belki de büyük saha taramalarının dışında, semt bazında, mahalle bazında kırılgan yaşlıların ya da kırılganlığa yol açan birtakım dejeneratif eklem hastalıklarının, zihinsel ya da kognitif problemlerinin, düşme riski olan ya da kırıklarla mücadele eden yaşlıların saptanmasının çok önemli olduğunu ve bunun da belediyeler ya da yerel hizmetler tarafından kayıt altına alındıktan sonra bu özel gruba karşı evde bakım ya da izlem yoluyla birtakım sürdürülebilir hizmetlerin verilmesi gerektiğini düşünüyorum.

Tabii ki rehabilitasyon hizmetlerini de çeşitlendirmek mümkün. Burada sadece rehabilitasyon hizmetleri açısından belki konuşmamak lazım, bakım modellerinin çeşitlendirilmesi çok önemli. Evet, hep “bütünleşik modeller” diyoruz. İşin içerisinde işte, hem tıbbi hem rehabilitasyon hem psikolojik hem sosyal hem ekonomik desteğin olduğu bütünleşik sistemler, entegre sistemler var ama aslında modellemeler içerisinde de böyle entegre sistemlerin olmasının gerekliliği artık ön plana çıkmakta çünkü bir yaşlı çok iyi şekilde değerlendirilirse o yaşlının nerede ve hangi şekilde, hangi zamanlarda, hangi hizmetlere ihtiyacı olduğunu belirlemek daha doğru.

Tabii, şimdi, bununla ilgili Bakanlığımızın yaptığı çok güzel çalışmalar var, bakım kriterleri ancak bakım kriterlerinin birazcık daha detaylandırılmasının, bakım modellerini zenginleştirmek için daha önemli olduğunu düşünüyorum çünkü bakım modelleri arasında geçişlerin sağlanması daha doğru olabilir. Örneğin, hastaneden çıkmış olan yaşlılarda ailelerin hep bir sıkıntısı oluyor, hastane sonrası bir bakım gerekiyor. Evde bakım hizmetleri bazen çok düzenli oluyor ya da o kadar yaygın değil, ülke çapında çok yaygın değil ve ailelerin çok paniğe girdiğini, işte, eve tek tek doktor, fizyoterapist, hemşire çağırdığını biliyoruz. Bazen o sistem de multidisipliner olsa bile interdisipliner olamıyor. O yüzden hani evde bakım hizmetlerinin zenginleştirilmesi, hatta huzurevi bakımının dışında da kısa süreli hizmet verilip -yurt dışında “nursing home” dediğimiz kısa süreli- ya da ihtiyacı kadar hizmet verilip daha sonra yaşlıyı tekrar evine ya da bulunduğu kuruma -bir huzurevi olabilir- tekrar gönderecek birbiri içerisinde geçiş yapan bakım modellerinin belki bir an önce devreye girmesinin önemli olduğunu düşünüyorum çünkü gerçekten arada kesintiler olduğu zaman yaşlının herhangi bir bakım kurumunda aldığı hizmetin kalitesi de o süreç içerisinde çok geri gidebiliyor. O nedenle örneğin, huzurevinde yaşayan bir yaşlı işte, ameliyat oluyor, hastaneden taburcu, oluyor, yine huzurevine geliyor ama huzurevinde gerçekten tıbbi ya da rehabilitasyon bakımını daha yoğun olarak verebilecek bir hizmet profili olmayabiliyor. İşte, o nedenle bu bütünleşik sistem içerisinde belki bakım modelleri ve birbiri içerisinde geçişleri kolaylaştıracak basamaklı ve algoritmali, yaşlının hem tıbbi hem fonksiyonel hem psikolojik hem sosyal hem ekonomik durumunun bir interdisipliner sistemle belki de puanlamalı bir şekilde değerlendirilmesinin çok daha farklı bir yaşlı bakış açısı -ya da bakımına yeni bir bakış açısı- getireceğini düşünüyorum ben. Tabii ki, yaşlı bakımında rehabilitasyon hizmetlerine, tıp hizmetlerine ulaşamayanlar için teletıp, teleizlem, telerehabilitasyon programları da önemli. Bunu pandemi döneminde tabii ki çok komplike bir şekilde olmasa da en azından Zoom’la ya da görüntülü aramalarla yapmaya çalıştık ama bunlarla ilgili belki yasal prosedürlerin, işte, hasta haklarına yönelik ya da bunların sosyal güvence sistemine alınmasına yönelik uygulamalar da başlatılabilir.

Tabii, bütün bunlardan konuşurken aslında yaşlı bakımıyla ilgili ulusal bir veri tabanının oluşturulmasının da öneminden bahsetmek lazım. Örneğin, işte, bir yaşlı huzurevinde şu, şu, şu ilaçları alıyordu, ondan sonra bir hastaneye gitti ya da seyahat ederken bir trafik kazası geçirdi, oradaki hastanede bir bakıma alındı; işte, o şekilde yapılacak belki çok kapsamlı bir veri tabanı yaşlıyla ilgili daha önceki tedavilerine yönelik bilgilerin tamamen dökümünün alınmasını ve daha erken müdahaleyi kolaylaştırır diye düşünüyorum.

Bir de -hocalarımız bahsetti aslında- Dünya Sağlık Örgütünün Rehabilitasyon 2030 hedefleri arasında en çok ön plana çıkardığı konulardan bir tanesi demans. Özellikle pandemi döneminde demans yaşının artık çok aşağılara gittiğini de biliyoruz ve demansla rehabilitasyon hizmetlerinin de kanıt değerinin artık çok yüksek olduğunu biliyoruz ve bu nedenle demansa ve alzheimerle yönelik özel merkezlerde interdisipliner sistem içerisinde doktorların, psikiyatristlerin, geropsikiyatristlerin, fizyoterapistlerin, hemşirelerin, gerontologların hep birlikte çalışacağı belki güzel bir interdisipliner sistemin yürütülmesi ve bununla ilgili bir modellemenin yapılması ya da model eğitimin ortaya çıkarılması önemli.

En sonda söyleyeceğim yaşlı rehabilitasyonu turizmi. Bu, özellikle yurt dışında yaşayan Türk vatandaşları için de önemli olabilir çünkü benim yurt dışında kaldığım süreç içerisinde böyle çok iyi organize edilmiş huzurevlerindeki Türk hastalarla karşılaştığımda onlar yaşamının son dönemlerini hep ülkelerinde geçirmek istediklerine dair söylemde bulunmuşlardı. Her ne kadar bulundukları huzurevleri ya da bakımevleri çok çok iyi olsa da yine de kendi ülkelerinde olmayı arzu ettiklerini biliyoruz. Dolayısıyla yaşlı turizmiyle ilgili belki yurtdışındaki ülkelerin ulusal sigorta sistemleri ya da özel

sigorta sistemleriyle birtakım anlaşmaların yapılması, tabii, bu anlaşmalar öncesinde onların kriterlerini yerine getirebilecek sistemlerin, bakımevlerinin kurulması ve bakım sistemlerinin kurulmasının da önemli olduğunu düşünüyorum.

Bir de -son dedim ama çok özür diliyorum, uzatmış olabilirim- aslında bütün bunları bir araya getirecek, bütün sivil toplum örgütlerini, kamu kurum, kuruluşlarını ve ortak oluşturacağımız bir platformu belki indükleyecek bir ulusal yaşlılık enstitüsünün kurulmasının da önemli olduğunu düşünüyorum.

Çok teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Hocamıza teşekkür ediyoruz.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Geriatri Bilim Dalından Hocamız Profesör Doktor Murat Varlı'ya sözü bırakmak istiyorum.

Buyurunuz.

PROF. DR. MURAT VARLI – Teşekkürler.

Sayın Başkan, değerli başkanlar, değerli hocalarım ve katılımcılar; Pek çok şey söylendi, tabii, benim söyleyeceklerimle belki arada çakışmalar olabilir ama hani en azından sorunların vurgulanması anlamında tekrarda fayda var diye düşünüyorum.

Sonuçta, hani biz geriatri hekimleri olarak daha çok yaşlının sağlık sorunlarıyla ilgileniyoruz ama diğer sosyal, ruhsal sorunları da indirekt olarak bize de yansıyor. Biliyorsunuz, hani kronik hastalıklar artıyor bizim geriatrik sendromlar dediğimiz demans, depresyon, düşme, inkontinans; bunların hepsiyle ilgilenmemiz gereken bir alan bizim alanımız da. Özellikle, bu artan ilaç kullanımıyla birlikte hani gereksiz ilaç kullanımı dışında bir de ilaca ulaşmakta da sıkıntılar zaman zaman olabiliyor yani hasta kullanmakta olduğu ilacı da almakta... Bir kısım hasta da gereksiz ilaç kullanıyor, hani bunların önlenmesi anlamında... Eskiden bu reçeteleme sisteminde -gerçi şimdi yine sistemden görebiliyoruz ama- hastaların çoğu kullandığı ilacın bile farkında değildi. Şimdi, ben bakıyorum mesela, hastalara da genelde soruyorum; bizim ülkemizde yalnız yaşayan 1,5 milyon yaşlı varmış, en son şöyle TÜİK verilerine baktım, çok ciddi bir oran ve bu hastaların büyük çoğunluğu ne ilacın farkında, günlük aktivitelerini yapmakta zorlanan kişiler, yanında yardım eden, şey yapan çocukları çoğunun yok, hani bunlar büyük sorunlar. Tabii, bununla beraber, bu kronik hastalık sayısının artmasıyla birlikte süreç şöyle işliyor: Genelde bu hastalar acile, acilden sonra, işte, bir servis bakımı, gerekirse yoğun bakım, palyatif bakım, son dönem bakım; hani bunların hepsi yaşlının sırasıyla dolaştığı yerler diyebilirim. Tabii, bizde aciller ortak olduğu için yaşlılar burada genelde bir yaşlı ayrımcılığına maruz kalıyor diyebilirim. Ne kadar öncelik veriliyor da olsa genelde yaşlı, çoklu problemi olan hastayla -bizim hastanede de aynı sorunlar oluyor- kimse ilgilenmek istemiyor, hani “Bunu geriatri görsün, geriatri yatırsın...” Zaten geriatrist sayısı belli, geriatri hasta sayısı belli, sonuçta tüm şeyle geriatristler... Dolayısıyla bir interdisipliner ve multidisipliner ekibin de bu hasta yaklaşımıyla ilgili bir ön alması gerekiyor.

Bir de son dönem bakımda, özellikle, hani yurtdışında “hospice” denilen şeyde de bence ciddi sorunlar var. Biz bunu hastanede vermek zorunda kalıyoruz. İşte son döneme geliyor, acile geliyor; varsa palyatif bakımınız oraya, yoksa hani bazı insanlar evine götürebiliyor, bazıları da “Hani bizim yapacak bir şeyimiz yok. Tamam, hastamız ölecek ama ne yapalım?” diyor, o zaman mecbur hastaneye yatırmak zorunda kalıyorsunuz. Belki bu bakımla ilgili şeylerde, bu son dönem bakımların da ülkemizde -hani palyatif bakım dışında- artması iyi olur diye düşünüyorum.

Yine, ekonomik zorluklar özellikle -Tuğba Hocam da bahsetti- kadınlarda bence ciddi sorun yani erkeklerde bir miktar yine bir emekli maaşı vesaire olmakla birlikte, kadına -bunların çoğu da eğitimsiz olduğu için- hani eşlerinden ne kadar gelir kalsa, devlet de destek olsa bile sonuçta bu ilaç

katkı payları -inkontinans çok sık mesela- bez kullanımı vesaire; bunların hepsi bir maliyet sonuçta, sadece bu sebeple ben bez kullanmayan bir sürü hasta biliyorum. Bildiğim kadarıyla, devletimiz hani 200 civarı ya da 210 civarı bir ücret ödüyormuş herhâlde o bezler için. Yani pek çok hasta bunun bez parasına yetmediğini “Hani yettiği kadar alıyoruz, yetmediğine de artık kendimizce bir önlem alıyoruz.” şeklinde söylüyorlar.

Onun dışında, yine, yaşlı ihmal istismarı belki söylenecek, hani o bu şartlardan dolayı sık oluyor çünkü çoğu kişi çocuğu bile olsa çalışmak zorunda. Bakım verenlerin -yalnız yaşayan ya da yalnız yaşamasa bile- pek çoğu gündüz yaşlısını evinde bırakıp gidiyor. Mesela bana en çok sorulan soru bu: “Gündüz biz hastayı nereye bırakabiliriz? Akşam gelince bir şekilde ilgileniyoruz.” Ben diyorum ki gündüz bakımevleri ya da gündüz yaşam evleri olabilir ama orada da sayı... Hani siz söylediniz, 37 kadar herhâlde merkez varmış. Bence bunların aynı kreşler gibi artırılması büyük önem arz ediyor çünkü kimse yaşlıyı uzun dönem, yirmi dört saatlik bir yere bırakmak istemiyor aslında bizim kültürümüz gereği de. “Biz sabah bırakalım, akşam alalım. En azından akşam vaktini bizimle geçirsin...” Bu şu anlamda da önemli: Yaşlılara soruyorum ben “Evde ne yapıyorsunuz?” diye. Hani çoğu evde ya uyuyor ya televizyon seyrediyor; o da biraz anlayanlar. Biraz şey yapanlar, işte, örgü, dantel vesaire söylüyorlar. Evden de dışarı çıkamıyor, yanlarında kimse yok, düşeriz diye korkuyor, kiminin ansansörü yok evinde yani inmek çıkmak zor ya da şehrin içinde yaşıyor. Mesela, biz Ankara’yı düşünsək Bahçeli, Çankaya’da oturan pek çok yaşlı var; burada yürüyüş alanları, ne bileyim, yoldan karşıya nasıl geçilecek korkusuyla evden çıkamıyor. Bu neye yol açıyor? Sosyal izolasyona. Dolayısıyla hani bu tür insanların gündüz vaktini geçireceği ortamların olması gerekiyor, bunun için de bu gündüz yaşlı yaşam evlerinin artırılmasında fayda var.

Yine, koruyucu sağlık hizmetlerinde, özellikle aşılama da bizde oranlar çok düşük. Aslında yaşlılarda Covid’de çok iyiyiz, ben soruyorum genelde, Covid aşısı olmayan yaşlı hemen hemen yok gibi. Hani genel pratiğimi söylüyorum, yüzde 90’ı oluyor ama bir grip aşısı, bir zatürre aşısı sorduğumda hemen hemen hiç kimse, çoğu yaptırmamış oluyor, hani yüzde 10-15’leri geçmiyor. Muhtemelen Covid biraz daha öldürücü diye, biraz da Bakanlığın, devletin bunu çok ön plana çıkarması nedeniyle yapıldı. Belki buna benzer uygulamalarla yaşlı aşılması da artarsa yaşlının hastaneye başvuruları azalabilir diye ben en azından onu düşünüyorum. Yine, tarama hizmetleri olabilir, işte, bu kanser taramalarıyla ilgili şeyler gündeme getirilebilir. Hani, başka şeyler de var ama onların çoğuna değinildiği için ben tekrar tekrar vurgulamak istemedim, belki diğer konuşmacılar da vurgular.

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Teşekkür ederiz Hocam.

Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi Profesör Doktor Dilek Baybora, buyurunuz.

PROF. DR. DİLEK BAYBORA – Merhaba Sayın Başkan.

Değerli hocalarım, değerli katılımcılar; ben şimdiye kadar konuşan hocalarımızdan biraz daha farklı bir açıdan konuya yaklaşacağım kendi çalışma alanım itibarıyla. Şimdi, sosyal güvenlik anayasal bir hak olarak karşımıza çıkıyor ve bu sosyal güvenliğin sosyal yardım, sosyal hizmet ve sosyal sigorta şeklinde 3 tane sacayağı var. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı -Oturum Başkanının da konuşmanın başında söylediği gibi- sosyal yardım ve sosyal hizmetleri sağlıyor. Bu, bizim “katılsız rejim” adını verdiğimiz yani yardımdan yararlananın herhangi bir katkıda bulunmadığı sistem. Fakat bir de sosyal güvenliğe baktığımız zaman 3’üncü bir sacayağı olarak sosyal sigorta sistemi yani primli sistem, yardımdan yararlananın katılımda bulunduğu sistem karşımıza çıkıyor. Şimdi, burada, Almanya örneğinde gördük, diğer gelişmiş ülkelerde var, nüfusu yaşlanan ülkeler bu konularda çalışmalar

yapıyor; açıkçası söylemek gerekirse uzun vadeli bir bakım sigortasının oluşturulması son derece yararlı ve bunun için bir an önce çalışmaların başlaması gerekiyor. Neden? Çünkü şu an 65 yaş üzeri, nüfusun yüzde 10,1'i, 2050'ye geldiğimiz zaman bu rakam yüzde 26,8'e ulaşacak ve bu primli sistemde sigorta kolunu oluşturduğunuz zaman hemen yardım yapamıyorsunuz, belirli bir süre prim topluyorsunuz, fon oluşturuyorsunuz, kaynak oluşturuyorsunuz, sonra yardım yapabiliyorsunuz. Dolayısıyla da bu çalışmaların bir an önce başlaması lazım çünkü Türkiye'de nüfus zaten yaşlandı, ileride daha da yaşlı hâle gelecek ve biliyoruz ki bu yaşlı bakımı -araştırmalar da gösteriyor- son derece maliyetli bir alan olarak karşımıza çıkıyor. Dolayısıyla da burada aktif yaşlanma, kaliteli yaş alma, iyi olma hâli bir devlet politikası olarak uygulanırsa böyle bir durumda hem Sosyal Güvenlik Kurumu çerçevesinde genel sağlık sigortası hem oluşturulursa uzun vadeli bakım sigortası hem de sosyal yardım ve sosyal hizmetlere başvuruların da biraz daha az olmasının gerçekleşeceğini düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Süremizi aştığımızı dair Başkanımдан uyarı aldım, hızlanalım.

Yüksek İhtisas Üniversitesi Yaşlılık Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezinden Profesör Doktor Haşim Çakırbay Hocamıza söz vermek istiyorum.

PROF. DR. HAŞİM ÇAKIRBAY – Evet, Sayın Başkana, ekibine ve değerli katılımcılara ben de şükranlarımı arz ediyorum. İnşallah verimli bir toplantı olur.

Çalışmaya anlam katan ifade “yaşlı refahı.” Yani içinde sağlığı da barındırıyor, hukuku da barındırıyor, hoşgörüyü de barındırıyor, efendime söyleyeyim, bizim inançlarımızı, kültürümüzü de barındırıyor. Dolayısıyla bu kavramı kim bırakmışsa tebrik ediyorum, güzel bir kavram çünkü bizim kültürel yapımızda “yaşlı” dediğimiz anda bizde farklı bir anlam da yüklenmiş olur. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanımız da biraz değindi çünkü bizde “yaşlı” kavramı bir değer olarak ifade edilir, efendime söyleyeyim, danışılan bir kişi olarak, bir tecrübe, bir deneyim olarak ifade edilir, aynı zamanda kültürümüzü, örfümüzü, adetimizi, gelenek ve göreneklerimizi nesillere aktaran kişi olarak da ifade edilir. Hatta bazen aile, toplum ve devlet düzeyinde aksak boyutlar olduğu zaman da “ak sakallı” olarak da karşımıza çıkar. Sayın Başkan da ak sakallı... Dolayısıyla, bizim kültürdeki “yaşlı” kavramını Avrupa'daki gibi düşünmemek lazım, daha farklı bir gözle bakmak lazım. Bu bağlamda, bazı tespitlerimi ifade etmek istiyorum; mesela, bunlardan bir tanesi şu: Bunun çok güçlü bir şekilde, Bakanlık düzeyinde temsil edilmesi lazım. Şu anda yine var tabii, birimler var ama daha detaylı bir şekilde temsili yapılabilir. Üniversitelerimizde “geriatri” kavramında gerek dâhiliye gerek fizik tedavi doktorlarımız bu konuya el atmakta; hatta Emine Hocamın bu konuda bayağı yol aldığını da biliyorum, tebrik ediyorum bu arada. Bunun dışında, üniversitelerde enstitü boyutunda temsil edilmesi gerekir diye düşünüyorum. üçüncü olarak da yoğun bakımların standart bir hâle getirilmesi lazım, burada çalışan kişilerin buna uygun birimlerden oluşması lazım ve ilgili eğitime tamamiyle tabi olması lazım. Örnek veriyorum: Bir hemşire her işi yapamaz, fizyoterapist her işi yapamaz, ilgili doktor her işi yapamaz. Buraya uygun bir ekibin oluşturulması lazım, bir diğer teklifim budur.

Bir diğer teklif, yaşlı dostu şehirler. Değerli arkadaşlar, bir şehirde bir insan yaşıyor, bir kültür var orada; bir tarih yaşıyor, bir kültür yaşıyor, bir sanat yaşıyor o şehirde; bizim örfümüz âdetimiz, gelenek göreneklerimiz yaşıyor. Dolayısıyla, belediye başkanlarımız yoğun işleri olan insanlar ve dolayısıyla, bir kültüre ait, bir millete ait değerlerin tümünü, mimari bağlamda, bunun omuzları üzerine yüklemek sağlıklı bir şey değil diye düşünmekteyim. Onun için, belediyedeki bu bazı işlerin yani mimari boyuttaki işlerin Bakanlık düzeyinde temsil edilmesi gerekir ve burada belediye başkanlığının da diğer birimlerin de bulunması gerekir çünkü burası yaşanan bir yer, insanın yaşadığı bir yer, şehir. İşte, bugün konumuz da bu. Yaşlılar caddelerde dolaşamaz, arabalarını park edemez, gezemez vesaire

noktada. Bu şehirlerin yaşlıların gezebileceği, rahat oturabileceği, rahat nefes alabileceği alanlar olması lazım; onun için de bir şehrin mimari yapısının muhakkak ve muhakkak Bakanlık düzeyinde ayrı bir birime verilmesinin faydalı olacağına inanmaktayım.

Hepinizi saygıyla, hürmetle selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Haşim Hocamızın dediği gibi, illerde valilik nezdinde, Bakanlığımızın ve diğer paydaşların, özellikle belediyelerin ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının da katkılarının olduğu, il bazında kurulmuş, aynı zamanda Bakanlıklar bazında da bir arada koordinasyonla çalıştırdığımız erişilebilirlik kurulları var. Bu kurullar şehir planlamasından binaların ve bütün ulaşımın erişilebilirliğine kadar birçok alanda çalışıyor. Tabii, bunların alanlarının genişletilmesi önemli.

PROF. DR. HAŞİM ÇAKIRBAY – Ve takip edilmesi önemli.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Evet.

PROF. DR. HAŞİM ÇAKIRBAY – Yani, mesela bir bina yapılırken -değil mi- alt kesimde otopark ama o maksatla kullanılmıyor, hastanelerde de öyle; yani, bu, takip edilmesi bir alan olmalı.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Kanunla takip edilen bir alan bu, evet.

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuarı Müzikoloji Bölümü Müzik Terapi Derneğinden Profesör Doktor Burçin Uçaner Çifdalöz’e söz vermek istiyorum.

Buyurunuz.

PROF. DR. BURÇİN UÇANER ÇİFDALÖZ – Sayın Başkan, değerli katılımcılar; ben biraz farklı bir konudan bahsedeceğim. Müzik terapi çalışıyorum.

Şimdi, öncelikle, tabii, müzik terapi nedir, neden işe yarıyor? Bireylerin uzun süre boyunca farklı müzikal etkinliklerle meşgul olduklarında beyinde kalıcı etkiler meydana geldiğini artık kesin olarak biliyoruz. Müzik çok güçlü bir uyaran ve ilerleyen demans hastalığında bile, yaşamının son anlarına kadar müzikal anılar unutulmuyor, o nedenle yaşlılarda da çok işimize yarıyor.

Ne çeşit gruplarla çalışıyoruz? Sağlıklı yaşlılarla. Yaşam boyu öğrenme modelleri içerisinde müzik terapiden faydalanılıyor; koruyucu, önleyici çalışmalar arasında yine müzik terapiden faydalanılıyor. Nörolojik problemi olan hastalarda -demans, parkinson gibi- örneğin, bir parkinson hastasının yürüyüşünü müzik terapistleri özel tekniklerle düzenleyebiliyor. Psikiyatrik problemi olan hastalarla çalışabiliyor ve terminal dönemde, yaşam sonu bakımında yine müzik terapiden faydalanıyoruz.

Nerelerde çalışıyor müzik terapistleri? Hastanelerde, bakımevlerinde, hatta hastanın kendi evinde müzik terapiden faydalanılabiliyor. “Hedeflerimiz neler?” dersek; fiziksel hedeflerimiz olabilir, işte kas gücünü artırmak, hareket kabiliyetini artırmak, rahatlama, sözel beceriyi artırma, dikkat süresi, gerçeklik oryantasyonunu, sosyal becerileri geliştirme, işlevselliği artırma gibi pek çok farklı hedefimiz olabiliyor.

Tabii, sadece hasta değil, sağlık çalışanları ve hasta yakınlarıyla da müzik terapistler çalışabiliyor. Yurt dışında, bakımevlerinde standart bakım içerisinde müzik terapi yer alıyor.

Tabii, buraya kadar anlattıklarım yurt dışı modelleri, bunları yapabilmemiz için müzik terapistlerine ihtiyacımız var ve ülkemizde ne yazık ki müzik terapisti yetişmiyor, bunun için bu disiplinin Türkiye’de de açılması gerekiyor. Dünyaya baktığımızda 50 ülkede zaten kanıt temelli çalışmalar içerisinde var ve 50 ülkede üniversite düzeyinde eğitimleri olduğunu görüyoruz. “Kanıt temelli çalışmalar” dedim, “cochrane” araştırmaları da mevcut bu konuyla ilgili.

Bir diğer önemli boyutu, ekonomik boyutu; tüm konuşmacılar bahsetti, yaşlılıkla ilgili çalışmaların ne kadar maliyetli olduğunu. Müzik terapiyle bu maliyetleri azaltabiliyoruz, bununla ilgili de kanıt temelli çalışmalar var.

“Ülkemizde ne yapıyoruz?” dersek, şu anda dünyanın en büyük demans araştırmasının Türkiye ayağını yürütüyorum ben; 6 ülke bin hasta üzerinde çalışıyoruz; bu bin hastaya, demans hastasına müzikal müdahaleler gerçekleştiriyoruz. Çalışma yakında tamamlanacak. Tamamlandığında, hani, müziğin hem seanslar sırasında hem de uzun süreli etkileri; depresyon, kullandıkları ilaçlar; sadece demans hastaları değil, demansta çalışan sağlık çalışanları ve bakım verenlerde de etkilerini yakında öğrenmiş olacağız.

Çok teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKAN ELMAS ESRA CECELİ – Evet, süremizi epey aşmışız.

Türkiye Yaşlı Bilimleri ve Teknolojileri Vakfı, Doktor Mehmet Engin Doğan, buyurunuz.

DR. MEHMET ENGİN DOĞAN - Sayın Başkan, değerli katılımcılar; ben de biraz geniş çaplı hazırlamıştım ama sürenin darlığı nedeniyle kısa kısa başlıklar şeklinde geçeyim.

Toplumların sosyal, kültürel ve refah düzeylerine göre yaşlılığın başlangıcı ve değerlendirilmesi değişebilmektedir. Yaşlılık, kronolojik yaşın ilerlemesiyle birlikte, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik boyutla kazanılan bir süreç olarak tanımlanmaktadır.

Yaşlının sorunları, yaşadığın ülkenin ve bölgenin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerine göre değişkenlik gösterebilmektedir.

Yaşlılık sürecinde görülen belli başlı sorunları birkaç başlık altında sıralamak istiyorum. Yaşlılıkta en önemli sorunlardan bir tanesi, sağlık problemi. Yaşlılıkta ekonomik problemler, yaşlılık döneminde sosyal uyum problemleri, yaşlılıkta yalnızlık problemleri, yaşlılıkta bakım sorunları, yaşlılıkta istismar ve ihmal, kuşaklar arası çatışma ve mesafeler, yaşlılıkta boş vakitlerin değerlendirilmesi sorunları.

Ben bir hekim olarak, aynı zamanda bir bakımevinin de sorumluluğunu üstlenen, kendi vakfımız bünyesinde bakımevinin de sorumluluğunu üstlenen bir hekim olarak gördüğümde, yaşlıların hakikaten sahada en çok karşılaştıkları problemler; birincisi, sağlık problemi; ikincisi, yalnızlık problemi; üçüncüsü de ekonomik sorunlar. Diğer sorunlar muhakkak yaşlılarımızı olumsuz yönde etkilemekle beraber, bunların çözümlerinde bireysel veya ailesel, toplumsal desteklerle bunlar çözümlenebiliyor ama özellikle yaşlıların bu üç konudaki sorunları, hakikaten, onları en çok muzdarip eden sorunların başında geliyor. Bu özellikle sağlıkla ilgili sorunlarda yaşlandıkça insanların kronik hastalıklarla karşılaşma ihtimali çok fazlalaşiyor. Bu kronik hastalıklar içerisinde özellikle kişinin yaşam kalitesini etkileyen kalp damar hastalıkları, diyabet, metabolik hastalıklar, beyin damarsal hastalıkları, nörolojik hastalıklar, biraz önce hocalarımın söylediği gibi, ruhsal sorunlar yaşlının yaşam kalitesini ne yazık ki çok ciddi ölçüde etkilemektedir, olumsuz yönde etkilemektedir. Ülkemizde son dönemde bu sağlık sistemiyle ilgili ciddi gelişmeler olmakla beraber, yaşlı bireyin bu sağlık hizmeti sunucularına ulaşımında sorunlarının olması, aldığı hizmeti kullanmakta, ilaçlarını veya tedavilerini yalnız başına uygulamakta sorunlar olması nedeniyle bu verilen hizmetten yeterince fayda sağlanamamaktadır.

Yaşlıların yaşlılık döneminde karşılaşmış oldukları sorunların en önemlilerinden birinin ekonomik sorunlar olduğunu söylemiştik. Özellikle yaşlılık döneminde, emeklilik döneminde azalan gelir seviyesi, oluşan hastalıkların tedavi ve bakım masraflarının artması, hayat pahalılığı nedeniyle artan giderleri karşılayamama yaşlı bireyin sosyal, bedensel ve psikolojik sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Geniş aile özelliğinden çekirdek aileye dönüşen toplumumuzda yaşlıların bakım sigortası olarak görülen genç kuşakların bu işlevi yitirmesine neden olmaktadır. Özellikle sosyal güvencesi olmayan veya maddi güvenceden yoksun yaşlıların bakım sorunu geleneksel yardım ve dayanışma anlayışıyla

aşılamayacak duruma gelmiştir. Bir de kırsal kesimlerde yaşayan, ailelerden uzakta, evlatlarından uzakta yaşayan, ekonomik olarak muhtaç olan, kentteki sosyal ve sağlık hizmetinden uzakta yaşayan yaşlılarımızın durumları kentteki yaşlılarımıza göre biraz daha zorluk arz etmektedir.

Yaşlılık döneminde sosyal uyum problemleri ayrı bir sorundur. Yaşlılık dönemindeki yaşlıların sosyal uyumları, sosyal ilişkilere girme düzeyleri, aile ve toplumla olan ilişkileri birbirinden farklıdır. Burada özellikle eğitim, meslek, gelir durumu ve çevre gibi faktörlere bağlı olarak yaşlılığın sosyal uyumu değişmektedir. Yaşlılık döneminde yaşanan emeklilik dönemi uzun süren çalışma hayatının noktalanmasının ardından yaşlılar hem meslek hayatlarından hem de sosyal ve kültürel çevrelerden uzaklaşma süreçlerine girmekte, bir bakıma yalnızlığa itilmektedir. Yalnızlık, yaşlılık döneminde emeklilik, eşlerden birinin ölümü, çocukların evden ayrılması, sağlık sorunları nedeniyle yaşlıyı yalnızlık ve sosyal izolasyon sorunuyla karşı karşıya getirmiştir. Yalnızlığın sosyal ve duygusal izolasyon olmak üzere iki ayrı boyutu söz konusudur. Sosyal izolasyon bireyin toplumda olan yerinin olmaması, duygusal izolasyonda sevgi eksikliğidir. Yalnızlık ve terk edilmişlik duygusu, -özellikle kuruluşlarda kalan yaşlılarımızda yalnızlık ve terk edilmişlik duygusu- yaşlıların yalnızlık duygusuyla psikolojilerinin bozulmalarına neden olmuştur.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Hocam, toparlayalım.

DR. MEHMET ENGİN DOĞAN – Hemen toparlıyorum.

Yaşlılıkta sizlerin de biraz önce detaylı anlattığı gibi, en önemli sorunlardan bir tanesi de bakım sorunu. Bakım sorununun... Ülkemizde -biz diğer Avrupa ülkelerine göre biraz daha şanslıyız- aile bireyleri bu bakım süreçlerinde daha aktif rol oynamaktalar fakat bunların desteklenmesi hem ekonomik anlamda hem de bilgi bazında desteklenmesi, ailelere destek verilmesi gerekmektedir. Bir doktor olarak benim sahada gördüğüm en iyi bakımlardan birincisi evde bakım. Hakikaten yaşlı bireyi evinden uzaklaştırmadan, kendi şartlarında çözümünü üretmek hem ekonomik olarak daha az külfet getirmekte hem de yaşlıyı daha mutlu edecek sonuçları oluşturmaktadır. Bu evde bakımın yetmediği aşamalarda da kurum bakımı dediğimiz hastane, bakımevi, huzurevi, rehabilitasyon merkezlerinin devreye girmesi gerekmektedir.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Hocam, kesmek zorundayım.

DR. MEHMET ENGİN DOĞAN – Bunun bir sıralama şeklinde olması gerekiyor.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Son cümle diyelim.

DR. MEHMET ENGİN DOĞAN – Önerilerle ilgili kısımda da ülkemizdeki yaşlı ve emekli nüfustaki hızlı artışa paralel olarak bu insanların ihtiyaçlarının yaşlılığa ve emekliliğe uyum süreçlerine, yaşadıkları problemlere, karşılaştıkları sosyal, kültürel, ekonomik sorunlara karşı daha kesin çözümler üretecek yaşlılık politikalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Yaşlılık dönemiyle ilgili sorumluluk sahibi bütün kurum ve kuruluşların birlikte, koordineli bir şekilde çalışıp her yaşlının sorunlarına çözüm üretilmelidir. Yaşlı politikaları devlet politikaları hâline getirilmeli, hükûmetlere, kişilere, menfaatlere, rantlara göre değişim göstermesi engellenmelidir. Yaşlısına sahip çıkan toplumlarda genç nesiller kendi yaşlılıkların da garanti altına alındığını görünce mevcut konumlarında daha adil, daha topluma yönelik, daha paylaşımcı çalışmalar göstereceklerdir.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Teşekkür ediyorum.

DR. MEHMET ENGİN DOĞAN – Yani yaşlılara sahip çıkan toplumların her kademesinde huzur, mutluluk ve toplumsal dayanışma da kendiliğinden oluşacaktır.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Teşekkürler Hocam.

DR. MEHMET ENGİN DOĞAN – Hocam, şimdi, ben sahada -belki de burada diğer akademisyen hocalarımızın, bürokratlarımızın dışında- bire bir çalışan nadir kişilerden biriyim ben.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Mutlaka.

Şimdi, gerçekten sonsuz müzakere edebileceğimiz bir konu. Bunları yazılı olarak da toplamaya biz hazırız, bunları alabiliriz.

DR. MEHMET ENGİN DOĞAN – Ben size sunum yaparım ama bütün hocalarımın da şunu bilmesi gerekiyor: Hakikaten bakım hizmetlerinde, biz, özellikle -biraz önce Murat Hoca’mızın bahsettiği- o rehabilitasyon, bütün nörolojik, psikiyatrik destekleri bütün bakım evindeki hastalarımıza sunuyoruz ama bunu biz -ben hekim olduğum için bunu organize etmeye çalışıyorum- neye karşı yapıyoruz? Bütün olumsuz şartlara göre yapıyoruz.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Hocam, dediğim gibi yani konu o kadar çok, hepimizin...

DR. MEHMET ENGİN DOĞAN – Hocam, şöyle -ben istirahat ediyorum- bizler Aile Bakanlığı bünyesinde bulunduğumuz bakımevi işletmecileri olarak dayatılan kuralların içerisinde bizlerin de söz sahibi olması gerektiğini, bizlerin görüşlerinin alınması gerektiğini düşünüyorum.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Doğru, başka toplantılarda da buna devam edebiliriz.

DR. MEHMET ENGİN DOĞAN – Burada, bakın, pandemi döneminde huzurevleriyle ilgili övgüleri Bakanlık topluyor. Bu övgüleri toplayan kişiler, sebep olan şeyler bizleriz, bakımevleri. Bakımevlerine inanın aşı desteği dışında hiçbir destek verilmemiştir, bunun böyle bilinmesini istirahat ediyorum. Biz, çok sıkıntı çektik.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Mehmet Bey, teşekkür ediyorum ama sözü ilerletmek, arkadaşlara da zaman vermek zorundayım.

DR. MEHMET ENGİN DOĞAN – Son cümlem Hocam.

Bakımevlerinde bizler çok sıkıntı çektik. O pandemi döneminde yaşanan salgın süreçlerinde biz yalnız bırakıldık ve bize on beş günlük mesai kapanmaları getirildi. Ben defalarca Bakanlığa gidip Genel Müdürlüğe başvurduğum hâlde bunlarla ilgili, personelle ilgili, personelin hukuki çalışmalarıyla ilgili hiçbir destek verilmemiştir. Ben bu konuda sizlerden destek istirahat ediyorum Hocam.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Notumu aldım.

Bundan sonraki konuşmalar açısından şunu istirahat ediyorum ben de o zaman: Hepimiz birbirimizi dinliyoruz dolayısıyla ne konuşuldu, onu tekrar etmemizin faydası olup olmayacağını da, burada bu kanaati oluşturabilecek durumdayız. Tekrara girmeden görüşlerimizi bildirir ve bizden sonraki konuşmacıların zamanlarına da riayet edersek iyi olur.

Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri Doktor Serkan Genç Beyefendi’ye sözü vermek istiyorum.

KUZEY ANADOLU KALKINMA AJANSI GENEL SEKRETERİ DR. SERKAN GENÇ – Sayın Başkan, kıymetli katılımcılar; Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı olarak bizler Kastamonu, Çankırı ve Sinop illerinden oluşan TR82 Bölgesi’nde faaliyetlerimizi yürütüyoruz. Bölgemizde yaşlılara yönelik 2014 yılında kırsal yaşlılık analizi ve 2018 yılında da merkez ilçeleri kapsayan bir sosyal ihtiyaç analizi gerçekleştirmiştik. Bu çalışmalar sonucunda yaşlıların yaşadıkları sorunların tespiti ve bunların çözümüne yönelik de öneriler geliştirildi.

Sabah da ifade edildiği gibi, ülkemizde yaşlı nüfusun toplam nüfusa oranı yüzde 9,7. Bizim illerimizde bu rakam ülke ortalamasının 2 katından fazla yani Sinop’ta yüzde 20,1; Kastamonu’da yüzde 19,2; Çankırı’da da yüzde 16,9. Bu anlamda da 26 Düzey 2 Bölgesi içerisinde yaşlı nüfus oranının en yüksek olduğu bölgeyiz. Yaşlı bağımlılık oranları da ülke ortalamasının 2 katını geçmiş durumda.

Yine Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü tarafından yapılan yerleşim sistemleri kademelendirilmesi analizinde bizim kırsal yerleşimlerimizdeki en önemli geçim kaynağı da transfer harcamaları olarak görünmekte.

Ben burada biraz konuyu şu şekilde ifade etmek istiyorum: Aslında öğleden önceki oturumlarda “Ülkemizin biraz daha zamanı var.” gibi bir izlenim de oluşmakla beraber, aslında ülkemizin farklı bölgelerinde farklı demografik özelliklerle karşı karşıyayız. Belki baktığımızda, bizim şu anki bölgemiz, Avrupa’daki kentlerle oranlar anlamında herhangi bir farklılık göstermiyor. Bu nedenle bölgesel politikalar da bundan sonraki süreçte dikkate alınabilir diye önermek istiyoruz.

Diğer taraftan, bölgemiz ormanlık ve dağlık bir alanda oluşuyor. Bu nedenle kırsalda köy yerleşimleri de dağınık. Biz özellikle ülkemizde yaşlılığı konuşurken farklı bölgelerde, farklı profillerde yaşlılar da olduğunu değerlendirmek durumundayız. Özellikle yaşlı profili araştırmasında illere göre, bölgelere göre farklı politikalar üretilmesi de önem arz edecek.

Diğer taraftan, konuşulan kısımları da şöyle hızlıca geçerseniz, özellikle bakım hizmetinin dışında, bizim bölgemizde de yaşlılarımızın yalnızlık ve sosyalleşememe sorunları ön plana çıkmaktadır. Yerleşim yerleri oldukça küçük. Bu anlamda az sayıda kişilerin olduğu bölgelerde bu sosyalleşme imkânı da oldukça kısıtlı oluyor. Bu bölgelere yönelik de politikalar geliştirilmesi önem arz edecek.

Diğer taraftan, yine yaşlılarımızın haftada en az 2 kez ziyaret edilmesi; kaza, hastalık ve ani muhtaçlık durumlarının erken tespit edilmesi de önem arz ediyor. Bu noktada belki muhtarlarla muhtar ziyaret programları gibi bir program organize edilip yaşlılarımızın haftada 2 kez ziyaret edilerek durumlarının kontrol edilmesini öneriyoruz.

Yaşlılara günlük yaşam aktivitelerinde yardımcı olmak amacıyla köylerde yaşayan ve bu işi yapabilecek kişilere eğitim ve iş olanağı sağlayabilmek için köylerde uygun yaş aralığında bulunan ve çalışmayan kişilere eğitim verilerek hizmet yerinde istihdam edilmesi önem arz etmektedir.

Diğer taraftan, yaşlısı yoğun ve birbirine yakın olan köylerin uygun bir merkezde birleştirilerek içinde yaşlılara yönelik hizmetlerin kolay bir şekilde sağlandığı yaşam köylerinin oluşturulabileceği kanaatindeyiz. Böylelikle evleri tamir edilemeyecek ve gidecek akrabası olmayan yaşlıların bulundukları köyden ve ilçeden çok uzaklaşmamaları ve alıştıkları ortamda kalmaları da sağlanabilir.

İl ve ilçe merkezlerinde aktif yaşlılık dönemlerini yaşayan ve bakıma muhtaç olmayan yaşlıların da en büyük sorunu yalnızlık sorunu. Bu noktada da yine yerel yönetimler ve köylerin de desteklenerek belki yaşlı lokali ya da yaşam merkezlerinin hem kadına hem de erkeğe hitap edecek şekliyle planlanması önerilebilir. Daha önce belki kısaca bahsedildi ama altını çizmek anlamında, bu Dünya Sağlık Örgütü tarafından Yaşlı Dostu Şehirler Ağı’nın küresel anlamda bir uygulanması yapılmakta. Burada da seçilen illerde ya da yerleşim yerlerinde hani Bakanlığımızın da bu konuda bilinçlendirmesi ve yerel yönetimleri desteğiyle şehirlerimizin yaşlı dostu konseptine uygun hâle getirilmesini öneriyoruz.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Son cümleyi alalım mı?

KUZEY ANADOLU KALKINMA AJANSI GENEL SEKRETERİ DR. SERKAN GENÇ – Tabii ki.

Şöyle bakıyorum hızlı bir şekilde. Gene, daha önceden de bahsedildiği üzere, yaşlı yaşam merkezlerinin yapılması ve bunların da sağlık turizmine kazandırılması önem arz ediyor.

Bir de bizim bölgemizdeki üniversitelerimizde özellikle yaşlılık üzerine bölümlerin kurulması ve bu konularda araştırma merkezlerinin hayata geçirilmesi ve insan kaynağının da uygun hâle getirilmesini öneriyoruz.

Saygılarımı arz ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Teşekkür ediyoruz.

Sosyal Güvenlik Kurumu Aktüerya ve Fon Yönetimi Daire Başkanı Ayça Altındal.

Buyurunuz.

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU AKTÜERYA VE FON YÖNETİMİ DAİRE BAŞKANI AYÇA ALTINDAL – Teşekkürler.

Sayın Başkan, değerli hocalarım ve değerli katılımcılar; bizi de kurum olarak bu Çalıştaya davet ettiğiniz için hepinize teşekkür ediyoruz ve burada emeği geçen, bu çalıştayın düzenlenmesinde emeği geçen herkese de ayrıca teşekkür ediyoruz.

Biliyorsunuz ki Sosyal Güvenlik Kurumu daha ziyade emeklilere ve sigortalılara, genç nüfusa hizmet veren, yani aslında tüm nüfusa hizmet veren bir kurum. Şimdi, yaşlı olarak baktığımda emeklilerimiz, 65 yaş üstü emekli sayımız; şu anda 6,4 milyon kişiye biz emekli aylığı bağlıyoruz kurum olarak ve tabii ki bunların sağlık harcamalarını, sağlık giderlerini de karşılıyoruz, ilaç harcamalarını, tedavi giderlerini de karşılıyoruz.

Burada bizim kurum olarak en önemsedığımız noktalardan biri -zaten hocalarımız da bahsetti- sağlıklı ve aktif yaşlanma. Çünkü bu gerçekleştiğinde, yaşlılarımızı biz sağlıklı ve aktif yaşlandırdığımızda daha az sağlık harcamasıyla kurum olarak karşı karşıya kalacağız ve böylelikle hani kurumumuz belki daha çok sağlık hizmeti vermeye başlayacak yaşlılarımıza. Şu an karşılamadığımız bazı şeyleri kurum olarak hani daha geniş bir yelpazede karşılayabileceğiz. O yüzden, yaşlılarımızın sağlıklı ve aktif yaşlanması için hani kurum olarak da birçok proje yürütüyoruz, hem kronik hastalıklarla ilgili de çeşitli projeler yürütüyoruz. Ama bu projeleri burada detaylı anlatmayacağım, zaten vakit de kısıtlı.

Bizim kurum olarak önerilerimize geldiğimizde, bazı hocalarımız bahsetti gelecek yirmi yılda yaşlanacağımızdan, zaten buradaki birçok kişi istatistikleri de verdi Yani burada bu konunun çözümü için uzun vadeli bakım karşımıza çıkıyor. Zaten dünyada uygulayan ülkeler de var. ancak burada tartışılması gereken konu -bizim kurum olarak görüşümüz- bu özel sigorta kapsamında mı uygulanacak, kamu mu bu sigortayı uygulayacak ya da sosyal hizmet ve yardım kapsamında mı verilecek, yoksa sosyal sigorta kapsamında mı verilecek? Bunların çok detaylı bir şekilde tartışılıp uzun vadeli bakımın uygulanması gerekiyor. Yani Türkiye’de yirmi-otuz yıllık süreçte bunun karşımıza geleceğinin farkındayız kurum olarak ve buna yönelik araştırmalarımız da devam ediyor.

Ben teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Teşekkür ediyoruz katkılarınız için.

Ben yeniden hatırlatayım: Evet, önemli olan konuların altını çizmek isteyebiliriz ama bu 4’üncü kez yineleniyorsa bence altını çizmeyelim, yeni bir şey söyleyelim.

Yaşlı Bakım Teknikerleri Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Ümit Çona’ya sözü vermek istiyorum.

YAŞLI BAKIM TEKNİKERLERİ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ÜMİT ÇONA – Teşekkür ederim Sayın Genel Müdürüm.

Öncelikle, bu toplantıya bizleri davet ettiğiniz için meslek örgütüm adına, derneğimiz adına herkese ayrı ayrı çok teşekkür ediyorum. Böyle platformlarda söz hakkı bulabilmek bizler için büyük bir başarı.

Maalesef ki on altı yıldır mesleğimiz eğitim veriyor olmasına rağmen ve mezun sayısı 60 bine yaklaşmasına rağmen yeterli istihdamı ve önemi yakalayamamış bir bölümüz. Hazır konumuz yaşlılıkken bu alanda eğitim almış yaşlı bakım teknikerlerini tanıtmak istiyorum ben çünkü burada birbirinden değerli hocalarım bütün verisel ve bilimsel paylaşımları yaptı, hocalarımız dururken böyle bir konuşmanın bana yakışmayacağı açısından böyle bir ortamda ben mesleğimizi tanıtmak istiyorum müsaadeniz olursa.

Yaşlı bakım teknikerliği bölümü ilk olarak 2005 yılında Sakarya’da açılmıştır. Hâlihazırda 50 bini geçkin mezunu bulunmaktadır. Eğitimlerimizde her sağlık teknikerine olduğu gibi temel sağlık derslerinin yanı sıra geriatrik branş dersleri ve evde yaşlı bakım, ergoterapi, yara bakım gibi dersler de verilmektedir. Hastane, bakım merkezleri ve evde bakım birimleri zorunlu stajlarımızla birlikte gerek uygulamalı gerekse teorik, anatomi, farmakoloji, fizyoloji gibi dersler de yer almaktadır. Yaşlılarımızın sağlık ve sosyal bakımlarını en üst seviyede tutabilmek için yaşlı bakım teknikerleri yeterli seviyede sosyal hizmetler ve kişisel bakımla ilgili eğitim görmektedir fakat Sağlık Bakanlığının 2014 yılında yaptığı meslek tanımlamasında yaşlı bakım teknikeri diğer meslek mensubu sayılıp görev ve yetkileri alınan eğitimi karşılamamıştır. Bu mesleki tanımlama üzerine birçok meslektaşımız işten çıkarılmış, birçoğu düz hasta bakıcı konumuna düşürülüp ilkökul mezunu, okuma yazma problemi bulunan sertifikalılarla aynı kefeye koyulmuştur. İstihdam noktasında çok büyük sıkıntılar oluşmuştur, mezunların yüzde 5’i ancak kendi alanında iş bulabilmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı özel engelli bakım merkezlerinde ve Sağlık Bakanlığında yaşlı bakım teknikerleri sağlık personeli olarak çalışabilmektedir. Kamu hastanelerinin 2022 yılı itibarıyla istihdam ettiği yaşlı bakım teknikeri sayısı 296’dır. Bir hafta önce yapılan Sağlık Bakanlığı alımında 490 kişilik büyük bir kadroya, on altı yılın 1,5 katı olacak şekilde yer verilmiş ve toplam sayı şu an güncel olarak 786’ya çıkmıştır. Kamuya ait huzurevleri ve rehabilitasyon merkezlerinde 696 sayılı KHK’yle kadroya geçen 4/D’li hastabakıcılar işçi kadrosunda çalışmakta, 2019 ve 2021 yıllarında ise Aile Bakanlığımızın 4/B kadrosuyla yaptığı alımlarda yaşlı bakım teknikerleri yine bakım personeli olarak istihdam edilmektedir. Özel engelli bakım merkezlerinde sağlık personeli olarak çalışan 500’e yakın yaşlı bakım teknikeri bulunmaktadır. Devlet Personel Dairesi Başkanlığı ve meslekler sözlüğünde mesleğimiz yer almakta 3020 atama kodu bulunmaktadır. Ayrıca, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı YÖK’ün yazısına istinaden yaşlı bakım mezunlarını özel engelli bakım merkezlerinde sağlık teknikeri olarak tanımaktadır. Mesleki Yeterlilik Kurumu ile engelli ve yaşlı bakım koordinatörü seviye 5 meslek tanımı yazımız da bulunmuş olmasına rağmen hâlâ Türkiye’de 1 tane bile yaşlı bakım koordinatörü huzurevlerinde çalışmamaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde açılan gündüzlü yaşlı bakımevleri, belediyelerin evde bakım birimleri ve geriatrik bakım merkezlerinde mevzuat eksikliği nedeniyle birçok meslektaşımız çalışamamakta ya da Aile Sosyal Hizmetler Bakanlığımızın yaptığı alımlarda ATT ve paramediklerin tercih vermesinin önü açıldığı için eğitimi sağlık bakım ve yaşlı bakımı üzerine olmayan arkadaşlardan bize sıra gelmemektedir.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Ümit Bey, toparlayalım.

YAŞLI BAKIM TEKNİKERLERİ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ÜMİT ÇONA – Atanan diğer meslek mensupları ise ya göreve başlamadan ya da başlayıp yapacağı işi görünce istifa etmektedir. Zar zor atanan meslektaşlarımız eksik personelle çalışmak zorunda kalmaktadır; çalışanlar ise taşra yöneticilerinin herkes her işi yapar mantığıyla temizlik yapmaya zorlanması sebebiyle sürekli problem yaşamaktadır. Yaşlı bakım teknikerleri olarak yaşlılarımızın bakım refahı için yaşlı bakım teknikeri istihdamı şart diyoruz, lakin bütün sıkıntılar istihdam edilince bitmiyor.

Özellikle, Aile Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğümüz ve Genel Müdür Yardımcımız burada olduğu için Aile Bakanlığında yaşadığımız birkaç problemden bahsetmek istiyorum.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Ümit Bey, bir cümleyle toparlayalım. Bu, başka bir toplantının konusu gibi görünüyor.

BAŞKAN EROL KAYA – Ümit, sen onlara değil de bana konuş ama toparla yalnız çünkü onlar da yani bir paydaş. Sen bana söyle ne söyleyeceksen; yazılıysa o, yazılı alalım.

YAŞLI BAKIM TEKNİKLERLERİ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI ÜMİT ÇONA – Peki Başkanım, teşekkür ediyorum.

O zaman eklemek istediğim son bir şey var; yakında Aile Bakanlığımızdan büyük bir alım bekliyoruz. Lakin yine paramedik ve ATT'ler tercih verdiği zaman neredeyse hiçbir yaşlı bakım teknikeri, Aile Bakanlığında, yaşlıların olduğu birimlerde istihdam edilemeyecektir. Çünkü şu anda yapılan son alımla paramediklerin puan sıralaması 84-85'lerdeyken 490 kişilik alımla bizim puanımız 78'lere düşmüştür. Birkaç ilden örnek verecek olursam Kahramanmaraş'ta 30 civarında alım oldu, sadece 3 yaşlı bakım teknikeri var. Çanakkale'de 6 kişilik alım oldu, 5'i paramedik, 1'i yaşlı bakım teknikeri, 5'i de istifa etti. Balıkesir'de 20 alım oldu, sadece 2'si yaşlı bakım teknikeri. Yaşlılıkla alakalı yaptığımız bu çalıştayda mesleğimize gereken önemi vereceğinizi düşünüyorum.

Çok teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – TRT Genel Müdürlüğü Strateji Geliştirme Dairesi Başkanı Şeyma Zengin'e sözü vermek istiyorum.

TRT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI ŞEYMA ZENGİN – Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri; sizi saygıyla selamlayarak konuşmama başlamak istiyorum.

Türkiye'nin görsel ve işitsel hafızası Türkiye Radyo Televizyon Kurumu kuruluşundan bugüne kamu yayıncısı sorumluluğunu ve özenini koruyarak ülkenin tüm fertlerine dokunmayı görev edinmiştir. Hatta ülkenin tüm fertlerine dokunmanın da ötesinde, yaşlılar ve engelliler gibi dezavantajlı grupların hayatını kolaylaştırma ve sesi olma amaçlı özel faaliyetler gerçekleştirmiştir. Gerek yaşlıların beğeni ve zevklerine hitap eden gerek yaşlıların sorunlarına eğilen gerekse de yaşlılığın getirdiği fiziki engeller sebebiyle televizyon içeriklerini izleyemeyen kişilerin bu engellerini aşmaya yönelik özel engelsiz içerikleriyle TRT, yaşlı izleyiciler arasında en çok tercih edilen yayıncı kuruluş olmuştur.

Eylül 2021 ve Eylül 2022 tarihleri arasında 55 yaş ve üstü izleyici grubunda tüm gün ve “prime time” zaman dilimlerinde -bilmeyenler için belki açıklamakta fayda var, özellikle akşam televizyon izleyicisinin yoğun olduğu, televizyonu yoğunlukla izlediğimiz zaman dilimini biz “prime time” zaman dilimi olarak nitelendiriyoruz- en çok tercih edilen haber kanalı TRT Haber olmuştur. Özellikle 55 yaş ve 55 yaş üstü izleyiciler tarafından yoğunlukla takip ediliyor ve izleniliyor.

Aynı izleyici grubunda ve tüm zaman dilimlerinde en çok tercih edilen çocuk kanalımız TRT Çocuk. Burada da yine özel bir açıklama yapmakta fayda var; TRT Çocuk kanalı, çocuk hedef kitlesine yönelik bir kanal. Ancak biz bu kanalın içerik stratejisini çalışırken hedef kitlemiz sadece çocuk değil; çocukla birlikte, çocukları yönlendiren, özellikle TRT Çocuk izlemelerini sağlayan ebeveynler ve ebeveynlerle birlikte özellikle yaşlılar, torunlarına bakan yaşlılar, anneanneler, babaanneler ve dedeler de bizim hedef kitlemiz arasında yer alıyor. Ve analizlerimizde yer yer şunu gördük ki belli çizgi filmlerimiz aslında bahsettiğimiz yaşlı hedef kitle tarafından çok beğeniliyor ve çok tercih ediliyor ve bu yaşlı hedef kitle tarafından da özellikle kumandalarda TRT Çocuk kanalı açılıyor diyebilirim size. Bununla birlikte en çok tercih edilen belgesel kanalı TRT Belgesel, en çok tercih edilen spor kanalı ise TRT Spor olmuştur.

Öncelikle yaşlılara ve yaşlıların sorunlarına eğilen, izleyicilerde yaşlılarla ilgili farkındalık oluşturmak amacıyla hayata geçirdiğimiz bazı yayınlarımızdan da bahsetmek istiyorum. Uzun yıllardır yayınladığımız artık bir TRT Haber klasiği olan “Ömür Dediğin” programında bir asra yaklaşan yaşam öyküleriyle birer tecrübe abidesi olan yaşlılarımızın yaşantılarını, sıkıntılarını ve özlemlerini izleyicilerimizle buluşturuyoruz. TRT 1'de yayınladığımız, usta aktör Robert De Niro'nun başrolde oynadığı “Büyükbaba ile Savaş” filminde yaşlılar ile yeni genç kuşağın arasındaki çatışmalar; TRT 2'de yayınladığımız “Odaklan Büyükanne” filminde ise aile içi anlaşmazlıklarda aile büyüklerinin rolüne dikkat çekiyoruz.

TRT Belgesel’de yaşlıların hayatlarına ışık tutan pek çok belgesel yayınladık ve yayınlamaya da devam ediyoruz. Kreşe devam eden 4 yaşındaki çocukların bir huzurevine getirilmesiyle yaşlıların fiziksel ve ruhsal durumlarında bir ilerleme olup olmadığının incelendiği, 4 yaşındakiler huzurevine gelince dünyanın farklı yerlerindeki aynı yaştan insanların hayat hikâyelerinin aktarıldığı “Tam O Yaştayım” ile Anadolu’nun çeşitli bölgelerinde mesleğini yıllardır icra eden aktif yaşlılık örneği ustaları mercek altına alan “Usta Eller Masalı” bu belgeseller içinde öne çıkanlardan bazılarıydı. Bu yapımların yanında Daha Güzel Bir Hayat, Eskiden Beri, Yola Çıkan Öyküler, Geride Kalan Mermanat ve Kaz Otaran belgesellerimizde özellikle de yaşlılar arasında en çok göz ardı edilen kırsaldaki yaşlıların hayatlarını izleyicilerle buluşturduk.

TRT Kurdi’de yayınladığımız Vakit Nasıl Geçti programında ise yaşlılarımızın hayat hikâyelerinden izleyiciler için kıssadan hisse çıkarmayı amaçladık.

Televizyon kanallarımızda yayınladığımız içeriklerin yanı sıra radyolarımızda da yaşlılarımız ve ilgili konularda pek çok yayınlara yaptık, yapmaya da devam ediyoruz.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Toparlayalım mı?

TRT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI ŞEYMA ZENGİN – Hemen toparlamaya çalışıyorum.

Öne çıkan programlardan İyilik Sağlık, Gündem, Kutlu Yuva ve bu tarz yapımlarımız yer alıyor. Bununla birlikte toplumumuzun, kültürümüzün yaşayan hafızası yaşlılarımız için gerçekleştirdiğimiz bu faaliyetlerde bize ışık tutan içgörülerin bir kısmı da TRT bünyesinde kurduğumuz Yayın Stratejileri Merkezimizin 2018 yılında yaptığı çalışmadan elde edilmiştir. Akademisyenler, STK temsilcileri, bürokratlarla yapılan görüşmelere dayanan bu çalışmada yaşlılarda yalnızlık, aktif yaşlanma, kuşaklar arası iletişim kopukluğu, dizilerde kırsaldaki yaşlıların göz ardı edilmesi veya yaşlı bakımı gibi başlıklar öne çıkmıştır. Biz de gerek şu ana kadar yaptığımız gerekse de ilerisi için planladığımız faaliyetlerde bu çalışmalarımızın çıktılarından faydalanmaya devam edeceğiz.

2023 ve takip eden yıllarda da yaşlılarımızın beğenerek ve ilgiyle izlediği içerikler üretmeye devam edeceğiz. Ayrıca yaşlılarımızın hayatlarını ve sorunlarını görünür kılan, yaşlılarımızın sorunlarının çözümü yolunda farkındalık uyandıran yayıncılık anlayışımızı daha iyi noktalara taşımak için çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Bu bilinç ve inançla TRT hem bellektir hem de gelecek diyor, sizleri saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Teşekkür ediyoruz Şeyma Hanım.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İstihdam Politikaları Daire Başkanı Suat Dede’ye sözü veriyorum.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI İSTİHDAM POLİTİKALARI DAİRE BAŞKANI SUAT DEDE – Çok teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Değerli katılımcılar, değerli hocalarım, Değerli Başkanım; hepinizi şahsım ve kurumum adına saygıyla selamlıyorum.

Nüfus projeksiyonlarına baktığımız zaman dünya ölçeğinde nüfusun giderek yaşlanacağını ve yaşlı nüfusun payının toplam nüfus içerisindeki oranının artacağını hepimiz zaten gün boyu konuştuk.

Çalışma hayatı açısından baktığımızda da yaşlı iş gücünün hangi yaştan itibaren yaşlı sayıldığı konusunda kesin bir mutabakat sağlanamadığını görüyoruz. OECD tarafından gerçekleştirilen tanıma göre çalışma hayatının ikinci yarısında bulunan fakat daha emeklilik yaşı gelmemiş tüm çalışanlar yaşlanan iş gücü kapsamında bulunmaktadır. Gerek 60 gerekse 65 yaş gelişmiş ülkeler için aslına bakıldığında genç bir nüfus olarak gözükmektedir.

Ülkemizdeki yaşlılığa baktığımızda, istihdam politikaları açısından, istihdam açısından ortalama yaşam süresinin uzamasıyla birlikte, aktif yaşlanmayla birlikte çalışma hayatına dâhil olunan sürenin uzaması da kaçınılmaz görülmektedir. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranının yüzde 10'u geçmesi nüfusun yaşlanmasının bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de yaşlı nüfusun diğer yaş gruplarındaki nüfusa göre daha yüksek bir artış hızı gösterdiği de bilinen bir gerçektir. Çocuk ve gençlerin toplam nüfus içindeki oranı azalırken yaşlıların toplam nüfus içindeki oranı artış göstermekle birlikte Türkiye hâlen oransal olarak yaşlı nüfus yapısına sahip ülkelere göre genç ve dinamik bir nüfus yapısına sahiptir.

Çalışma çağındaki 100 kişiye düşen yaşlı sayısını ifade eden yaşlı bağımlılık oranının yükseldiği de bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu oran 2021 yılında yüzde 14,3 iken nüfus projeksiyonlarına göre 2040 yılında yüzde 25,3 olacağı öngörülmektedir. Ülkemizdeki yaşlı nüfusun iş gücüne katılma oranı 2016 yılında yüzde 11,8 iken 2020 yılında yüzde 10 olduğu ve azaldığı görülmektedir. Bu durum yaşlı nüfusun iş gücüne katılımı hakkında önemli adımlar atmamız gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Yaşlılık ve istihdam konusuna ilişkin olarak uluslararası belgelere baktığımızda da burada Uluslararası Çalışma Örgütünün 168 sayılı Yaşlı İşçiler Tavsiye Kararı'ndan bahsetmem gerekmektedir. Bu belgenin politika önerilerine baktığımızda yaşlıların istihdamı konusunda eşit muamele ve fırsat eşitliği çerçevesinde davranış göstererek ayrımcılıklara maruz kalmalarının önüne geçilmesi, yaşlıların istihdama dâhil edilerek onların istihdama devam etmeleri için gereken koşulların hazırlanması, yaşlı işçinin sağlığını ve güvenliğini tehlikeye atmayacak bir iş ortamının sağlanması ile esnek çalışanlar için talep edildiği takdirde çalışma saatlerinin emekliliğe kadar kademeli olarak azaltılabileceği yeni çalışma şekillerinin geliştirilmesi önerilmektedir. ILO'nun yaşlıların istihdamı konusundaki çalışmalarında yaşlı kesimin istihdamdan uzak tutulmasına yönelik politikaların iş gücü israfına yol açması nedeniyle terk edilmesi, aşamalı esnek emeklilik modelleri geliştirerek yaşlı iş gücünün aktif şekilde kullanılmasını içeren bir istihdam politikasının benimsenmesini önermektedir.

Değerli katılımcılar, mevcut araştırmalar esnek çalışma modellerinin modern iş gücü piyasalarında önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Esnek çalışma biçimlerinin büyük ölçüde kadınlar, genç ve yaşlı bireyler tarafından uygulandığı da bilinmektedir. Belirli endüstrilerde ve mesleklerde daha yüksek oranda esnek çalışma modelleriyle yaşlı nüfusun istihdama esnek katılımının sağlanabileceğini düşünüyoruz. 168 sayılı Tavsiye Kararı dâhil olmak üzere pek çok politika önerisinde çalışma saatlerinin azaltılması, yaşlı çalışanın istihdamda kalmasına yardım edeceği düşüncesi hâkimdir çünkü yaşlı çalışanların emekli olup iş ve iş yeriyle bağlarını tamamen koparmak yerine onları zorlamayacak şekilde işe devam etmelerini sağlayan çalışma sürelerinin azaltılmasından yana oldukları görülmektedir. Hâlihazırda dünyada uygulanan tüm çalışma modellerinin hemen hepsi mevzuatımızda yer almaktadır. İşçilerimiz ve işverenlerimizin haklarında iyileşme sağlayan birçok önemli düzenlemeyi hayata geçirmiş bulunmaktayız. Uluslararası sözleşmelerle ve AB direktifleriyle uyumlu bir şekilde hazırlanan mevzuatımız, çalışma hayatının dinamik koşullarına uygun niteliktedir. Başta uzaktan çalışma ve kısmi süreli çalışma olmak üzere mevzuatımızda düzenlenen esnek çalışma biçimleri son dönemlerde üretim sürekliliği bakımından ülkemiz ekonomisine ve istihdamın korunmasına önemli faydalar sağlamıştır.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Bir soru sorabilir miyim?

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI İSTİHDAM POLİTİKALARI DAİRE BAŞKANI SUAT DEDE – Tabii ki.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Aslında çok interaktif planlamadık ama özellikle bu istihdam konusunda yani bir emeklilik yaşı belirlenmiş ve zorunlu emeklilik olan alanlar var. Zorunlu emekliliğin kişinin çalışma isteğine göre kaldırılması yahut bütün bu esnek çalışma şartlarının isteğe bağlı olarak yaşlı veya üst yaş, orta yaş istihdamını teşvik edecek şekilde, yani yaş ayrımcılığının ortadan kaldırılacağı şekilde yönetilmesine dönük birtakım çalışmalarınız var mı?

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI İSTİHDAM POLİTİKALARI DAİRE BAŞKANI SUAT DEDE – Şöyle ifade edeyim: Aslında yaşlılar yani bu... Öncelikle, tabii, buraya davet edildiğim için ayrıca çok teşekkür ederim ama bizim istihdam politikaları açısından baktığımızda önceliğimiz buradaki hani Ulusal İstihdam Stratejimiz açısından da uzun süreli işsiz kalanlar, dezavantajlı grupların altında saydığımız engelliler, genç işsizler ki bu ne eğitimde ne istihdamda olan kesim olarak tabir ettiğimiz kesimler... Aslında, yaşlı istihdamı konusu Türkiye'nin artan nüfusuyla birlikte, yaşlanan nüfusuyla birlikte gündemimize giren bir konu niteliğinde ve aslında bu çalışmalar, bütün bu çalışmalar ve benim buradan edindiğim bütün izlenimler önümüzdeki sürece dair bizim odaklanmamız gereken konuya işaret ediyor. Sizin bu bahsettiğiniz konu da tam yine aynı bu nitelikte bir durum.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Bir de özellikle orta yaş işsizliği önemli bir nokta.

ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI İSTİHDAM POLİTİKALARI DAİRE BAŞKANI SUAT DEDE – Kesinlikle.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Çok sıkıntılı bir nokta. Genç işsizliği kadar orta yaş veya ileri yaş henüz emekli olmama yaşında ama işsizlik yaşayan bir kesim var.

Ben, İŞKUR temsilcimiz Oğuz Düzgün Bey'e de söz vermek istiyorum.

Buyurun.

İŞKUR TEMSİLCİSİ OĞUZ DÜZGÜN – Sayın Başkanım, sayın katılımcılar; öncelikle bizlere burada söz verdiğiniz için çok teşekkür ederim.

Aslında konunun kapanışı ile benim açılış konuşmam, çok güzel, birbirinin devamı şeklinde olacak. İş gücü istatistiklerine baktığımızda iş gücüne katılım oranının Türkiye'de yüzde 50 civarında olduğunu görüyoruz. Yaşlılarda bu oranın yüzde 11 civarında olduğunu görüyoruz ve işsizlik oranı da yüzde 3 civarında... Sektör olarak istihdam yapısına baktığımızda da yüzde 65 civarında tarım sektöründe yaşlı nüfusun istihdam edildiğini görüyoruz. Bizler yaşlı istihdamını ele alırken bütün politikalarımızı bütüncül olarak uygulama eğilimindeyiz, bunların başında da aktif iş gücü programlarımız geliyor. İşte, aktif iş gücü programlarımızla mesleki eğitim kurslarımız ve işbaşı eğitim programlarımızla kişilerin istihdam edilebilirliklerini arttırmaya ve aynı zamanda da tecrübe edinmelerini sağlamaya çalışıyoruz.

Yaşlı işsizliğinde şöyle bir durum söz konusu: Dedğiniz gibi, orta yaş döneminde yaşanan bir işsizlik süreci yaşlılık döneminde de işsizliği ve çalışma hayatına dahi devam etmesini gerektiriyor. 2023 yılında sonuçlarını elde edebileceğimiz ve şu anda hâlihazırda yürüttüğümüz bir çalışmamız var, bir araştırma yapıyoruz, arz ve talep yönüyle orta yaş işsizliğini araştırıyoruz. 45 yaş ve 65 yaş arası yaklaşık 3.500 işsizle görüşüp 6.500 de işverenimizle görüşeceğiz. Şu anda hâlihazırda araştırma devam ediyor, sonuçlarını 2023 yılında raporlamayı planlıyoruz. Buradan alacağımız dönüşler doğrultusunda da istihdam politikalarımızı ve aktif iş gücü programlarımızı şekillendirmek istiyoruz.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Aslında İŞKUR ve bütün işverenlerden beklenen şu: Eşit iş imkânının herkese sağlanması yani yaş ayrımcılığının ortadan kaldırılması. Hâlâ iş ilanlarında “şu yaştan altında” diye ilan veriliyor.

PROF. DR. FATMA ARPACI – Benim burada bir önerim var. Sıra gelince söyleyecektim tekrar olmaması açısından. Şimdi, engellilerimize verilen haklar çok güzel, çoğaltıla da bilir. İş yerlerinin yüzde 3 oranında... 50 ve daha fazla çalışanı olan iş yerinin, biliyorsunuz, yüzde 3 oranında engelli çalıştırma kuralı var; yaşlılara da uygulanabilir, aktif sağlıklı yaşlılara. Yani sıra gelince söyleyecektim bunları ama şu an yeri.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Aktif sağlıklı yaşlılar haricinde de 45 yaş üstünün ciddi bir ayrımcılığa maruz kaldığını biliyoruz.

PROF. DR. FATMA ARPACI – Bunu da önler, ayrıca istihdama katılımı da sağlar.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Evet.

Ben sözü Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu Başkan Yardımcısı Uluç İçöz Bey'e vermek istiyorum.

Buyurun.

SİGORTACILIK VE ÖZEL EMEKLİLİK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI ULUÇ İÇÖZ – Sayın Başkanım, çok değerli hazırun, değerli katılımcılar; hepinize saygı ve sevgilerimi sunuyorum, selamlarımı sunuyorum.

Çok kısa tutacağım ben. Tabii, bu yaşlılık konusunun maddi, manevi önemi olan çok boyutlu bir konu olduğu zaten dile getirildi. Önemli ve güzel hizmetler olduğunu, gelişmeler olduğunu duymak, bizi açıkçası sevindiriyor ve aslında gurur veriyor bize ancak tabii çok bahsedildi, nüfus yapımıza ilişkin gelişmeler de bugünden bazı mekanizmalarla önlem almamız gerektiğini bize hatırlatıyor. Ben biraz finansman konusuna değineceğim dolayısıyla.

Şimdi, yaşlanan bir nüfusumuz olduğundan, işte 2080'lerde yüzde 25'lere, yüzde 26'lara varan bir 65 yaş üstü nüfusumuz olacağından bahsedildi. Yaşlanma hızımız dolayısıyla, aslında, Fransa'nın yüz elli, yüz altmış yılda, İngiltere'nin yüz yılda katettiği mesafeyi biz kırk yıl içinde katedeceğiz yani gelişmiş ülkelerden çok daha hızlı bir şekilde yaşlanacağız. Dolayısıyla, aslında, bunun yanına bir de çekirdek aileye dönüş, geniş aileden çekirdek aileye dönüşü kattığımız zaman, aslında, ne kadar hızlı bir şekilde aksiyon almamız gerektiği noktasında bizi uyaran bir gösterge olduğunu düşünüyorum.

Şu anda malumunuz -hocalarımız da bahsetti- sosyal destek, sosyal yardım, sosyal hizmet şeklinde aslında yaşlı bakımı, uzun süreli bakım karşılanmaya çalışılıyor, bir sigorta sistemi henüz devrede değil. 2021 yılı istatistiklerimize baktığımızda, 1,5 milyar liralık bir harcama var fakat yaşlanan nüfusa baktığımız zaman, önümüzdeki yirmi-otuz yıllık süreçte bunun katbekat artacağını öngörmek de çok zor değil. Dolayısıyla kamunun, vatandaşlarımızın, işverenlerimizin, sigorta şirketlerimizin ve hizmet sağlayıcılarımızın hepsinin katkıda bulunduğu bir optimal görev paylaşımı yapmak durumundayız, bu gelecekte kamunun karşılayacağı yükü karşılayabilmek için ve yaşlılarımıza daha iyi hizmet sunabilmek için.

Bununla ilgili sigortacılık alanında güzel örneklerimiz var; biliyorsunuz, Doğal Afet Sigortaları Kurumumuz var ve doğal afet riskleri havuzumuz var; bu, bir zorunlu sigorta ve deprem hâlinde sigortalılara tazminatlarını ödüyor. Yine, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Kurumumuzun iş birliğiyle yürütülüyor. Yine, tarım sigortaları havuzumuz var; tarım noktasında çiftçilerimizin karşı karşıya kaldığı hasarların karşılanması noktasında devreye giriyor. Dolayısıyla, aslında, tüm toplumu ilgilendiren konularda kamu-özel iş birliğine dayalı başarılı finansman yöntemleri mevcut sigortacılık kapsamında baktığımız zaman.

Biz de değişik seçenekler üzerinde çalışıyoruz, aslında yüzde 90 olgunlaştı bu konudaki önerilerimiz. Kısa bir süre içerisinde gerek Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımız gerek Sağlık Bakanlığımız gerekse SGK yetkililerimizle ve ilgili diğer paydaşlarla paylaşmayı düşünüyoruz bu önerilerimizi. Böyle bir

mekanizma geliştirebilirsek bize ne sağlayacak? Aslında biraz değinildi ama çok kısa altını çizip bitirmek istiyorum: Bir kere, kamuya ileride gelecek çok büyük bir yükü engellemiş olacağız, bunu şimdiden izale etmiş olacağız. En büyük sıkıntılarımızdan biri veri, veri kaynağı olmaması, ölçülebilir ve sürdürülebilir bir finansman sistemine erişmek. Dolayısıyla, hem veri üretimini sağlayacak hem de bunun ölçülebilir bir şekilde yönetilmesini sağlayacak böyle bir yapı. Yine değinilmişti ama uluslararası sağlık turizmi kapsamında yaşlı bakımı için bir ekosistem oluşmuş olacak, finansmanı sağladığımız zaman bunun hizmet sağlayıcıları da oluşacak ve bir ekosistem oluşacak, dolayısıyla uluslararası sağlık turizmi anlamında da bundan faydalanacağız ve hizmet sunucularının yaygınlaşması vasıtasıyla aslında çok daha fazla istihdam olanakları sağlanacak. Biraz önceki beyefendinin belki oradaki serzenişleri de bununla birlikte...

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Uluç Bey, toparlayalım, son cümlenizi alalım.

SİGORTACILIK VE ÖZEL EMEKLİLİK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU
BAŞKAN YARDIMCISI ULUÇ İÇÖZ – Bize söz verdiğiniz için çok teşekkür ederim, söyleyeceklerim bu kadar Sayın Başkanım.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdür Yardımcısı Sevil Serin Hanım’a sözü vermek istiyorum son olarak.

SAĞLIK BAKANLIĞI SAĞLIK HİZMETLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI SEVİL SERİN
– Teşekkür ederim Genel Müdürüm.

Sayın Başkanım, değerli katılımcılar; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Sağlık Bakanlığı olarak yaşlılarımızın sosyal hayatın içinde yer almasını, toplumla bütünleşmesini ve yaşama mutluluğunu hissetmelerini önemsiyoruz ve tüm çalışanlarımızla birlikte büyüklerimizin ruhen ve fiziken daha sağlıklı, daha kaliteli hayat sürdürmelerini ve fonksiyonel bağımsızlıklarını koruyabilmelerini hedefliyoruz. Bu kapsamda, Bakanlığımızca 2021-2016 Türkiye Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı hazırlandı ve uygulanmaktadır. Birinci basamakta, uygulamaya konulan hastane yönetim platformunda hem kronik hastalıkların hem de yaşlıların takibi aile hekimlerimizce yapılmaktadır. Toplum Sağlığı ve Sağlıklı Hayat Merkezlerinde de 65 yaş üstü bireyler için kronik hastalıklarda yaşam, sağlıklı beslenme, koruyucu ağız ve diş sağlığı, hareketli yaşam gibi sağlıklı yaşamayı destekleyen hizmetlerimiz sunulmaktadır. Yine, hastanelerimiz bünyesinde faaliyet gösteren geriatri merkezlerimizde yaşlılarımızın kapsamlı geriatrik değerlendirmeleri yapıpıp tedavileri planlanarak yürütülmektedir. Evde sağlık ihtiyacı olanlarımız ise evde sağlık birimlerince yakından takip edilmekte.

Bakanlığımızca gerek birinci basamak gerekse ikinci ve üçüncü basamakta sunulan sağlık hizmetleri bakımından geriatri alanında güncel tanı, tarama ve tedavi ilkelerini ortaya koyan Geriatri Klinik Protokolü’nün 1’inci si hazırlanarak bu yıl yürürlüğe konulmuştur. 2’nci protokol çalışması hâlâ devam etmekte olup 2023 yılında tamamlanması planlanmaktadır. Yine, temelinde yaşlılar ve bağımlı yaşlıların bulunduğu evde sağlık ve bakım hizmetleri ülke model önerilerinin geliştirilmesi konulu sağlık teknolojisi değerlendirme çalışması yürütülmekte, rapor hazırlık sürecinde olup en kısa zamanda tamamlanması öngörülmektedir.

Son olarak, 85 yaş üstü büyüklerimiz bakımından ise hâlihazırda çalışmalarını sürdürdüğümüz ve faaliyete yaygın bir şekilde geçirmeyi planladığımız sağlıklı yaş alma birimlerimizle kıymetli büyüklerimizin her daim yanında olmaya, onların hayatın içinde mutlu ve aktif tutmaya gayret göstereceğiz.

Saygılarımı sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI ELMAS ESRA CECELİ – Teşekkür ediyoruz Sevil Hanım.

Süremizi biraz aştığımız için özür diliyorum ben ve katılımcılarımıza paylaşımları ve katkıları için huzurlarınızda teşekkür ediyorum.

BAŞKAN EROL KAYA – Bir on beş dakika çay molası verelim.

Çok teşekkür ediyoruz.

Kapanma Saati:15.59

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati: 16.13

BAŞKAN: Erol KAYA (İstanbul)

BAŞKAN VEKİLİ: İbrahim Halil FIRAT (Adıyaman)

SÖZCÜ: Lütfiye Selva ÇAM (Ankara)

KÂTİP: Abdurrahman BAŞKAN (Antalya)

(Yaşlılık Döneminin Bakım Hizmetleri, Sosyal Hizmetler ve Sağlık Hizmetleri Bağlamında Değerlendirilmesi Oturumu)

BAŞKAN EROL KAYA – Çok kıymetli katılımcılar, öğleden sonraki İkinci Oturumumuza, yaşlılık dönemi yaşlı hakları, aktif ve sağlıklı yaşlanma, hayat boyu öğrenme, kuşaklar arası dayanışma, topluma katılım konularıyla ilgili, Kıymetli Hocamız Emine Özmeye'nin moderatörlüğünde devam ediyoruz inşallah ve sözü de müsaadenizle, Emine Hocama veriyorum.

Hocam, buyurun.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Sayın Komisyon Başkanım, Komisyonun değerli üyeleri, sayın milletvekillerimiz, çok değerli meslektaşlarım, hocalarımız, kamu kurumlarının, kuruluşlarının, STK'lerin değerli temsilcileri; teşekkürleriniz nedeniyle çok teşekkür ediyorum, sizleri saygıyla selamlıyorum.

Bugün, Yaşlıların Hayatın Çeşitli Alanlarında Yaşadıkları Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu çalışmaları kapsamında, Komisyonun bir yöntemi olarak Uluslararası Yaşlı Refahı Çalıştayı programını gerçekleştiriyoruz ve Çalıştım öğleden sonraki İkinci Oturumunu yönetmekten, burada bulunmaktan da mutluluk duyduğumu ifade etmek istiyorum. Aslında buradaki birçok meslektaşım uzun süredir yol yürüyor bu anlamda ve ilk kez, Türkiye'de 2007 yılında Devlet Planlama Teşkilatı tarafından Ulusal Yaşlanma Eylem Planı'nın hazırlanmasından bu yana geçen on beş yılda geldiğimiz noktada bu araştırma komisyonunun kurulmuş olmasının ne denli önemli olduğunu da bugünkü konuşmalardan ve paylaşımlardan bir kez daha anlamış bulunmaktayız.

Ayrıca, 2011 yılında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının, o zamanki adıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının yapılanmış olması, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğünün kurulmuş olması, ardından Yaşlanma Ulusal Eylem Planı Uygulama Programı'nın açıklanması, yine ilk kez 2014-2018 yıllarını kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nda yaşlanmanın özel ihtisas komisyon olarak çalışılması, arkadan On Birinci Kalkınma Planı'nın çalışılması ve yine çok kısa süre sonra gerçekleştirileceğimiz On İkinci Kalkınma Planı'nda özellikle aktif yaşlanma komisyonunun kurulmuş olması, gerçekten çok önemli adımlar ve sosyal politika belgelerimiz. Ancak, bu komisyon çalışmasından ortaya çıkacak olan rapor da bundan sonraki süreçte yaşlıların politikaların merkezine alınması hususunda çok önemli bir ivme kazandıracağını söylemek istiyorum.

Elbette tabii ki bugünkü ikinci oturumumuzda kültürel değerlerimizi merkeze alarak kuşaklar arası dayanışmayı nasıl tesis etmemiz gerektiğine ve yaşlılığı yeniden anlamak, yeniden biçimlendirmek, yaşlıya verdiğimiz değeri bugünkü koşullarda yeniden değerlendirmek amacıyla yaşlıların aktif ve sağlıklı yaşlanmasını desteklemek ve bunu yaşam boyu yaklaşımıyla gerçekleştirmek ve yaşlılıkta da topluma katılımı, gönüllü çalışmaları güçlendirmek amacıyla neler yapabiliriz konuşacağız sizlerle birlikte.

Değerli katılımcılar, benim listemde 18 kişi görünmekte bu kapsamda, programın ikinci kısmında söz alabilecek. Dolayısıyla doksan dakika kadar süremiz var, her birinize dört dakika düşüyor değerli hocalarım, değerli katılımcılar. Biliyorum, söylemek istediğiniz çok şey var ama sorun tespiti ve hemen önerinizi arkadan alarak kendinizi de tanıtarak, rica ediyorum, bu şekilde ilerleyelim.

İlk olarak ben sözü, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Yaşlılık Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Profesör Doktor Ayşe Canatan hocamıza vermek istiyorum.

Buyurun Hocam.

PROF. DR. AYŞE CANATAN - Çok teşekkür ediyorum.

Bu çalışmaya katılan ve düzenleyen herkese teşekkür ederek başlamak istiyorum.

Bugünkü çalışmanın konusu olan genel başlık, bu yaşlılık refahı, yaşlıların refahı konusuna baktığımızda, ilk başta belki sağlıkla ilgili, öncelikle sağlıklı olmaları geliyor. Bu konuda özellikle koruyucu, önleyici birtakım sağlık hizmetlerinin hazırlanması, bunun, bu hizmetlerin gençlik döneminden başlayarak yerleştirilmesi gerekiyor. Sürekli bir farkındalıktan söz ediyoruz, bu farkındalığın gençlikte başlaması gerekiyor. Dolayısıyla, hani, yaşlanmış olan insanlara bunu aşılamanın aslında çok da bir faydası olmuyor, buna dikkat edilerek daha genç yaş gruplarına bu konuda, koruyucu, önleyici sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi gerektiğini düşünüyorum.

Yine, yaşlı bakım ve evde bakım, profesyonel ortamda bakımların geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesinin çok önemli olduğunu daha önce de konuştuk. Bu arada, yaşlının, özellikle kadınların bir sorunu olduğunun ortaya konması, yaşlının hem bakım işinde hem de kendi yaşlılığında çeşitli sorunlarının gündeme geldiğini biliyoruz. Bu konuda özellikle kadınların daha fazla desteklenmesi gerektiğini söylemek istiyorum.

Yine, özellikle Covid sürecinde yaşlıların azalan sosyal ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik iyileştirici çalışmalar yapılmalı ve kuşaklar arası iş birliğinin desteklenmesi, kültürel değerlerimizin aktarımında çok önem taşımaktadır. Bu konuda, gerçi, TRT Genel Müdürlüğünden bir uzman, yaptıkları çalışmalarla ilgili bilgiler verdi ama burada yine, mesela, çocuk programları, işte, gençlik programları gibi programlar var. Yaşlıya özel çok da programın olmadığını... “Prime time”dan bahsetti, akşam programlarından fakat yaşlıların özellikle öğleden sonra daha çok televizyon izlediğini düşünerek bu kuşakta yayınların daha fazla sunulması gerekiyor.

Yine, ailenin yaşlısına destek olabilmesi için yaşam alanlarının desteklenmesi, yaşlı dostu binalar, apartman daireleri, çevre düzenlemelerinin sağlanması, hızla değişen, dijitalleşen dünyada yaşlılar için kolay, kullanılabilir uygulamaların çoğaltılması gerekiyor. Daha önce konuşuldu ama yine de toplumsal hafıza konusunda yaşlıların deneyimlerinin aktarılmasına olanak sağlamak ve afetlerde yaşlıların nasıl davranması gerektiğine dair çeşitli çalışmalar yapılmalı. Yani, işte, engelliler için, çocuklar için nasıl davranmalarıyla ilgili birçok çalışma var ama yaşlılara yönelik olarak özellikle deprem bölgesinde olan ülkemiz için ne kadar aydınlatıcı bilgiler hazırlanıyor, kamu spotları hazırlanıyor? Bunlarla ilgili çalışmaların mutlaka yapılması gerekiyor.

Ayrıca, hep değerlerimizden, yaşlıya verdiğimiz önemden, bunun hem dinimizde hem de toplumsal yaşamda ne kadar önemli olduğundan söz ederken bu değerlerin aktarımında çok daha fazla materyalist bir anlayışın öne çıktığını görüyoruz. Bu konuda biraz daha manevi değerlerimizin de geliştirilmesi, yaşlının hani, bir değer olarak var olması değil de onların toplumsal hayata katılımlarıyla ilgili alınabilecek önlemler, hayatlarına katılabilecek yeni çalışmalar üzerinde de durulması lazım. Bu konuda, yine, bizim Hacı Bayram Veli Üniversitesinde, Türkiye’de tek bir merkez, Değer Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezimiz var ve biz özellikle bu merkezde nüfusun bütün kategorileri için

çeşitli çalışmalar planlıyoruz, yapıyoruz. Bu konuda da değerlerin aktarımı konusu, kuşaklar arası ilişkiler ve iletişimlerin nasıl olması gerektiği, sosyal ilişkilerin geliştirilmesiyle ilgili çalışmalar da yapmaktayız. Bu konuda çok teşekkür ediyorum yani ben direkt önerilere girdim.

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR EMİNE ÖZMETE – Ayşe Canatan Hocamıza çok teşekkür ediyorum.

Sözü Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi, aynı zamanda Yaşlılık Platformu Başkanı Profesör Doktor Oya Hazer’e vermek istiyorum.

Buyurun Hocam.

PROF. DR. OYA HAZER – Teşekkür ederim.

Sayın Başkan ve değerli katılımcılar; herkesi saygıyla selamlıyorum.

Ben bu oturumda özellikle aktif ve sağlıklı yaşlanma, hayat boyu öğrenme kapsamında yaşlılara vereceğimiz hizmette neler sağlayabiliriz; birincisi, hayat kalitesinin artırılması ve fonksiyonel bağımsızlığını sürdürmenin son derece önemli olduğunu düşünüyorum. Özellikle kendi meslek alanımla ilgili olarak yani aile ve tüketici bilimleri ve aile ekonomisi kapsamında bazı konularda birtakım değerlendirmeler yapmak istiyorum.

Burada Sayın Hocam, demin değindi. Yaşlılığa gelmeden yaşlılığa hazırlanılmalı yani yaşlılık konusunda bilgilendirmeli ama bunu daha net bir şekilde ifade edersek yaşlılığa hazırlık kapsamında eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerinin özellikle 45’li, 50’li yaşlara gelindiğinde diğer ülkelerde olduğu gibi, emekliliğine beş yıl veya daha az kaldığında bu eğitimler veriliyor, yaşlılığa da hazırlık oluyor. Aynı zamanda tüm kamu kurumlarında veriliyor bu. Özellerden de tavsiye şeyi isteniyor yani “Sizin de yapmanız önemli.” diye onlar söylüyor. Belki bu bir program kapsamında yürütülebilir. Burada sağlık ve sosyal ihtiyaçlarının yanında ben alanımla ilgili şu üç alanın çok önemli olduğunu düşünüyorum; Finansal okuryazarlık eğitimi, özellikle burada dijital okuryazarlık, bir de iş kolaylaştırma. Bu, hayat kalitelerini daha yükseltmek açısından önemli.

Özellikle ASDEP gibi Bakanlığımızın yürüttüğü bir projede bu gelirin kullanımı ve dijital okuryazarlık, iş kolaylaştırma konusunda yaşlılara kişi odaklı danışmanlık hizmeti verilmesi çözüm odaklı olmasını da sağlayacaktır. Böylece yaşam kalitesi daha yüksek bir yaşlı ve dolayısıyla toplum olmak mümkün olacaktır.

Neden bu üç konu dediğimizde -demin alacağımı da söyledi- gelir gerçekten çok önemli. Yalnızca bunların gelir düzeyinin düşük olmasından değil, geliri yönetme şekillerinden de kaynaklanıyor yani çoğumuz, gelirimizi nasıl yöneteceğimizi bilmediğimiz için bazen sıkıntıya düşebiliyoruz. O nedenle bu konuda da bir -aile ekonomistleri varken burada- aydınlatma, finansal okuryazarlık konusunda çok nitelikli eğitimlerde veyahut da bu şeyler verilebilir. Aynı zamanda dijital okuryazarlık konusu çok önemli.

Bir de bağımsız yaşama konusunda da özellikle ömür bitene kadar bağımsız ve olabildiğince tıbbi ve sosyal sorunların olmadığı bir süreç yönetiminde en önemli kişiyi bu süreci hazırlamak da birtakım iş kolaylaştırıcı yöntemlerin öğretilmesi. Burada, biz meslek olarak da bu iş etüdü veya iş kolaylaştırmayı öğrencilere verdiğimiz gibi ergoterapistler de bunları yapıyor. Bu kapsamda da yani yaşlılığa hazırlık konusunda iş kolaylaştırma yöntemleri de verilirse hani işleri daha kolay, daha bağımsız yapabilirler. Bu konuların önemli olduğunu düşünüyorum.

Bir de gündüz bakım hizmetlerine gerçekten biraz daha ağırlık verilmesi, aileler açısından çok önemli diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE - Oya Hazer Hocamıza çok teşekkür ediyoruz.

Şimdi ben sözü Akdeniz Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Gerontoloji Bölümü Başkanı Sayın Profesör Doktor İsmail Tufan Hocamıza vermek istiyorum.

Hocam buyurunuz.

PROF. DR. İSMAİL TUFAN – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

20'nci yüzyılın bize bıraktığı en büyük miras, hiç şüphesiz ki uzun ömürlülük olmuştur. Eskiden yaşlanma ve yaşlılık bir istisnaydı, bugün ise bir kural hâline geldi. Yeryüzündeki bütün toplumlar istisnasız hızla yaşlanıyorlar. Bilimsel verilerle kanıtlanan bu durumu görebilen toplumlar geleceğe çok daha büyük umutlarla bakabileceklerdir. Gerçekleri göz ardı eden toplumlarsa çok büyük sosyal problemlerle karşı karşıya kalacaklardır. Dolayısıyla ülkemizin çok genç bir nüfus yapısına sahip olduğunu düşünmek büyük bir yanılgıdır çünkü ülkemizde yaşlı insandan fazla, yaşlanan insan yaşamaktadır. Dolayısıyla bugünün genci yarının yaşlısı olacaktır ve bugünkü rakamlar da bize ülkemizin sessiz ve hızlı bir şekilde yaşlandığını gösteren kanıtlarla doludur.

Ben, öncelikle Şeyma Zengin Hanım'ın yapmış olduğu sunumu için teşekkür ediyorum. Gerçekten medyanın gücünün, özellikle yaşlanan kuşağın ihtiyaçlarının karşılanması açısından, önemli bir gerekliliği yansıtmaması açısından son derece önemliydi. Ve hemen eklemek istiyorum uzun bir dönemdir yani yılını da bilmiyorum ama birçok kuruma Akdeniz Üniversitesi Gerontoloji Bölümü olarak yazdık ve TRT60+'nın kurulmasını teklif ettik. Neden TRT60+ kurulmuyor? Özellikle pandemi döneminde bu, işimize çok yarayabilirdi. Şeyma Hanım, bütün o bahsettiğiniz programları bir program altında toplayabiliriz ve 60+ kuşağına dolayısıyla 50+ kuşağına da buradan olağanüstü hizmette bulunabiliriz. Hem akademi hem STK hem sivil toplum ve diğer paydaşlar olarak ampirik verilerle ülkemizin yaşlısının acil çözüm bekleyen sorunlarını burada üç kısma ayırmak gerekiyor. Bunlardan bir tanesi ekonomik güvencenin sağlanması ya da iyileştirilmesi; bu çok çok önemli. İkinci husus ise sosyal güvenliğin mutlaka sağlanması. Özellikle yaşlılarımızın arasında sosyal güvenliği olmayanların sayısının bir hayli fazla olduğunu biliyoruz ve bunun için mutlaka gerekli önlemlerin alınması gerekiyor. Üçüncüsü ise bakıma muhtaçlığın güvence altına alınması. Bakıma muhtaçlığı güvence altına almadığımız müddetçe, ülkemizde yaşlanma ve yaşlılık sorununu bugün burada, başka yerde, başka mecralarda da konuşabiliriz.

Bakanlıklar arası koordinasyon kurulunun mutlaka kurulması gerekiyor. Bakın, burada, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı var, Sağlık Bakanlığı var, Aile ve Sosyal Hizmet Bakanlığı var, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı var, vesaire birçok Bakanlığın özellikle yaşlılara yönelik hizmetlerin koordine edilmesi açısından mutlaka bakanlıklar arası koordinasyonun... Problemin temel nedeni sosyal ve sağlık alanlarındaki düalizminde yatmaktadır ve buradaki bir iş birliğini hızla hayata geçirmemiz gerekiyor.

Biz gerontologlar olarak alanda gördüğümüz, özellikle yaşlılara sunulacak olan hizmetlerin türleri konusunda, evet, çok büyük sorunlar yaşadığımızı söyleyebilirim.

Yetersiz enformasyondan bahsediyoruz ve bu bir gerçektir ve bunu hepimizin kabul etmesi gerekiyor. Yetersiz enformasyonların, merkezden yaşlılık politikalarının yürütülmesinde ortaya birçok zorlukları çıkardığını biliyoruz ve bu zorlukların nitelik açısından sorgulanması gerekiyor. Öncelikle, yaşlıya ulaşan enformasyonun türü nedir, bunu görmek gerekiyor. Acaba yetersiz enformasyon gerçekten ülkemizde yaşlılara yönelik mevcut mudur, değil midir, bunu bilmek gerekiyor. Burada kastetmeye çalıştığım, yeterli ve bilgidен bahsediyorum; yaşlılara yönelik yeterli, onların sorunlarını ve çözüm yollarını yönlendirecek bilgidен bahsediyorum. Çok fazla enformasyon var ve nereye gideceklerini ve nasıl yararlanacaklarını bilmiyorlar. O açıdan, yaşlıların yaşadığı bölgelerde özellikle ilgili problemler

hakkında güvenli ve yeterli bilgilere sahip olabilmeleri için, burada gerek yerel gerekse merkezî sosyal politikaların tasarımıyla yaşlılıkla ilgili hususları kapsama biçimleri açısından hepimizin önem vermesi gereken hususlar var.

Bunun için ne önerebiliriz? Bunun için, ülkemizde yaşlılık politikalarının tasarımıyla bölgeler arası enformasyonların toplanıp analiz edilecek yaşlılık politikaları genel koordinasyon biriminin, kurulunun kurulması gerekiyor. Bunun yanı sıra farklı alanlardan gelen uzmanlardan oluşturulması gereken bu kurulun temel görevi, bölge düzleminde oluşturulması gereken yaşlılık politikaları ve bölgelerde oluşturulacak olan yaşlılık bölge koordinasyon kurulları tarafından da... Böylece, yaşlılık politikaları genel koordinasyon kuruluşuyla iş birliği yaparak, ülkemizdeki X şehri ile başka bir şehir arasında uygulanan yaşlılık politikalarının ve hizmet türlerinin alıcılara ve bu hizmeti bekleyenlere daha sade ve daha hızlı bir şekilde ulaştırılması gerekiyor. Şayet bu durum gerçekleşmezse ülkemizin yaşlanma ve yaşlılık sorunlarına bir faydasının olmayacağını ve ortaya koyduğumuz çözüm yollarının çok da fayda getirmeyeceğini, sadece kâğıtta ifade ettiğimiz türden ifadeler olacağını belirtmek isterim.

Yerel kararlar ve yerel stratejiler arasında kargaşayı önleyebiliriz ve bununla birlikte yaşlıların beklemiş olduğu enformasyonları ve hizmet türlerini daha hızlı bir şekilde hayata geçirip ülkemizdeki yaşlanma ve yaşlılık politikalarını yeniden tazelenenebilir bir şekilde düzene koyabiliriz.

Son sözüm ise, 60+ Tazelenme Üniversitesinin ülkemizin bütün üniversitelerinde yaygınlaştırılması bir yaşlılık politikamız olması lazım. Yaşlılığa hazırlık politikası 50+ da aynı zamanda Akdeniz Üniversitesinin yaklaşık dört yıldır uyguladığı bir programdır -oradaki elde ettiğimiz mevcut bilgileri Bakanlığımızla da paylaşmak isteriz- olağanüstü bir programdır. Böylece, yaşlanma ve yaşlılık sürecinde başına neler geleceğini bilen yaşlımız, ona göre sağlığını, beslenmesini ve diğer koşulları gözeterek yaşam biçimini ve yaşam kalitesini artıracak önlemleri bireysel olarak karar vererek yoluna koymaktadır.

Teşekkür ediyorum beni dinlediğiniz için.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE - İsmail Tufan Hocamıza çok teşekkür ediyorum. Hayat boyu öğrenme kapsamında -tırnak içinde- yaşlı üniversiteleri gerçekten dünyada çok önemli bir uygulama, hocamızın da kendi ismini vermiş olduğu Tazelenme Üniversitesi de ülkemizdeki ilk uygulama. Biz de Ankara Üniversitesi olarak aslında modüler şeklinde bu çalışmayı yürütüyoruz ama buradan da duyurmak isterim 50+ yaşam üniversitesini inşallah, bahar döneminde faaliyete geçireceğiz. Desteklerinizi, iş birliğinizi ben de şimdiden beklerim diye duyurmak isterim.

Çok teşekkür ederim Hocam, uçağınız var, iyi yolculuklar diliyoruz size. Katkılarınız, katılımlarınız için de ayrıca çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, sözü TOBB Üniversitesi, University of Twente Öğretim Üyesi olan Profesör Doktor Mehmet Akşit Hocamıza vermek istiyorum.

Buyurun Hocam.

PROF. DR. MEHMET AKŞİT – Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, davetli konuşmacılar; ben kırk yedi yıl yurt dışında yaşadıkten sonra TÜBİTAK'ın daveti üzerine Türkiye'ye geldim. Aynı zamanda, Hollanda Twente Üniversitesinde bilgisayar bölüm başkanlığında yirmi bir yıl kadar çalıştıktan sonra şu anda oradaki görevimiz biraz pasif bir durumda. AFAD Başkanlığında deprem ve afet yönetimi sistemi kurmakla meşgulüz. Evet, gördüğünüz gibi Türkçeyi unutmadık, inşallah öyledir, öyle diyeyim.

Şimdi, diyeceksiniz ki: “Yazılımcının burada ne işi var?” Yani biraz farklı hissediyorum kendimi fakat bu konu bana verildiği zaman ben dedim, ya, şimdi ne konuşacağım burada, bir çalışma yapmam lazım. Bu çalışmayı yaparken biraz, tabii, teknolojik bir bakış açısı gerektiğini düşündüm. Bunun

için, biz genelde böyle bilmediğimiz işlere kalkışınca bir yöntem tanımlarız, ben de kendime bir yöntem tanımladım. Nedir o yöntemimiz? Bir, ilkelerin tespiti dedim, çalışmaların çatısını oluşturacak ilkelerin tespiti önemli dedim. İki, değişimin tespiti çünkü toplumlar ve toplumda önemli bir yer tutan yaşlıların özellikleri de değişmektedir. Üç, ayrışmanın tespiti. Yaşlılardan bahsettiğimize göre bir ayrışma oluyor. Yaşlıları, yaşlı olmayanlardan ayıran olguların tespiti sorunların tanımlaması bakımından önemlidir dedim. Dört, sorunların ve problemlerin tespiti ve önceliklendirilmesi. Somut olarak tanımlanmış ilkelerin gerçekleştirme aşamasında ne tür engeller var, tespit edilmelidir kanaatine vardım. Beş de çözüm alanların tespiti ve çözüm sentezi. Bu ne demek? Problemlerin tanımlanması kadar problemlere çözüm bulmak da elbette önemlidir Bu metodu, yöntemi tanımladıktan sonra araştırma yaptım.

Şunu unutmayalım: Teknoloji bayağı önemli bir şey, hepimiz teknolojik aletler kullanıyoruz. Burada şunu da belirtmek istedim: Mevcut kullandığınız eşyaların yüzde 99,99'u ya yazılım içeriyor ya yazılım içeren bir makine tarafından, süreç tarafından yapılıyor. Bu bakış açısıyla, ben dedim, peki, burada paydaşım ne olacak? “Paydaş” dediğim yaşlı. Paydaşı, tabii, doktor olabilir veyahut işte, yaşlıyla ilgilenen kişiler olabilir ama tabii bu konuşma dar olduğu için dedim ki yaşlı bakış açısından bir araştırma yapayım. Biz, tabii, yazılım sistemleri geliştiriyoruz, genelde ben büyük sistemlerle uğraşıyorum. O zaman her zaman bir paydaş tanımlıyorsunuz, o paydaşa göre inceleme yapıyorsunuz.

Şu sonuçlara vardım ben: Bir, Birleşmiş Milletler Yaşlılık İlkeleri -hepiniz herhâlde ezbere biliyorsunuz- bu tanımlanmış. Şimdi, burada, işte, bağımsızlık, katılım, bakım; bunları söylememe lüzum yok. Burada problemin önceliğini anlamak için çapraz kesen probleme baktım. Yani burada 4-5 tane kavram tanımlanmışsa o kavramları en çok etkileyen problem öncelikli olması lazım, sadece bir kavrama özel değil.

İkincisi, tespit edeceğimiz problemler ve çözümleri yakın, orta, uzun zamanda değerlendirmemiz lazım. Çünkü bu nedir? Ben dedim, en azından üçe bölmemiz lazım çünkü yaşlılar da evrimleşiyor tabii. Yani bizim çocuklarımız, hepsi, işte, telefonla filan büyüdüler, onlar tabii zamanla başka teknolojiyle karşılaşacaklar, o muhakkak, orada da bir sorun çıkabilir.

Benim gözlemlerime göre yaşlılarımızın 2 temel alanda diğerlerinden ayrıştığını görüyoruz. Bayağı bir çalışma yaptım, epey bir yazılım şirketlerine sordum; şöyle 2 sonuç çıktı: Birincisi, dijital teknikleri kullanmakta daha pasifler. Şimdi, buna dersiniz “so what” yani ne olur kullanmayıversin filan ama baktığınız zaman, biz hep bu dijital teknolojilerle yaşıyoruz şu anda; işte, biliyorsunuz web sayfaları var, getir, götür, atla, zıpla; oralarından işlerimizi görüyoruz. Buradaki “business” model, işletme modeli bu “web” sayfalarının daha çok interneti kullanabilen, tak tak, tak tak geçim yapabilen kişilere göre yapılmış. Bu, bence büyük bir handikap. O yüzden, hatta ben şöyle dedim: Bir yazılım sistemleri geliştirelim yaşlılar için, internet kullanamayanlar için, mesela bunun için ne olabilir? Tabii, işte, yapay zekâ gibi konular biraz sonra gireceğim.

Dördüncüsü olarak -metodu uyguluyoruz şimdi- yukarıda sözünü ettiğim iki ayrışma tespit edilen her ilkenin önünde problem olarak durmaktadır yani bu, işte, Birleşmiş Milletler Yaşlılık İlkelerini çapraz kesen konular. İkincisi de fiziksel faaliyetlerde pasiflik. Şimdi, bu iki konu üzerinde duracağım. Hani, doktor tarafından bakarsanız dersiniz ki işte, yaşlılığın takibi, şu, bu filan ama işleri basit tutmak her zaman iyidir. Bunu ilk adım olarak düşünürsek teknolojiyi ihmal etmeyelim. İki konuda ben problem görüyorum. Ne yapacağız o zaman? Getir, götür, atla, zıpla gibi ticari “web” sitelerine katılamıyorlar, ikincisi de giderek pasifleşiyorlar ve fiziksel faaliyetler dediğimiz, mesela, egzersizler, bu gibi şeyler...

Ne yapalım bunun için? Bir, problemlere çözüm olarak -beşinci maddem bu benim- yaşlıların teknolojiyi kullanmalarını teşvik edecek, cazip dijital sistemler. Bu sistemler, maalesef, yok, herhâlde ticari olarak önemli görülüyorlar ama benim tespitime göre milyonlarca kişi var ve yaşlılara uygun

ara yüzler oluşturulmalıdır yani yaşlılara göre ara yüzler. Nasıl olacak? Tabii, tartışılabilir. İki, yaşlıların fiziksel kondisyonlarını sağlamak ve geliştirmek için fiziksel egzersiz alanları sağlamalı. Ya böyle bizzat belirli her semte bir tane sağlayalım, niye olmasın? Ve eğitmenler yetiştirmelidir. Ayrıca, bu, tabii, çevrim içi de olabilir. Ayrıca, yaşlılara uygun çevrim içi yapay zekâ ve animasyon ve grafik teknikleri. Mesela, ben kendim pandemide buradaydım, ilk geldim Türkiye’de kapılar, her şey kapandı, burada kaldım; o zaman ben bir kişi tutmuştum, beni internetten çalıştırıyordu. Onun gibi grafik teknikler teşvik edilmeli ve geliştirilmelidir. Benim söyleyeceğim bu kadar.

Demek ki ne demiş diyoruz? Bir, internet veyahut tekniklerin kullanılmasında yaşlılara özel sistemler geliştirmeli, yazılım sistemleri ki ben şu anda bu konuda bir proje başlattım ve dedim ki: Ya, bir şeyler yapmak lazım. İkincisi, muhakkak fiziksel egzersiz yaptırmamız lazım. Söyleyeceklerim bu kadar.

Bir sayfa bir şekilde yazdım, eğer isterseniz kopya yaptım, verebilirim; fazla bir şey söylemedim ama.

Teşekkürler, sağ olun.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Teşekkür ediyoruz Hocam, almaktan memnuniyet duyuyoruz tabii ki notlarınızı.

Aslında, yaşlılık alanı, yaşlanmayla ilgili yapılan çalışmalar disiplinler arası değil disiplinlerüstü bir çalışma alanıdır. Burada sizin de konuşmalarınızdan bu bir kez daha teyit edilmiş oldu Hocam. Aslında, şöyle: Ülkemizde doğuştan beklenen yaşam süresi şu anda ortalama yetmiş sekiz yıl ama sağlıklı yaşam beklentisi elli yıl. Dolayısıyla arada bir yirmi yıl kadar açığımız var. Bugün, burada, önerilerin hepsinin bu açığı kapatmak için bir vesile olmasını ben temenni ediyorum ki bu söylenen sağlık harcamalarının artması, yaşlıların topluma katılımı, aktif ve sağlıklı yaşlanmanın desteklenmesinin bir çıktısı olarak, inşallah, kısa sürede bunu da görmüş oluruz bu Komisyon çalışmalarının sonucunda diyor, teşekkür ediyorum tekrar.

Şimdi de sözü Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürümüz Doktor Şaban Kondi’ye vermek istiyorum.

Buyurun Hocam.

DİN HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ DR. ŞABAN KONDİ – Sayın Başkanım, saygıdeğer katılımcılar; hepinize teşekkür ediyor, çalıştayımızdan hayırlı, bereketli sonuçlar çıkmasını temenni ediyorum.

Az önce değerli hocamız yaşlılarımıza yönelik müzikle bir terapiden bahsetti, ben de farklı bir açıdan bahsetmek istiyorum. Özellikle sağlık ve fiziki açıdan çok değerli hocalarımızın hakikaten önemli tespit ve önerileri oldu. Ben onların üzerine laf söylemeyi ziyade buluyorum ama bir de manevi terapi vardır ki özellikle yaşlılarımıza yönelik manevi terapinin de hem bilimsel hem yapılan araştırmalar sonucunda üzerlerinde çok önemli etkiler bıraktığına şahit oluyoruz.

Ben, bu noktada, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığıyla birlikte yapmış olduğumuz bir araştırmanın sonucundan bir iki madde okuyarak 3 önemli tespit ve önerimi sizlerle paylaşmak istiyorum. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığıyla ortaklaşa yürüttüğümüz, yaptığımız bir araştırma neticesinde -bu, 12 ilde yapılmış 32 huzurevi yöneticisiyle yapılan bir araştırma- katılımcıların yüzde 59,4’ü ibadet konusunda huzurevlerinde manevi bir rehber ihtiyacı duyduğunu, bir din görevlisine ihtiyaç duyduğunu söylemiş, yüzde 18 oranında da manevi olarak boşluğa düştüğünde manevi bir rehberin kendilerini bilgilendirmesi gerektiğini söylemiş, yüzde 14,3 oranında da inançla ilgili problemler, sorular, sıkıntılar olduğunda bunları sorup sahih ve doğru bilgiyi alacakları manevi rehberlere, danışmanlara

ihtiyaç olduğunu söylemişlerdir. Yapılan bu araştırmada, katılımcıların yüzde 71,2'si sohbetlerinde ve huzurevinde manevi bilgileri ehil ve yetkili insanlardan almasının kendilerini rahatlatığına dair görüş beyan etmişlerdir.

Bu açıdan, Diyanet İşleri Başkanlığımız, bizler, yaşlılara yönelik 3 ayrı kategoride hizmet yürütüyoruz. Birincisi, biz camilerimizde ve Kur'an kurslarımızda -bir farkındalık oluşturmaya açısından- vaazlarda, sohbetlerde ve hutbelerde, seminer ve çalıştaylarımızda yaşlıya hürmeti, saygıyı, sevgiyi bir farkındalık oluşturmaya açısından işliyoruz. İkinci olarak, yine, Diyanet İşleri Başkanlığımızın bakanlıklar arası yapmış olduğu protokol kapsamında, huzurevlerinde din görevlilerimizle, alanında uzman pedagojik formasyonunu alan hocalarımızla hizmet yürütüyoruz. Üçüncü olarak da huzurevinde olmayıp evlerinde olan yaşlılarımıza yönelik, yine din görevlilerimizle bir hizmet yürütüyoruz. Bunu nasıl yapıyoruz? Kısa bir proje olarak söyleyecek olursak, bizim her cami ve Kur'an kursumuzun bir yaşlısı, bir yetimi, bir de engellisi vardır. Bu camimizin görevlisi Kur'an kursu öğretmeni ya da imamımız, bu 3 kişiyle öğrenmeyi hem kurumsal hem de bir iyilik hareketi olarak yaparlar. Bu anlamda, mesela projelere baktığımız zaman "Ulu Çınarlar" projemiz var. Türkiye çapında yürütmüş olduğumuz bu proje kapsamında, biz görevlilerimizle böyle bir çalışma yürütüyoruz.

Peki, nedir önerilerimiz? Önerilerimizi söyleyerek hemen bitirmek istiyorum. Bir, huzurevlerine kadrolu manevi rehberlerin tahsis edilmesi bizzat oradakilerin talebidir. İkinci olarak -bu araştırma sonucunda- huzurevlerinde bulunan yaşlılarımızın ibadetlerini yapabilecekleri mescitlerin ve dinî bilgilerini öğrenebilecek mekânların oluşturulması talepleri var. Üçüncü olarak da yalnızlık hissi olan huzurevi ve evlerinde olan yaşlılarımıza yönelik gençlerle buluşturma, sosyal ve kültürel aktivitelerimizin içerisine dinî aktivitelerimizi de koyarak daha etkin hâle getirmek onların talepleridir.

Zaman ayırdığınız için teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum efendim.

Sağ olun.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Çok teşekkür ediyoruz Hocam, katkılarınız ve katılımlarınız için.

Ben de geçen hafta huzurevlerinde manevi rehberlik ve danışmanlık sunan hocalarımızla bir araya geldim, 81 il ve ilçe müftülüklerinden bağlandılar, yaklaşık bin kişiyle bir eğitim çalışması gerçekleştirdik ve orada "Manevi rehberlik çerçevesinde bir grup çalışması nasıl planlanır, nasıl yürütülür?" diye soru-cevap şeklinde bir çalışmamız gerçekleşti. Ben orada da önerdim, şöyle bir önerim olacak, siz de kabul ederseniz.

DİN HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ DR. ŞABAN KONDİ – Estağfurullah, buyurun.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Aslında, bu topluluğa, toplum lideri olan bu gruba yaşlılıkta sık görülen hastalıklar kapsamında, özellikle demans ve alzheimerla ilgili genel bilgileri sunmak çünkü camiler bir sosyalleşme alanı ve yaşlılarımız sıklıkla oralarda bulunuyorlar. İmamlarımızın genel bilgileri onların bu hastalığının erken teşhisinde, ailelerinin yönlendirilmesinde etkili olur diye düşünmekteyim, bunu da burada paylaşmak istiyorum.

DİN HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ DR. ŞABAN KONDİ – Notumuzu aldık. Çok teşekkür ederim, sağ olun.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Çok teşekkür ediyorum.

Sözü Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi Profesör Doktor Fatma Arpacı Hocamıza bırakmak istiyorum.

Buyurun Hocam.

PROF. DR. FATMA ARPACI – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli hocalarım, değerli katılımcılar; ben bu toplantıyı çok önemsedim, gerçekten çok güzel bir toplantı. Ülkemizde, Meclisimizde bu konunun, yaşlılık konusunun ele alınması... Biliyorsunuz, artık YÖK de bu konuyu çok önemsiyor; sosyal sorumluluk projelerinde, toplumsal katkı öncelikli alanlarında yaşlılık konusu yer alıyor.

Yaşlılık hepimizin bildiği gibi bir süreç hem yaşamın son dönemi hem de bir süreç. O zaman bu bir süreçse sadece biz yani toplum, diğer kişiler yaşlılara neler yapacak değil, yaşlılar da neler yapmalı ya da hocalarımın ifade ettiği gibi yaşlılığa hazırlık mutlaka olmalı diye düşünüyorum yaşamda hepimizin, özellikle yetişkinlerin.

Bakın, hepimizin konusu, hazırlanıyor muyuz acaba? Yani hepimizin düşünmesi gerekiyor, toplumun düşünmesi gerekiyor. Bu hazırlık bir de şu anlamda çok önemli: Yaşlılıkta güvenli çevre çok önemli her yönden. Güvenli çevre, değil mi? Özellikle sosyal ilişki, sosyal sorunlar... Toplumumuzda o kadar çok ki sosyal sorun artık. O zaman sosyal ilişkilerimizi iyi tutmaya çalışmalıyız. Hepimiz bunu yaşıyoruz, yaşamda birer birer kayıpları görüyoruz, değil mi? Arkadaşlarımız ölüyor, komşularımızı, aile büyüklerimiz ve insan yaşıyor. İşte, bu yaşlanma sürecinde ilişki yatırımına çok dikkat etmek gerekiyor çünkü yaşlanıldığı zaman aile üyeleri birtakım bahaneler ortaya koyuyor, yaptığımız araştırmalarda bu çıkıyor ortaya. “O bana şöyle davrandı, ben ona bakmam.”” O bana bunu yaptı, bakmam.” Dolayısıyla, birey yaşlandığı zaman bakımı ya devletin üzerine kalıyor ki burada ben huzurevlerinde bakımın şu an oldukça iyi özellikler taşıdığına inanıyorum -Genel Müdürümüz de burada, Bakanlıktan görevliler de- şu an başvurunun çok fazla olması da bunu gösteriyor ama bu huzurevi bakımının hem devlete maliyeti çok yüksek hem de aslında bizim kültürel özelliğimize çok uygun bakım türü değil.

Dünyadaki eğilim de sağlıklı yaşlıların isteği de evinde yaşamak, evinde yaşlanmak, yaşamının evinde sona ermesi. O zaman aile ilişkilerinin güçlendirilmesi, ailede kim yaşıyla birlikte yaşayacaksa yaşlılık dönemi özelliklerinin onlara da öğretilmesi, anlatılması... Yaşlının bir sağlık sorunu sırasında taşınması, hastaneye götürülmesi sırasında bile vücudu zarar görebiliyor çünkü özellikle ileri yaşlılık döneminde “kırılgan yaşlı” dediğimiz zaman, işte, kemik erimesi, o, şu, bu; tutup kaldırdığınız zaman bile kaburga kemiklerini kurabiliyorsunuz. Dolayısıyla, bakım maliyeti giderek artıyor. Yine, yanlış uygulamalarla yatak yaraları çoğalabiliyor. Yine, bunun yanı sıra bu SGK uygulamalarındaki eksiklikler, Bakanlığımızın bunları dikkate alması gerekiyor. Örneğin, hocamız bez konusunu söyledi. Toplumdaki yaşlıların çoğunluğunun -biliyorsunuz- bayağı bir kesimin emekli maaşı 3.500 lira. Bu uygun nitelikteki bezi ya da bezle birlikte diğer malzemelerin alınmasına bile yetmiyor şu an bu para.

Ayrıca, evde bakım ücreti herkese verilmiyor Genel Müdürüm yani asgari ücretin üçte 1’inden az olacak, bilmem ne, bir sürü şey; burada mutlaka düzenleme gerekiyor, eksikleri Aile Bakanlığının karşılaması gerekiyor ki...

ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ELMAS ESRA CECELİ – Gelir testine bağlı, doğrudur. Evde bakım yardımı bir yardım türü yani geliri düşük olan kişilere yapılan bir yardım. Dolayısıyla, onu ana akımlaştırmamız çok da mümkün bir konu değil.

PROF. DR. FATMA ARPACI – O zaman, yine Bakanlığın çok çeşitli yardımları var, sosyal yardımlaşma dayanışma vakıflarının yardımları var, bu tür desteklerle... Yani bunu herkes yapmıyor, bu kadar açık ailede, bu gerçeği hepimiz biliyoruz. Kim yapıyorsa o kişinin mutlaka desteklenmesi, bu kişi çalışan birisiyse örneğin haftada bir gün ekstra izin verilmesi ya da ne bileyim, işte, emekliliğine katkı ya da işte, ekstra onun yaşamını kolaylaştırıcı uygulamalar sunulması bakım işini kolaylaştıracaktır.

Sağlıklı yaşlılar için de az önce söylemiştim, işte, üretken yaşlıların da istihdamının sağlanması ya da işte, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü ama bütçenin çoğunluğu engelliye gidiyor. Tamam, gitsin, itirazımız yok ama yaşlıya da olsun. Yaşlı, engelli olduğu zaman aynı haklardan yararlanabiliyor.

Bu tam rapor olayı çok sıkıntı, burada bir düzenleme gerekiyor mutlaka. Görme engelli olmak tam rapor almayı sağlıyor. Görme engelli olup da bağımsız yaşamını sürdüren bir sürü insan var. Örneğin, işte, gidiyor, araba alıyor, vergisinden muaf oluyor. Neden belli yaştan üstündeki kişiler de bu şekilde araba alamıyor, vergiden muaf olmuyor ya da o yaşlıya bakan kişi bundan yararlanamıyor?

ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ELMAS ESRA CECELİ – Şimdi, Sağlık Bakanlığından ilgili Genel Müdür Yardımcımız burada. Yaş, zaten engellilik açısından belli oranda engelliliği sağlamanın sebeplerinden bir tanesi.

PROF. DR FATMA ARPACİ – Tam da...

ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRÜ ELMAS ESRA CECELİ – Yaş ve ona bağlı olarak gelişen durumlar.

PROF. DR FATMA ARPACİ – Ya da işte, tren bileti alırken indirim oluyor da uçak bileti alırken indirim olmuyor -biliyorsunuz- yaşlılar için. Sadece konut vergisinden indirim oluyor. Bu tür kolaylıklar çoğaltılırsa hem yaşlıya hem yaşlıya bakanlara ya da refakat edenlere; engellilere refakat edenlere de bir sürü kolaylık var, aynı haklardan yaşlı yakınları da yararlanabilir. O zaman, işte, yaşlılık zor bir süreç olmaktan çıkar bence diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Fatma Arpacı Hocamıza çok teşekkür ediyorum.

Ben de aslında, bu sosyal ilişkiler bağlamında bir ekleme yapmak istiyorum. Harvard Üniversitesinin yetmiş beş yıldır süren bir mutluluk araştırması var. Orada, insanların özellikle yaşlılıkta geriye dönüp baktıklarında hayatlarındaki akrabalarıyla, ailesiyle, arkadaşlarıyla, dostlarıyla ilişkilerinin mutluluğun temel kaynağı olduğu tespit edilmiş. Ayrıca, Eurostat'ın bir araştırmasına göre de yaşlılığa bakış ve yaşlılığın nereden başladığıyla ilgili bir değerlendirme var. Türkiye’de ortalama 58 yaşında yaşlılığın başladığına dair bir kanaat var, Avrupa’da ise 64 yaşında çıkmış. Dolayısıyla, bireyin bizzat kendisinin yaşlılığa bakışı, toplumun sosyal olarak yaşlılığa bakışı da bu anlamda süreci belirleyen bir unsur diye değerlendirebiliriz.

Tekrar teşekkür ediyorum.

PROF. DR FATMA ARPACİ – Ben teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Sözü, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Başkan Yardımcısı Yılmaz Bölükbaşı Hocamıza vermek istiyorum.

Buyurun Hocam.

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI YILMAZ BÖLÜKBAŞI – Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, değerli hazırun; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu olarak, kanunun bize vermiş olduğu birtakım görevler söz konusu. Tabii, bu görevlerin üst başlığı insan onuru. Bu insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi birinci görev. Tabii, bu insan hakları dediğimiz zaman, bunun içine hemen o “insan” kelimesinin olduğu yere yaşlıların da haklarının korunması ve geliştirilmesi... Bu noktada birtakım çalışmaların yapılması üzerimize görev olarak verilmiş. Bu çalışmalar farkındalık oluşturu çalışmalar, bu çalışmalar bir rapor hâline getirildiği zaman Cumhurbaşkanlığı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulması gereken çalışmalar. Buralarda görülmüş olan eksikliklerin, yapılması gerekenlerin en güzel şekilde ifade edilmesi gerekiyor. Bu noktada, bu çalışmaları yaparken daha verimli olması açısından burada bulunan hocalarımızın da bir kısmının katılımıyla oluşturmuş olduğumuz çalışma grubumuzda gereken birtakım çalışmalar

yapılmış, sempozyumlar düzenlenmiş, araştırmalar yapılmış. Bu araştırmalara dair ve sempozyumlara, çalışmalara dair yapmış olduğumuz çalışmaların birer örnekleri Komisyonun çalışması esnasında sunulmuştur.

Yine, yaşlılara ait eşit muamele görme, onların hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele edilmesi ve bu konuda ulusal önleme mekanizması görevinin yerine getirilmesi diye sıralanan birtakım görevler var. Bu görevler kapsamında, haberli, habersiz, özellikle huzurevleri, yaşlı ve bakım yerleri, rehabilitasyon merkezleri veyahut da yoğun bakım, hastanelerde buna benzer yerlerde olan yerlere haberli, habersiz ziyaretlerimiz söz konusu olmakta ve buralarda olması gereken geliştirici faaliyetlere katkı sunmaya çalışmaktayız.

Güzel bir tespit olarak ifade edeyim ki bu yapmış olduğumuz ziyaretlerde her geçen gün artı bir yani daha ileriye giden bir çalışmayı görüyoruz. Bir örnek vermek isterim: 2013 yılında rahmetli babam dokuz ay on gün hastanede felç pozisyonunda yattı, hani altından alınma durumu... O zaman Numune Hastanesinde yatarken karşılaşmış olduğumuz birtakım eksiklikler söz konusu. Bu eksiklikleri, biz 4 kardeş olarak, erkek çocuklar olarak, zamanında onun bir şekilde tedavisine, bir şeylerine yardımcı olalım, yanında kalalım diye uğraşıyoruz ama profesyonel olmadığımız için yatağında yatarken -o zaten havalı yatak, bir şekilde şey yapıyor- o yatak yaralarına engel olamıyoruz. “Profesyonel tutalım.” diyorsunuz, yetmiyor; yetmeye çalışmaya çalışıyorsunuz, yine de birtakım konular oluyor, mesela yıkama söz konusu oluyor, yıkarken teneşirin üzerine uzatmış gibi üzerine böyle suyla... Bir de 2019 yılında annem elli beş gün Şehir Hastanesinde yoğun bakımda kaldı. Bir de orada gelişmeyi görme açısından ifade etmek istiyorum. Orada da annem her gün de beklerdi; yakın olduğu için gidip geliyordum, sürekli bana “Hacı yolu gözler gibi gözlüyorum.” derdi ama yani oradaki oluşturulmuş olan sistem ona benim elle müdahale etmeme fırsat vermiyordu, gerekeni en güzel şekilde yapmada orada bir uygulamayı görüyorduk. Şimdi, bunları da tespit etmek, ilerleyen güzel çalışmalarını bir şekilde belirlemek de bizim görevimizdi.

Tabii, esas olan, birtakım yasal alt boşluklar varsa bunların giderilmesidir ama yasal olarak ne kadar boşlukları giderici çalışmalar yapsanız da mesele kültür meselesi. Yani sadece “Parasal yönden eksikliği var, bu parasal yönden eksikliğini giderici birtakım tedbirler alalım.” demek yetmiyor. “Kültür” dediğimiz olay da insanların, toplumun yetişmesinde onları yetiştiren toprağın, bu toprağın vermiş olduğu hava. Şimdi, ülkemizin de bu havada maalesef geriye gitmekte olduğunu görüyoruz. Gençlerimizin yarın kendilerinin de aynı şekilde yaşlanacağıyla ilgili hususlarda maalesef duyarlılığının eksik olduğunu hissediyoruz. Bu duyarlılığı artırıcı mahiyette gereken çalışmaların yapılmasında ben oluşturmuş olan Komisyonun gerekli çalışmaları, gerekli önerileri ve olması gerekenleri tavsiye ettiği kanaatindeyim, tavsiye hâline getirdiği kanaatindeyim.

Şimdi, değerli arkadaşlarımız, bu gençlerimizin umursamaz hâle gelmesinde birtakım yeri olanlar var. Özellikle Şeyma Zengin kardeşimizin ifade ettiği, TRT’nin birtakım uygulamaları başlangıç olarak gerçekten önemli başlangıç ama sosyal medyası, her türlü alanıyla bu hususta özellikle ailelerin güçlendirilmesi, aile bağının ne olduğunun bir şekilde net olarak ortaya konulması, yarın o gencin de bir şekilde ihtiyacı olacak hususların net olarak zihnine yerleştirilmesi gerekiyor.

Ben kısaca bu kadar arz edeyim.

Hepinize saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Yılmaz Bölükbaşı Hocamıza ben çok teşekkür etmek istiyorum.

Tabii, kısa adıyla TİHEK, kısa süre önce benim de hazırlamış olduğum Türkiye Yaşlı Hakları Raporu’nu yayınladı, Türkiye’de bir ilk oldu.

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKAN YARDIMCISI YILMAZ BÖLÜKBAŞI – Ayrıntılara girecektim ama vakit olmadığı için...

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Evet, kısaca ben eklemiş olayım Hocam, müsaade ederseniz. Bu, çok önemli, onun da duyurusunu paylaştık ve Kurum da gerekli çalışmaları yapıyor.

Onun dışında, yaşlıya kötü muamele ve şiddet, aslında, dünyanın şu anda büyük ölçüde gündeminde. Veriler dünyada her 3 yaşlıdan birinin kötü muameleye maruz kaldığını göstermekte, ülkemizde de bu konuda yapılan çalışmalar aslında az; bu konuda desteklenmesi gerekir şeklinde değerlendirmemi yapmak istiyorum.

Çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, sözü Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü Doktor Öğretim Üyesi Burcu Özdemir Ocaklı'ya vermek istiyorum.

Buyurunuz.

DR. ÖĞR. ÜYESİ BURCU ÖZDEMİR OCAKLI – Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, Sayın Genel Müdürüm, Sayın Oturum Başkanım ve Dekanım, Sayın Hocalarım, değerli katılımcılar; hepimiz hoş geldiniz.

Biliyorum, biraz geç oldu, herkes yoruldu ama ben de aktif yaşlanmayla ilgili birkaç şey söylemek istiyorum öncelikle. Şimdi, aktif yaşlanmanın en önemli bileşenlerinden bir tanesi istihdam, istihdam konusunu konuştuk ama birkaç ekleme yapmak istiyorum izin verirseniz.

Şimdi, istihdamın belki yaşlı bireyler için geliştirilmesinden ziyade, mevcut olan istihdamın korunmasına yönelik belki çalışmalar yapılabilir diye düşünüyorum. Bunun için en önemli şeylerden bir tanesi zorunlu emeklilik yaşının kaldırılması çünkü Anayasa'nın 49'uncu maddesine göre çalışmak bir hak ve baktığımız zaman, zorunlu emeklilik, çalışma hakkının elinden alınması demek oluyor. Peki, bu zorunlu emeklilik neye yol açıyor? Bir kere, güvencesiz, kayıt dışı istihdama yol açıyor. Biz pandemi döneminde bir araştırma yaptık. Aslında araştırmanın amacı, kuşaklar arası ilişkilerin pandemiden nasıl etkilendiğini belirlemektir ancak şöyle bir şeyle karşılaştık: 65 yaş üstü kişilerden yüzde 40'ının emeklilikten sonra kayıt dışı çalıştığını öğrendik. Bu, tabii ki güvencesiz çalışmaya sebep oluyor, pandemi döneminde devletin verdiği birtakım desteklerden faydalanamamalarına sebep oluyor. Hani, bu sosyal güvenlik destek primini de tabii ki de ödemek istemiyorlar -yani emeklilikten sonra böyle bir prim ödenmesi gerekiyor çalışabilmek için- bu yüzden de kayıt dışı çalışma artmış bulunuyor. Bunun için de yine zorunlu emekliliğin kaldırılmasının yanı sıra -şimdi EYT lobisi beni linç edecek ama-ben EYT'nin de gerçekten kişilerin hem kendilerine yönelik bir sabotaj olduğunu düşünüyorum erken emekliliğin hem de toplumun hani Türkiye açısından bakacak olursak da sosyal kalkınmasına, ekonomik kalkınmasına yönelik bir tehdit olduğunu düşünüyorum. Ve erken emeklilikle yani bir anda emeklilikle beraber -buradaki hocalarımız da çok iyi bilir, birazdan ondan da bahsedeceğim- hem depresyona... Yani kademeli emekliliğin önemli olduğunu düşünüyorum, çalışma saatlerinin yavaş yavaş azaltılarak kademeli olarak yapılması gerektiğini düşünüyorum çünkü gerçekten bıçak gibi kesilen bir emeklilik sürecinde birçok kişinin depresyon yaşadığını biliyoruz. Ben her ne kadar çok emekli olmak istesem de maalesef biraz beklemek durumundayım. Bunu geçmişte yapılan bir hata olarak görüyorum, yirmi sene çalışıp 38 yaşında emekli olabilmek... Ben şu anda 38 yaşındayım, emekli olduğumu düşünmüyorum, hayal bile edemiyorum, o yüzden bu EYT'nin de ortadan kaldırılması gerektiğini düşünüyorum bir çözüm önerisi olarak ama beni linç etmesin EYT lobisi.

Bunun yanı sıra, yine şu anda dijital eşitsizliklerle ve teknostresle ilgili olarak bir TÜBİTAK projesinin yürütücülüğünü yapıyorum. Yaşlıların dijital araçlara ulaşımında en dezavantajlı kesim olduğunu biliyoruz hem dijital beceriler açısından hem de dijital araçlara ve internete ulaşım açısından.

Yine, yaşı bireylerin teknostres yaşadığını biliyoruz. Teknostres, teknolojik araçları kullanmakta yaşanan stres olarak tanımlanıyor. Daha önce yaşlılar arasında hiç yapılmamış bir çalışma. O açıdan da hani belki bir sonraki toplantıda ya da olur da bir araya gelirse bu çalışmanın sonuçlarını da sizlerle paylaşmak isterim.

Bunun yanı sıra şundan bahsetmek istiyorum: Evet, yaşlılara verilecek sosyal hizmetlerden ya da sağlık hizmetlerinden bahsediyoruz ama bu hizmetleri sunacak iş gücünün artırılması da çok çok önemli, bence hani bunun da rapora girmesi gerektiğini düşünüyorum. Geriatrist, gerontolog, sosyal çalışmacı, sosyolog, fizyoterapist, ergoterapist, yaşlı bakım teknikerleri yani burada saymadığım birçok interdisipliner meslek grubunun hem nicelik açısından hem de nitelik açısından geliştirilmesi gerektiğini biliyorum. Türkiye’de kişi başına düşen özellikle fizyoterapist sayısının, ergoterapist sayısının çok çok çok az olduğunu biliyorum özellikle. Kişi başına düşen ile yaşlı başına düşeni karşılaştırsak yine yaşlı başına düşen de çok çok az. Yine, yaşlılık alanında çalışan bir araştırmacı olarak araştırma fonlarının bu konuda artırılması gerektiğini düşünüyorum. Bir de buna ek olarak politikalar geliştirilirken yaşlıların homojen bir grup olarak düşünülmemesi gerektiğini ifade etmek istiyorum çünkü 65 yaşındaki bir kişi ile 80-90 yaşındaki bir kişinin hem sosyal hem psikolojik hem ekonomik ihtiyaçları aynı olmayabiliyor. Politikalar geliştirilirken kişiye özel politikaların geliştirilmesi, farklı kesimsel noktaların değerlendirilmesi, yaş gruplarının, cinsiyetin, eğitim durumunun, etnik kökenin, sosyal sınıfın, yine -az önce söylediği Serkan Bey’in galiba- bölgesel farklılıkların da değerlendirilmesi gerektiğini belirtmek istiyorum. Kurumlararası iş birliğinin çok önemli olduğunu düşünüyorum ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesinin yanı sıra yaşlıların hizmetlerle buluşmasını sağlayacak politikalar geliştirilmesi gerektiğini de düşünüyorum. Hani bazen bir politika geliştiriliyor, çok güzel hizmetler var ama yaşlıyla buluşturamıyoruz. Bu planlama yapılırken belki hani tarama hizmetleriyle ya da bunların, hizmetlerin anlatılmasıyla bu hizmetlerin yaşlılara ulaştırılması gerektiğini düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Evet, Burcu Özdemir Hocamıza çok teşekkür ediyorum.

Aslında yaşlılara yönelik politikaların ve yaşlı bakım hizmetlerinin en zor tarafına değinmiş oldunuz. Her birey biriciktir, yaşlı grup homojen değildir, o nedenle bu planlama çok bütüncül olmalı, entegre olmalı, geniş bir bakış açısı ve perspektifle ele alınmalı.

Tekrar teşekkür ediyoruz.

Şimdi, ben sözü Kırklareli Üniversitesi Nesiller Arası Gelişim Merkezi (NEGEM) Müdürü Doktor Öğretim Üyesi Doğan Ünal’a vermek istiyorum.

Buyurunuz.

DR. ÖĞR. ÜYESİ DOĞAN ÜNAL – Sayın Başkanım, sayın katılımcılar; Kırklareli Üniversitesi olarak odak alanlarımızın başında toplumla ilişkiler gelmektedir. Son beş yıllık süreçte 77 sosyal sorumluluk projesiyle toplum ile üniversite arasındaki duvarları kaldırdık. Yaşlı nüfusu yoğun bir bölgede yaşıyoruz; bu bağlamda, yaşlıyla ilgili sosyal sorumluluk projelerimiz çoktur.

Biz bu sosyal sorumluluk projelerini, ana temada, veri toplamak amaçlı kullandık çoğunlukla. Bunların içinden etkili olanları, ses getirenleri, ilgi çekenleri modelledik ve daha büyük projelerle kurumsal hâle getirmeye çalıştık. Bunlara örnek iki tane projemiz oldu; biri Nesiller Arası Gelişim Merkezi, biri Palyatif Bakım Uzaktan Eğitim Modülü Geliştirme Projesi oldu.

Nesiller Arası Gelişim Merkezi... Tabii, öğrenci gücümüzü kullanıyoruz biz bu projeleri gerçekleştirirken. Burada gördüğümüz, ulusal basına da yansıyan bir projemiz bize cesaret verdi bu konuyla ilgili. Kapı kapı, köy köy gezerek yaşlıları dolaşan, onlara bakım veren, evde sohbet eden, gerektiği zaman şarkı söyleyen öğrencilerimizden oluşan bir proje ekibi vardı ve bu proje ekibinin

ilgi gördüğünü keşfettik. Daha sonrasında, öğrenci gücümüzü yaşlı bakımı, aktif yaşlanma için kullanmak üzere modelledik, bu da Nesiller Arası Gelişim Merkezi Projesi'ni doğurdu. Bu bağlamda, Nesiller Arası Gelişim Merkezinin Aktif Yaşlanma Destek Birimi ve Çocuk Destek Gelişim Birimi bulunmakta; bu bağlamda, çocuk, genç ve yaşlıları, bir arada eğitimleri bulunan, bir arada etkinliklerde değerlendirebildiğimiz bir ortam oluştu.

Aktif Yaşlanma Merkezinin çok detayına girmeyeceğim ama çok kapsamlı bir merkez; bilgisayar laboratuvarından tutun piyanosuna kadar bütün eğitimleri profesyoneller tarafından verilen ve öğrencilerimizin eğitici eğitmenliği aldığı. Geri kalan süreçte de projenin devamında bütün eğitimleri öğrencilerimiz aracılığıyla yaşlılara veriyoruz. Bu bağlamda, 700 öğrencimiz bize destek verdi. Biz de bu konu kapsamında -işte, çok konuşuldu tabii ki burada, ben detayına girmeyeyim, yine AB Komisyonundan üyeler de bundan bahsetti; “yaşlanmanın yaşamın içine yedirilmesi” diye tabir edelim- bu bağlamda, biz bu projeye de hem gençlerin yaşlılığın farkında olması, yaşlıların... Şöyle de bir örnek verebilirim: Mesela kimseyle konuşmadıkları şeyleri, bazı problemlerini bizim genç arkadaşlarımızla konuşuyorlar; bu sayede de bir katkı elde edildiğini düşündüm. Bunun örnek bir model olmasını umuyoruz. Bu tarz bölümlere sahip, öğrencileri olan üniversitelerde bu tarz projelerin artırılması ilgi çekecektir ve faydalı olacaktır diye düşünüyoruz. Bunun, tabii, birçok etkisi var, kuşaklar arası çatışmayı da engelliyor. Mesela burada geçen problemler üzerine de cevaplar vermek istiyorum bu konuyla ilgili.

Bu bağlamda, ayrıca, 2 bin katılımcıyla bir Kırklareli yaşlı profili araştırması yaptık ve sizlere takdim ettiğimiz dokümanlarda, zarfların içinde bunu kitap hâline getirdik, yaşlı profili araştırmasını. Burada naçizane bir tecrübe kazandık. Sayın Başkanım, Sayın Genel Müdürüm; uygun görürseniz, biz Üniversite olarak, Türkiye yaşlı profili çalışmalarında da soru hazırlama konularına her daim destek vermek isteriz, katkı sunmak isteriz. Bu bağlamda, Nesiller Arası Gelişim Merkezinde 3.849 -tam sayısıyla söyleyeyim- kişinin hayatına dokunmuş bulunuyoruz ki bunun bir kısmı pandemiyle geçti ne yazık ki.

Bir diğer projemiz de yine, dediğimiz gibi, kapı kapı gezerken gördüğümüz, herkesin, bakıma muhtaç bireylerin -bu, yaşlı da olabilir, bakıma muhtaç bireyler de- ve bunların yakınlarının belli ölçülerde eğitim alması... En azından farkındalık eğitimleri diyelim yani zaten eğitimlerini alıyorlar, hatta ilgili bölümleri var, sertifika programları var. Biz bununla ilgili bir uzaktan eğitim platformu geliştirdik 6 dilde; Kırklareli Üniversitesi koordinatörlüğünde yapıldı, 6 dilde geliştirildi. Hatta İtalya'da, işte, Kırklareli Üniversitesi Rektörünün imzasıyla istihdam olan ekipler var şu durumda. Biz de Europass onayı alma aşamasındayız bu eğitimlere. 254 bin euro bütçeyle 2019 yılında kabul edildi. Buradaki maksadımız, bizim bu projeye başlamaktaki maksadımız, evde bakımı desteklemek. Sosyal sorumluluk projelerinde gördüğümüz, kişinin evden uzaklaşmak istememesi, bulunduğu ortamında bakım görmesi gibi manevi etkilerle birlikte maddi etkilerin de çok olduğunu biliyoruz ve dolayısıyla evde bakımı desteklemek gerek profesyonel gerek hasta yakınlarının kalifiye elemanlardan oluşmasını desteklemek adına düşündük ve tamamladık, 12 Ekimde tamamladık bu süreci, bu projeyi bitirdik.

Bu proje kapsamında geliştirilen eğitim içeriği de yine zarflarda 3 evrak var; bir tanesi NEGEM'in kitapçığı -ona, Nesiller Arası Gelişim Merkezinin detaylarına karekoddan ulaşabilirsiniz, internet sitesi ve yapılan faaliyetler- biri bahsettiğim gibi yaşlı profili, biri de Palyatif Bakım Projesi'nin tanıtım kitapçığı. Üzerindeki karekodlardan da geliştirmiş olduğumuz uzaktan eğitim platformuna ulaşıp kayıt yaptırıp bütün içerikleri inceleyebilirsiniz.

Bu projeden sonra Kırklareli Üniversitesi olarak Türkiye modeli oluşturduk ve kapsamlı bir eğitim içeriği oldu, şu an açık olarak ulaşım sağlanıyor; tabii, uygun şartlarda bütün Türkiye'deki muhataplarına da ulaşmasını, herkesin faydalanmasını ümit ediyoruz.

Son olarak, ben de bir yazılım mühendisi olarak naçizane bir öneride bulunmak isterim. Bu ulusal veri tabanından bahsediliyor, tabii Sağlık Bakanlığının bu konuyla ilgili çok kapsamlı veri tabanı var; hastalıklar ve kişisel takiple ilgili. Ama bu yaşlılık yani yaşlı bakımı; bireylerin yakınlarının da bu konuya dâhil olduğu, işte desteklerin dâhil olduğu genel bir veri tabanı oluşturmak; bunun ne gibi faydaları olabilir? İşte, burada aldığı eğitimler, tedaviler, danışmanlıklar, hepsi bir veri tabanında tutulabilir. Bunun ne gibi faydaları olabilir? Az önce de konuşulan yine, eğitimin çeşitlendirilmesinden bahsedildi yani daha doğrusu bakımın çeşitlendirilmesinden bahsedildi; her bakım herkese... Tabii ki bunun kategorileri, kriterleri var ama bu sayede verinin büyüklüğüne bağlı olarak eğer düzgün veriler tutulursa kişiye özgü sağlık modelleri bile geliştirilebilir. Yani tabii ki bu, verilerin sayısallaştırılmasıyla olabilir ama biz bu konuyla ilgili de yine elimizden geleni yaparız ve böyle bir proje hazırlığındayız açıkçası tabii ki bu biraz zaman alacaktır bizim için.

Saygılarımla arz ederim.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Çok teşekkür ediyoruz Doğan Hocamıza katkıları için.

Şimdi ben sözü Adalet Bakanlığı Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkan Yardımcısı Betül Nas Gülol katılımcımıza bırakmak istiyorum,.

Buyurunuz.

ADALET BAKANLIĞI ADLİ DESTEK VE MAĞDUR HİZMETLERİ DAİRESİ BAŞKAN YARDIMCISI BETÜL NAS GÜLOL - Teşekkürler Hocam.

Sayın Başkanım, kıymetli katılımcılar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Yaşlıların adalete erişimleri konusunda kısa bir sunum yapmak istiyorum ben.

Bilindiği üzere, devletlerin en önemli yükümlülüklerinden biri de bireylerin eşit şekilde adalete erişimlerinin sağlanması ve bu gerçekleştirilirken de mağdurların örselenmelerinin, ikincil mağduriyetlerinin önüne geçilmesi gerekmektedir. Başkanlığımız da bu amaçla kuruldu, 2013 yılında ilk olarak Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulu ve 2020 yılında da müstakil bir birim olarak kurulu faaliyetlerine devam etmekte 2020 yılından bu yana.

Hâlihazırda, Başkanlığımız bünyesinde, taşrada –“taşra” diyoruz biz- yani ülke genelinde faaliyet gösteren 167 adliyede Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerimiz bulunmakta ve aynı zamanda 147 adliyede de faaliyet gösteren 152 adli görüşme odalarımız bulunmakta.

Peki, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlüklerimiz ne yapıyor, kısaca onlara değinmek istiyorum. Mağdurları kendilerine tanınan haklar ve yardımlar konusunda bilgilendiriyorlar, adli süreçte kırılğan gruba yönelik destek hizmetleri sunuyorlar, adli desteğe ihtiyaç duyanlara uygun müdahale programları uyguluyorlar, tekrarlanan mağduriyetleri önleyici tedbirler alıyorlar ve psikososyal destek faaliyetleri yürütüyorlar, mağdurların adalete erişiminin güçlendirilmesine yönelik faaliyetler yürütüyorlar, keza tanıkların desteklenmesine yönelik hizmetler sunuyorlar ve mevzuatta kendilerine verilen sair görevleri yerine getiriyorlar.

Peki, adli görüşme odaları ne işe yapıyor? Adli görüşme odaları da faille yüz yüze gelmesinde sakınca bulunan ve özel ortamlarda ifadeleri alınması gerektiği düşünülen bireylerin uzmanlar aracılığıyla ifadelerinin alındığı özel ortamlar.

Biz Başkanlık olarak yaşlıların da içinde bulunduğu mağdurlara yönelik adli sürecin hızlandırılmasını sağlayacak önlemler alma, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleriyle adli görüşme odalarını ülke genelinde yaygınlaştırma; AGO'ların etkin kullanılması yönünde hâkim, savcı ve avukatlara yönelik farkındalık çalışmaları yürütme; adliyelerde görev yapan psikolog, pedagog ve sosyal hizmet uzmanı gibi uzman personel sayısını artırma, adli süreç boyunca yaşlı mağdurlara gerekli

olan durumlarda psikososyal destek hizmetinin etkin şekilde sunulmasını sağlama, adalete erişimde iyi uygulama örneklerinin öğrenilmesi, tecrübe paylaşımının sağlanması ve yaşlıların adalete erişimini kolaylaştırmaya yönelik yeni uygulamaların geliştirilmesi amacıyla etkinlikler gerçekleştirme. Adliyelere başvurmak isteyen yaşlı bireyler için adliyelerde var olan danışma masalarının sayılarını arttırma, mevcut adliye binalarına yaşlıların ihtiyaç duydukları fiziki erişilebilirlik imkânlarına kavuşturma şeklindeki faaliyetlerimizi geliştirerek devam ediyoruz. Ancak yaşlılara yönelik ihmal ve istismarla mücadelede çok sayıda kurum ve kuruluşun görev ve sorumlulukları bulunduğu dikkate alınarak iş birliği ve koordinasyonun güçlendirilmesi de önem arz etmekte.

Yaşlı bireylerin toplumda maruz kalabileceği her türlü ayrımcılığa karşı güvence altına alınmaları anayasal bir hak. Bakanlık olarak yaşlıların adalete erişimlerinin güçlendirilmesi çalışmalarımız devam etmekle birlikte yaşlıların mağdur konumuna gelmemeleri için önleyici farkındalık çalışmalarının geliştirilmesi de çok önemli. Yani ben şundan bahsetmek istiyorum: Kürsüde asli ceza hakimliği yaptığım dönemde de özellikle telefon aracılığıyla dolandırıcılık suçuna maruz kaldıklarını çok fazla görüyordum yaşlıların. Bu anlamda farkındalık çalışmalarının gerçekleştirilmesi çok önemli. Şimdi, gençler yaşlılara oranla biraz daha bilinçli kullanıyorlar diye düşünüyorum yani işte internet olsun, ya da diğer sosyal medya mecralarını ve artık son dönemde yaşlıların da sosyal medyayı kullandıklarını görüyoruz hep birlikte ama hani ne kadar farkındalıkla, ne kadar bilinçle kullanıyorlar onu bilemiyoruz. Özellikle, sosyal medyada hepimiz maruz kalmışızdır, Instagram’dan, Facebook’tan, özelden mesajlar geliyor, hatta bana da gelmişti Fikir ve Sanat Eserleri Kanuna muhalefet ettiğimle ilgili bir mesaj gelmişti. Ben de kendilerine karşı cevabı yazınca hemen orada mesaj kesildi. Yaşlılara da çokça gittiğini düşünüyorum. Bu anlamda yani suça maruz kalmalarını önlemek amacıyla farkındalık çalışması yapılması gerektiğinin de önemli olduğunu düşünüyorum.

Son olarak da etkin iş birliğinin yani kurumlar arası etkin iş birliğinin önemini vurgulayarak teşekkür etmek istiyorum.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Evet, değerli katılımcımıza ben de çok teşekkür etmek istiyorum.

Sözü Türkiye Emekliler Derneğinden temsilci Cafer Tufan Yazıcıoğlu’na bırakmak istiyorum.

Buyurunuz.

TÜRKİYE EMEKLİLER DERNEĞİ TEMSİLCİSİ CAFER TUFAN YAZICIOĞLU - Öncelikle Meclisimize teşekkür ediyorum, sorunlarımıza bu şekilde bir araştırma komisyonu kurarak sahip çıktıkları için.

Yine Sayın Başkana, Sayın Genel Müdüre ve Emine Hocama teşekkür ediyorum. Emine Hocam, bu konuda, yıllardır hem ulusal hem uluslararası alanda çalışmalarıyla takdir bulmuş ve onu gördüğümüz her yerde bu çalışmanın iyiye gideceğine olan inancımızı hep içimizde taşımışızdır. Buradan çıkacak raporun özellikle yaşlı alanındaki hakların tanınmasına, korunmasına ve güçlendirilmesine ve daha ileriye taşınmasına anlamlı bir destek vereceğine inanıyorum. Aynı şeyi Yaşlı Hakları Raporu yayımlandığında da söylemiştim. Şimdi, bunlar, özellikle uluslararası alanda çalışan ve oradaki toplantıları takip eden bizim gibi sivil toplum kuruluşları için ülkemiz açısından göğsümüzü kabartan ve dayandığımız belgeler.

Bu rapordan çıkacak tespitlerin bir tanesinde Birleşmiş Milletler Yaşlı Hakları Sözleşmesi yapılması noktasındaki çalışmalara dikkat çekmesini çünkü bu çalışmalara Türkiye, gerek Sayın Cumhurbaşkanımızın Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna hitabında yaşlılığı gündeme getirmesi ve gerekse şu anda Bakanlığımızın bu konuyu takip ediyor olması dolayısıyla Türkiye’nin bu olayı sahiplenmesi noktasında önemli buluyorum ve bu konuya Meclisin de destek vermiş olması önem ifade edecektir.

Bizim en önemli düzenlememiz Anayasa'nın 10'uncu maddesinde halk oyuyla getirdiğimiz yaşlılar için gelen pozitif ayrımcılıktır. Bu hakikaten hakların mücadelesi açısından çok önemli bir maddedir. Peki, buna bazı uyum yasaları olarak ne çıkardık? Bence şu ana kadar ücretsiz ve indirimli seyahat hakkı çıkardık. Bu uyum yasalarının artırılmasını yüce Meclisten bekliyoruz.

Şimdi, bu hakların içinde tartışılan önemli konular tabii, örneğin bakım; ülkemizin bir bakım stratejisini ortaya koyması lazım geldiği görüşündeyim. Bütünleşik olarak işte, bir bakım stratejisi, aynı Yaşlı Hakları Raporu gibi bütünleşik bir bakım stratejisi ortaya konmalı ve burada, herkes kendi üzerine düşen vazifeyi yerine getirmeli diye düşünüyorum ve bunun aile odaklı olması da şarttır görüşündeyim.

Ülkemizde sosyal güvenlik sistemi bir diğer yaşlılık hakkı olarak tartışılan ancak ne yazık ki bu sosyal güvenlik sistemimiz yaşlı yoksulluğu yaratmaktadır. Bu nedenle bir an önce Sosyal Güvenlik Yasamızdaki aylık bağlama oranları, güncelleme katsayısı gibi aylığı etkileyen parametrelerin değiştirilmesi şarttır. Değiştirilmiyorsa da 65 yaş üstü yaşlılar için özel sosyal yardım modellerinin yaratılması aksi takdirde son yayımlanan raporlarda da görüyoruz yaşlı yoksulluğunun ülkemizde artmakta oluşu bir tehlike olarak dikkatinizi çekmeye ve bu Sosyal Güvenlik Yasası'nı değiştirmeye... Mesela, şimdi, sağlık katkı payı; Anayasa'ya pozitif ayrımcılık oluyoruz, 65 yaştan artık sağlık katkı payları alınmamalı. Burada konuşuldu bunlar. Şimdi çalışıyor, Sosyal Güvenlik Destek Primi alıyoruz ve bunun karşılığı yok, hiçbir karşılığı yok bakın. Bunun ya bir karşılığı olmalı örneğin, emeklilik maaşını etkileyecek bir düzenleme olmalı veya nasıl ki BAĞ-KUR'lularda kaldırıldı bu, diğer çalışanlarda da kaldırılmalı. Yani bu çalışmayı engelleyen ve sanki "çalışma" demek istenen bir düzenleme gibi duruyor. Bu konunun da bir an evvel değerlendirilmesi lazım.

2022 Roma Bakanlar Deklarasyonu altına Türkiye için Sayın Bakanımız imza attı ve önümüzdeki beş yıl içinde orada uygulanacak maddeler var. Bu maddeleri ülkemizin süratle yerine getirmesi ve uygulaması talebimizdir.

Şimdi, çok güzel bir yaşlı profili araştırması yapacak Sayın Genel Müdürüm. Bunu yaparken Birleşmiş Milletler Aktif Yaşlanma Endeksi'nden yararlanılmasını ve örneğin, bizim, bir emekli profili araştırmamız var, Sayın Fatma Arpacı Hocanın başkanlığında Gazi Üniversitesiyle beraber yaptığımız bunda yaşlılarla ilgili dökümler de var bizlerden de ve bu çalışmalarımızdan da -bugün baktım, birkaç kuruluş da yapmış aynı şekilde- yararlanılması gerekiyor. Özellikle Sayın Genel Müdürüm, emekliliğe hazırlık programı Türkiye'nin en büyük boşluğu maalesef biz Aile Bakanlığıyla bir ara böyle bir çalışma içine girdik, emekliliğe hazırlık programı çok büyük talep istiyor. Bu alanda biz Emekliler Derneği olarak yaşlılık hukuku da dünyada ilk çalışmayı yapan biziz, çalışmamız şu anda 3 kitaba ulaştı ama henüz üniversitelerimizin kalkınma planında da -Emin Hocam iyi bilir- yazmasına ve bunun ayrı bir dal olarak hukuk fakültelerinde okutulmasının talep edilmesine rağmen 2 kalkınma planı geçti, hâlen yerine getirilmemiş olmasını da üzüntüyle karşıladığımızı belirtiyorum.

Bir kere daha tüm katılımcılara teşekkür ediyorum. Yüce Meclisimize şükranlarımı sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Sayın Cafer Tufan Yazıcıoğlu'na çok teşekkür ediyorum.

Türkiye Emekliler Derneği, emekliler üzerinden aslında en büyük yaşlı üyesi olan, ülkemizde hem ulusal hem de uluslararası düzeyde temsiliyeti bulunan bir derneğimiz. Ayrıca, bu tabii ki Birinci Yaşlılık Şurası 2019 yılında gerçekleştirdi Sayın Cumhurbaşkanımız 75'inci Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 2019 yılında ilk kez Türkiye'de yaşlılar yılı ilan edileceğini açıkladı ve arkasından şubat ayının son haftasında da Birinci Yaşlılık Şurası gerçekleştirildi. Onun da aslında 6 temel boyutta alınmış olan kararları mevcut.

Çok teşekkür ediyorum.

TÜRKİYE EMEKLİLER DERNEĞİ TEMSİLCİSİ CAFER TUFAN YAZICIOĞLU - Sivil toplum örgütleri yaşlılar için çok önemli aktif kalması açısından çünkü biz bunu yaşıyoruz. Yani bizim şubelerimiz emekli, evden çıkar, işte gelir, orada, beraber... Gönüllülük, bu konuda ülkemizde maalesef boşluk var, bir gönüllülük yasası çıkarılmasını ve bu çeşit yaşlılarımızın, 65 yaş üstü yaşlılarımızın oluşturduğu sivil toplum örgütlerinin de desteklenmesini talep ediyorum Meclisimizden özellikle.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Teşekkür ediyoruz.

Şimdi, sözü, yine, bir sivil toplum örgütü kuruluşu, Yaşlılık Konseyi Başkanı Doktor Kemal Aydın'a bırakmak istiyorum.

Buyurunuz.

YAŞLILIK KONSEYİ BAŞKANI DR. KEMAL AYDIN - Sayın Başkan, değerli Oturum Başkanım, değerli Genel Müdürüm, saygıdeğer yaşlı dostları hepinizi saygıyla selamlıyorum. Yüce Meclisimiz gerçekten tarihi bir güne şahitlik ediyor. Bugün 3 Aralık Dünya Engelliler Günü'ydü, 5 Aralık Dünya Gönüllüler Günü ve 10 Aralık da Dünya İnsan Hakları Günü kapsamında, aralık ayının en önemli haftasında böyle bir toplantının tarihe geçecek olmasına vesile olanlara teşekkür ediyorum, tebrik ediyorum, kutluyorum.

Evet, biz de Dünya Yaşlanma Konseyi olarak yaklaşık çeyrek asırdır Yaşlı Dostu Türkiye Projesi'ni tüm dünyaya duyurmaya çalıştık. Hatta Sayın Cumhurbaşkanımızın Birleşmiş Milletlerde konuşmasını hazırlamıştık. Ben burada aynı zamanda 3 Aralıkta vefat eden eski Devlet Bakanımız Güldal Akşit Hanımefendi'yi rahmetle anıyorum, bizim de onursal başkanımızdı.

Evet, biz 2005 yılında Dünya Yaşlanma Zirvesini Sayın Devlet Bakanımız Güldal Akşit Hanımefendi'ye sunduğumuzda hemen ertesi gün Sayın Cumhurbaşkanımıza sundu ve 2005 yılında dünyadan bin kişinin katılımıyla Dünya Yaşlanma Zirvesi'ni İstanbul'da gerçekleştirmiştik. O zirvede 2019 yılının “dünya yaşlılık yılı” olmasını belirlemiştik. Kiminle? Alex Kalechea'yla, Dünya Sağlık Örgütü Yaşlılık Direktörü. Kiminle? Profesör Doktor Gloria Gutman'la, Birleşmiş Milletler Danışmanıydı, aynı zamanda Dünya Gerontoloji ve Geriatri Birliği Başkanıydı. Hepsisi Türkiye'ye geldiler, 50 ülke ve o zaman Türkiye'deki tüm taraflar İstanbul'da sekiz gün bu zirveyi gerçekleştirdik.

Bu zirveyi niye gerçekleştirmiştik? 2002 yılında ben Birleşmiş Milletlerde gözlemciydim. Nerede? Madrid'de. Kim adına? Hollanda Hükûmeti adına çünkü o zaman Türkiye adına bir bursla Hollanda'ya gitmiştim. Hollanda'da Göçmen Yaşlılar Federasyonunu kurdum, federasyon adına katıldık. Orada dediler ki: “Ya, bu 3'üncü kurultay nerede yapılsın?” Hani her yirmi yılda bir, yirmi bir yılda bir... Biz dedik ki o zaman Birleşmiş Milletlerdeki arkadaşlara: “Türkiye Yüzyılı olacak cumhuriyetin 100'üncü yılı: Cumhuriyetin 100'üncü yılında Türkiye olarak siz yapsanız da yapmasanız da biz Dünya Yaşlanma Konseyi olarak Dünya Yaşlılık Kurultayı'nı 2023 yılında yapacağız.” Niçin? Yüce Meclis 23 Nisan 1923'te çocuklara armağan edilerek kuruldu. 100'üncü yılda da 100'üncü yılın dünya yaşlılarına armağan edilmesini tam yirmi sene önce başlatmıştık. Evet, dünyadan 25 bine yakın imza topladık Türkiye yaşlı dostu olsun diye. Bütün bu çalışmalarda değerli hocalarım Emine Hocam, Filiz Can Hocam, benim de bakan müşaviri olduğum dönemlerde Murat Başesgioğlu, Sayın Bakan Recep Akdağ, Mehmet Müezzinoğlu, tabii en fazla da rahmetli Güldal Akşit Hanımefendi'yle bu konuları geliştirdik.

Ben hemen sözümü uzatmadan... 2023'e Türkiye Cumhuriyeti'nin armağanı olarak Uluslararası Yaşlılık Ajansının kuruluşunu 22 Aralık 2022'de Ankara'da yapıyoruz sivil toplum örgütü olarak, artık Uluslararası Yaşlılık Ajansı... Sayın Cumhurbaşkanımız bunu Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda söylemişti, demişti ki: “Birleşmiş Milletler Akredite Uluslararası Yaşlılık Ajansı'nı kuruyoruz.” Çünkü bu ajansın kararı 2005 yılında alınmıştı o zamanki Birleşmiş Milletler yetkilileriyle. Bir zaman geçmesi gerekiyordu yirmi yıllık çünkü hemen bir ajans kurulmazdı ve gerçekten Türkiye'de yaşlılığa emek veren tüm meslektaşlarımızı, akademisyenleri, sivil toplum örgütlerini kutluyorum; büyük bir başarı

kazandı son yirmi yılda. Artık Türkiye yaşlılıkta rol model ülke olma hâline geldi. 2023 yılını Türkiye Büyük Millet Meclisinde de “yaşlılık yılı, dünya yaşlılarına saygı yılı” olarak kutladığımızda bu çalışmaları dünya parlamentolarına aktarmak da sivil toplumun görevidir. Bu konuda değerli dostum, Sayın Vekilim, Türkiye Emekliler Derneği, gerçekten Türkiye’de de örnek bir sivil toplum örgütü. Biz de birazcık yaşlılık ve diplomasiyle bu konuyu yurt dışında tanıtmaya çalışıyoruz. Avrupa’da bizim göçmen yaşlılarımız var, ben aynı zamanda onların temsilcisi olarak da buradayım; Avrupa Göçmen Yaşlılar Federasyonu. Geçen hafta Viyana’da Birleşmiş Milletlerde ziyaretlerimiz oldu, orada Sağlıklı Yaşlanma Konferansı yaptık. Sayın Büyük Büyükelçilerimiz dediler ki: “Yaşlılara Saygı Haftası”nı Viyana’da kutlayın, Brüksel’de kutlayın.” Artık göçün 60’ıncı yılında Avrupa’da 1 milyon yaşlımız var. Onların da durumlarını bu Parlamentoda, yüce Parlamentoda dile getirmek istiyorum.

Üç beş önerim, hızlıca: Yaşlı dostu Türkiye neler yapabilir? Cumhurbaşkanlığı yaşlılık yönetimi ofisi, ulusal yaşlanma komitesi, Parlamentoya da bağlı bakanlıklar arası yaşlanma komitesi, ulusal yaşlanma ajansı, Türkiye gerontoloji ve geriatri enstitüsü, sağlıklı yaşam köyleri, eko köyler, TULSA, Türkiye uzun dönem yaşlılık araştırması... Sayın Genel Müdürümün dediği profil çalışmasını 210 üniversiteyle, hatta Kıbrıs’la beraber 250 üniversiteyle yapabileceğiz.

“Longevity”i hiç gündeme getirmiyoruz. “Uzun yaşam” “kaliteli yaşam” artık “longevity” kelimesi gündeme gelmeye başladı; genetik genom vadileri kurulması gündeme gelmeye başladı. Artık yaşlanma, hastane falan değil, daha farklı bilişimle, genetikle... “Longevity” kavramlarını da artık Türkiye’nin gündemine getirmemiz gerekiyor. Sayın İsmail Tufan Hocama katılıyorum. Amerika’da uygulamaları var biliyorsunuz, bölge yaşlılık ajansları; 7-8 ülkede de yalnızlık bakanlıkları var. 2023’te -2023’e bir ay kala- yüce Meclisimizde konunun tüm taraflarla beraber böyle tartışılmasından dolayı ben Komisyonun kurulmasında emeği geçen Komisyon Başkanımız Sayın Erol Kaya Vekilimi tebrik ediyorum, tarihe geçecek bir raporu da en kısa zamanda 7 dünya diline çevirerek biz o konuda her türlü tercümede, dağıtımda faydalı olacağız.

Teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Sayın Doktor Kemal Aydın’a çok teşekkür ediyorum.

Sivil toplum kuruluşlarının güçlü olması gerçekten çok önemli, bütün paydaşlarla yaşlılık konusunun ve yaşlanma sürecinin ele alınması gerekiyor. “Longevity”den bahsettiniz, aslında uzun yaşam insanoğlunun en önemli başarısıdır. İnsanoğlu var olduğu günden bu yana hep uzun yaşamı aramıştır ama bugünün şartlarında değerlendirdiğimizde diğer yandan da önemli bir mücadele alanı olarak değerlendirilmektedir.

Ben sözü TÜİK Başkan Yardımcımız Sayın Furkan Metin’e bırakmak istiyorum.

Buyurunuz.

TÜİK BAŞKAN YARDIMCISI FURKAN METİN – Teşekkür ederim.

Sayın Komisyon Başkanım, sayın milletvekillerim, Saygıdeğer Komisyon üyeleri ve kıymetli hazırun; ben TÜİK’le ilgili kısa birkaç bilgi vermeden önce müzikle terapi kısmı Burçin Hocamız söylediğinde çok dikkatimi çekti. Geçen hafta II. Bayezid Külliyesi’ndeydim Edirne’de. Orada, duvarda bir yazı çok dikkatimi çekmişti, onu not etmiştim. Şöyle kısaca okumak istiyorum: “Evliya Çelebi Darüşşifada müzikle tedavi 1653: Merhum ve mağfur Bayezid Veli Hazretleri Vakfîyesinde hastalara deva, dertlere şifa, divanelerin ruhuna gıda ve defî seva olmak üzere 10 adet hanende ve sazende tayin edilmiş kişiler bulunmaktadır. Allah’ın emriyle nicesi saz sesinden hoşlanır ve rahat ederler. Doğrusu, musiki ilminde neva, rast, dügâh, segâh, çargâh, suzinak makamları onlara mahsustur. Ama zengule makamı ile buselik makamında rast karar kılsa insana hayat verir. Bütün saz ve makamlarda ruha gıda vardır. Farabi’ye göre musiki makamlarının insan ruhuna etkilerinde rast makamı neşe ve huzur

duygusu verir; rehavi makamı sonsuzluk düşüncesi verir; ısfahan makamı güven duygusu verir.” gibi burada detayları da yer alıyor. Gerçekten önemli bir husus olduğunu düşünüyorum. Bu ilimde aslında biz de hem yeniyiz, aslında eskiyiz de; ona da vurgu yapmak istedim.

Tabii, Türkiye İstatistik Kurumu olarak biz yaşlı nüfusumuzu önemsiyoruz. Her yıl 18-24 Mart Yaşlılara Saygı Haftası ve 1 Ekim Dünya Yaşlılar Günü çerçevesinde elektronik yayınlarımız bulunuyor. Burada “İstatistiklerle Yaşlılar” başlığında, aynı zamanda “İstatistiklerle Gençlik” “İstatistiklerle Aile” “İstatistiklerle Çocuk” ve “İstatistiklerle Kadın” başlığında özel haber bültenlerimiz var. Bu özel haber bültenleri TÜİK tarafından yayınlanan bütün haber bültenlerinde ilgili odak grupla ilgili verileri çekerek bir araya getiriyor. 18 Mart 2022’de yine “İstatistiklerle Yaşlılar 2021”i yayınlamıştık.

Demografik değişimlerden bahsedildi, Türkiye’nin yaşlı nüfus grubuna girmekte olduğundan da bahsedildi, yaşlı iş gücüyle ilgili olan rakamlara da değinildi. Özellikle Kastamonu’dan katılan hocamızın vurgu yaptığı yaşlılık oranı coğrafi olarak değerlendirildiğinde, bizim 2025 nüfus projeksiyonumuzda özellikle Karadeniz Bölgesi’nin tamamı ve Ege Bölgesi’nde özellikle Trakya dâhil olmak üzere, Avrupa ortalamalarını geçen bir yaşlı nüfusa sahip olacağımız görülüyor, dolayısıyla bununla ilgili önlemlerin alınması bu Komisyon vesilesiyle de hızlanacaktır diye ümit ediyoruz. Onun haricinde, yaşlıların eğitim oranıyla ilgili ciddi iyileşmeler var son on yıl içerisinde, okuma yazma bilmeyenlerin oranı hızla düşüyor. Eşi ölmüş yaşlı kadınların oranı eşi ölmüş yaşlı erkeklerin oranından 4 kat oldu, dolayısıyla yaşlı kadınlara ayrı bir önem verilmesi gerekiyor. Yaşlı nüfusun yoksulluk oranı yüzde 14,2 yani emekliliğe geçişle birlikte insanların gelir durumları da düşebiliyor. Bu nedenle buraya da önem verilmesi gerekiyor. Ülkemizde maalesef emekli maaşları bir geçim kaynağı olarak görülüyor, hâlbuki bu bir sosyal yardım yani o zamana kadar kişinin bir şekilde birikim yapması lazım ki emeklilikte biraz müreffeh bir hayat sürebilsin ama sosyal yardımlara bağlı olunduğu zaman tabii bu biraz kısıtlı kalıyor.

Yaşlı nüfusun iş gücüne katılım oranı yüzde 12 oldu. Çalışan yaşlı nüfusun yüzde 65’i tarım sektöründe çalışıyor ve bu bizi gelecek yıllarda -tarım çok önemli bir alan- daha da zor bir duruma sevk edebilir. Yaşlılarda obezite oranları yüzde 30’lara, yüzde 35’lere geldi. Yaşlılar bunların haricinde banyo ve duş almakta ciddi zorluklar yaşıyorlar. Bunların oranları haber bültenlerimizin içerisinde var. Yaşlılar da en fazla dolaşım sistemi hastalıklarından dolayı vefat etmişler. Alzaymır hastalığından ölen yaşlıların oranı 2010 yılında yüzde 3 civarındayken 2018’de pik yapmış, 5,7’ye gelmiş, 2019’dan itibaren hafif bir düşüş eğilimi var. Burada çok fazla değinilmedi ama yaşlıların mutluluklarıyla ilgili yani bizim yaşam memnuniyeti anketinden yaşlı kesitini aldığımızda mutlu olduğunu beyan eden yaşlıların oranı yüzde 58 oldu. Yaşlı bireylerin mutluluk kaynağında yüzde 67’yle aileleri birinci sırada. Belki politika geliştirirken aile bağına vurgu yapılabilir. İnternet kullanım oranı da son beş yılda 5 kat arttı, dolayısıyla geliştirilecek politikalarda internet kullanımında belki yaşlılara yönelik bir şeyler geliştirilebilir.

İki cümleyle, son, tamamlıyorum. On yılda bir yapılıyor bu, önemli bir çalışma: 2021 Türkiye nüfus ve konut sayımı araştırması. 19 Aralık 2022 tarihinde haber bültenini yayınlamayı planlıyoruz, burada bina konut nitelikleri de var. Bu çalışmayla birlikte yaşlı kişilerin ikamet ettiği binaların kat sayısı, asansör bulunma durumu, otopark bulunma durumu, ısınma tipi, ısı yalıtımı yani hanelere yönelik, bina ve hanelere yönelik yaşlılara özel önemli istatistikler de çıkıyor olacak.

Son cümlem de şu: Türkiye İstatistik Kurumu tarafından tamamlanan Nüfus Nitelikleri Veri Tabanı’nda bireye ait tüm demografik bilgilerin haricinde eğitim, gelir, sağlık, sosyal yardım alma ve istihdama yönelik birey bazında veriler, mikroveriler eşleştirilmiş durumda, tüm Türkiye nüfusunu kapsıyor. Bu veri tabanı ile birlikte yaşlı nüfusla ilgili kapsamlı bilgiler yerleşim yerine göre verilebilecektir. Örnekle tamamlıyorum: Yaşlı nüfusun gelir durumu, hane büyüklüğü, araç sahipliği, engelli raporu bulunma durumu, mahalle mahalle, sokak sokak yaşlı nüfusun oranını verebiliyor olacağız.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Çok teşekkür ederiz.

Aslında bu çalışma kapsamında da dile getirilen araştırma ve veri tabanı oluşturma ihtiyacını karşılayacak bir husustan söz ettiniz.

Tekrar teşekkür ederek... Tabii, katılımcılarımızın ben sabrını diliyorum.

TÜRKİYE EMEKLİLER DERNEĞİ TEMSİLCİSİ CAFER TUFAN YAZICIOĞLU – Hocam, özür dilerim.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Buyurun.

TÜRKİYE EMEKLİLER DERNEĞİ TEMSİLCİSİ CAFER TUFAN YAZICIOĞLU – Şimdi, Genel Müdürüm bir şey söyledi de “Bu emekli maaşı sosyal yardım.” dedi. Emekli maaşı ödenen primler karşılığı alınan maaş, bir düzelt... Yani ben yanlış mı anladım?

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Kavram kargaşası oldu zannediyorum orada.

TÜRKİYE EMEKLİLER DERNEĞİ TEMSİLCİSİ CAFER TUFAN YAZICIOĞLU – Böyle kayda geçmesin yani böyle derse bakın bu önemli bir yanlış düşünce.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Elbette, elbette. Evet, bir kavram kargaşası olabilir.

TÜRKİYE EMEKLİLER DERNEĞİ TEMSİLCİSİ CAFER TUFAN YAZICIOĞLU – Yani şunu mu demek istiyor acaba: “Maaşlar çok düştü, sosyal yardım gibi kaldı” mı demek istedi, onu anlayamadım yani.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Teşekkür ediyoruz.

Sabrınızı diliyorum. Son 4 konuşmacımız var. Onların da süreye riayet edeceğini düşünerek Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdür Yardımcısı İkbâl Karaman’a sözü bırakıyorum.

Buyurunuz.

AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜR YARDIMCISI İKBAL KARAMAN – Öncelikle bu program için Meclis Başkanımız başta olmak üzere emeği geçen herkese teşekkür ediyorum. Söylenecek her şeyin söylendiğine inanıyorum gerek Genel Müdürümüz, Bakanımız ve Meclis Başkanımız tarafından.

Hepinize de katkılarınız için teşekkür ediyorum, sağ olun.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Çok teşekkür ediyoruz.

Doktor Sadi Ergin, AFAD Başkanlığı Strateji Geliştirme Dairesi Başkanı.

Buyurunuz lütfen.

AFAD BAŞKANLIĞI STRATEJİ GELİŞTİRME DAİRESİ BAŞKANI DR. SADI ERGİN – Sayın Komisyon Başkanım, sayın milletvekillerimiz, Sayın Oturum Başkanım, çok kıymetli hocalarımız, kıymetli hazırun; ben de herkesi saygıyla selamlıyorum.

Tabii ki burada hocalarımız, Bakanlık temsilcilerimiz, kamu kurumlarımız, sivil toplum örgütlerimiz yaşlıların daha aktif, sağlıklı ve konforlu yaşlanmasına yönelik hemen hemen her şeyi söylediler. Biz de burada tabii ki daha spesifik bir alanda hizmet veren bir kurum olarak AFAD Başkanlığı adına... Ayşe Hocam da biraz önce ifade ettiler, depremler anında ya da doğal afetler anında, doğa kaynaklı olan afetlere yönelik yaşlılarımız adına ne yapılıyor ya da ne yapılması gerekir? Ben de kısaca buna değinmek istiyorum. Tabii ki burada bütün taraflar bir aradayken özellikle şunu ifade etmek istiyorum:

AFAD Başkanlığı adına “Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi” diye bir yazılım geliştirdik ve bu yazılımla da bütün afet bölgelerindeki, o lokasyonda, olay mahallinin geliştiği yerde yaşlılarımızın, bakıma muhtaç olanların, engellilerin oradaki nüfus verisini anında çekip gerek tahliyesinde gerekse müdahalesinde anlık olarak veriye ulaşip o bölgede, o lokasyonda, o adresteki kişiye anında müdahale ediyoruz afet anında. Bunu geçtiğimiz hafta Düzce depreminde bilakis başında olduğum Gölyaka ilçesinde uyguladık, lokasyonunu çıkardık, o bölgede, o nüfusta ne kadar insan var, hepsini görüp adrese anında arama kurtarma teknisyenleri ya da STK’ler, gönüllüler vasıtasıyla erişim sağlıyoruz. Öncelikle bunu bütün tarafların bir arada olduğu yerde izah etmek istiyorum.

Tabii, geçmişten günümüze insanlar çok farklı afetlere maruz kalmış ve afetlerden en çok etkilenen grupların başında da yaşlıların gelmekte olduğu herkesçe malum. Bunu destekleyen birçok kanıt da mevcut ama ben burada bir iki tane örnekle, özellikle yaşanmış örneklerden... Örneğin, 2005’te New Orleans’ta meydana gelen Katrina kasırgasında hayatını kaybedenlerin yüzde 75’i 65 yaş üzerinde. Yine Japonya depreminde 2011’de hayatını kaybedenlerin yüzde 56’sı 65 yaş üzerinde. Dolayısıyla bize burada bir ödev ortaya çıkıyor. Yaşlılarımızın bulunduğu yerlere ve yaşlıların daha sağlıklı yaşlanması ya da özellikle de... Bütün sunumları da dinledik, tabii ki aynı zamanda Komisyon uzmanı olarak da görev yaptığımız için bütün kurumlarımızı, bütün ayrıntılarıyla sunumlarını da dinleme şansına sahip olduğumuzdan dolayı yaşlıların afetlerden etkilenen gruplar olması nedeniyle normal bireylere yönelik afet yönetim sürecinin yaşlılar için afetlere yönelik afet yönetim süreçlerinde bilmesi mümkün olmayabilir yani sürecin yaşlılar için uygulamasını bilmesi mümkün olmayabilir. Bundan dolayı da önerimiz, bu durumlar için afetlere yönelik risk, zarar azaltma ve müdahale kılavuzlarının bütün kurumlarımız tarafından oluşturulması.

Ayrıca tek bir maddeyle de öneride bulunmak istediğim bir husus var: Bütün kurumlarımızın ve bu kurumların da birçoğunda bilim insanlarının, hocalarımızın o komisyonlarda görev alacağını düşünerek kalkınma planı, Cumhurbaşkanlığı yıllık programı, kurumların hazırlayacağı stratejik planlar ve eylem planlarında... Bunun biliyorsunuz 2024-2028 stratejik planlarını hazırlayacağız. Bu dönemde artık başladı bütün kurumlarımız stratejik planlara yönelik. Dolayısıyla bunu da burada ifade ederek hızlı bir şekilde sonuçlandırıyorum. Politika ve tedbirlerde, eylemlerde yaşlılarla ilgili hedef ve göstergelere mutlaka göz atmalarını, orada yer vermelerini özellikle istirham ediyoruz.

Çok teşekkür ediyorum dinlediğiniz için.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Doktor Sadi Ergin’e çok teşekkür ediyoruz.

Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü İzleme ve Değerlendirme Daire Başkanı Ömer Erkan Erdeve’ye sözü bırakmak istiyorum.

Buyurun.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İZLEME VE DEĞERLENDİRME DAİRE BAŞKANI ÖMER ERKAN ERDEVE – Teşekkür ederim efendim.

Sayın Başkan, kıymetli hazırun; sizleri saygıyla selamlarım.

Millî Eğitim Bakanlığı yetişkin eğitimden sorumlu birimi olan Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan bin halk eğitim merkezi ve 5 açık öğretim okuluyla yetişkinlerimize “her zaman, her yerde, herkes için eğitim” şiarıyla faaliyetlerini yürütmektedir. Bu kapsamda, 2022 yılında rekor sayıya ulaşarak, bugün itibarıyla 12 milyon 403 bin 655 bireye eğitim verilmiştir. Bu sayının 1 milyon 724 bin 409’u 45 ila 64 yaş arası, 162.373’ü ise 65 yaş üstü bireylerdir. Halihazırda 65 yaş üstü 747 birey de Bakanlığımız açık öğretim okullarında eğitimlerine devam etmektedir. Önümüzdeki dönemde kurs çeşitliliğinin artırılması, dijital öğrenme imkânının artırması ve kamuoyunun yaygın bilgilendiği çalışmaların yapılması temel hedeflerimiz arasındadır.

Hayırlı akşamlar dilerim.

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Ömer Erkan Erdeve’ye çok teşekkür ediyoruz.

Son olarak sözü, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü Daire Başkanı Selim Solmaz’a bırakmak istiyorum.

Buyurunuz.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI YEREL YÖNETİMLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ DAİRE BAŞKANI SELİM SOLMAZ –Sayın Başkanım, sayın milletvekillerimiz, değerli katılımcılar; Bakanlığımız ve Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ülkemizde yaşlılara ilişkin olarak, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve belediyelerimiz başta olmak üzere, birçok kamu kurumu çeşitli alanlarda hizmetlerini sunmaktadır. 1.391 belediye, 33 bağlı kuruluş, yerelde halkımıza en yakın noktada 756 bin personeliyle hizmetlerini yürütmektedir. İmar, altyapı, çevre, su yönetimi, itfaiye ve zabıta hizmetleri gibi çeşitli hizmetlerin yanı sıra günümüzde sosyal hizmetler de yerel yönetimler için önem arz eden öncelikli alanlardandır. Yaşlılarımıza sunulan belediye hizmetleri de sosyal hizmetler içinde önemli bir yer tutmaktadır.

Bu kapsamda, Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü ve belediyelerimizin yaşlılara yönelik yürüttüğü faaliyetlerle ilgili kısaca sizlere bilgi arz edeceğim. Ücretsiz seyahat kapsamında yapılan iş ve işlemler: Malumlarınız olduğu üzere 4736 sayılı Kanun kapsamında yaşlı vatandaşlarımız şehir içi toplu ulaşımdan ücretsiz olarak yararlanmaktadır. Bunun karşılığı olarak, Ankara ve İstanbul Büyükşehir Belediyelerinde her bir toplu taşıma aracı için 1.995 TL, büyükşehir belediyelerinde, diğer büyükşehirlerde 1.500 TL ve büyükşehir belediyesi olmayan illerde her bir ulaşım aracı için aylık 1.200 TL ödenmektedir. Bu süreçte, ilgili yönetmelik kapsamında her ay belediyelerimizden gelen veriler icmal edilerek ödemeye esas olmak üzere Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına iletilmektedir. Bu kapsamda, ekim ayında destekten faydalanan araç sayısı 17 bin 678, ödeme miktarı ise 27 milyon 179 bin liradır.

Rehberlik ve eğitim hizmetleri kapsamında Genel Müdürlüğümüzce 2019 ve 2022 yılları arasında yürütülen Yerel Yönetimler Reformu 3 Projesi kapsamında, yaşlılara yönelik hizmet veren merkezin çalışanlarına yönelik eğitim modülü ve yaşlılara yönelik evde bakım hizmetlerinin standardizasyonu için evde bakım hizmet rehberi hazırlanmış olup, belediyelerimizin yaşlı bakım merkezlerinde çalışan personele 17/12/2020 tarihinde eğitimler verilmiştir.

Mevzuat çalışmaları kapsamında tüm kamu kurum ve kuruluşlarını kapsayacak şekilde bürokrasinin azaltılması ve kamuda e-dönüşüm çalışmalarıyla kamu hizmetlerinin sunumunda süreçlerin sadeleştirilmesi, kolaylaştırılması ve e-devletin temel veri tabanı olacak şekilde yeniden yapılandırılması çalışmaları kapsamında 24/12/2020 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Belediye Su ve Kanalizasyon Hizmetlerinde Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik’te değişiklikler yapılmasına dair yönetmelikle düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeyle su abonelik işlemlerinin elektronik ortamda mesafeli sözleşmeyle gerçekleştirilmesinin önü açılmıştır. Yapılan değişikliklerle hem yaşlılarımız hem de diğer vatandaşlarımız için hizmete erişim kolaylaştırılmıştır.

Ben, son olarak, belediyelerimizce doğrudan yaşlılara yönelik yapılan hizmetler hakkında istatistiki bilgiler vermek istiyorum. 2022 yılında, belediyelerimiz tarafından yaşlılara yönelik yapılan hizmetlere baktığımızda, hâlihazırda 38 huzurevi belediyeler tarafından işletilmekte olup, huzurevlerinin kapasitesi 3.926 kişidir. Belediyelere ait huzurevlerinden 2022 yılında yararlanan kişi sayısı 2.828’dir. Yine belediyelerimiz tarafından hâlihazırda 29 yaşlı gündüz bakım merkezi işletilmekte olup, bu merkezlerin kapasitesi 2.365 kişidir. Belediye yaşlı gündüz bakım merkezlerinden 2022 yılında yararlanan kişi sayısı

39.118'dir. Yine, 2022 yılında belediyelerce aynı yardım yapılan yaşlı sayısı 268.718, ev temizliği hizmeti verilen yaşlı hane sayısı 62.573, evde kişisel bakım hizmeti verilen yaşlı sayısı 64.927, evde sağlık hizmeti verilen yaşlı sayısı 174.889, geçici konaklama hizmeti verilen yaşlı sayısı 9.124, refakat ve alışveriş hizmeti verilen yaşlı sayısı 94.713, sosyal destek ve etkinlik hizmetlerinden yararlanan yaşlı sayısı 485.168, yemek hizmeti verilen yaşlı sayısı da 103.147 kişidir. Ayrıca, yıl içinde evde teknik destek hizmeti verilen yaşlı hane sayısı 10.193 olup, yıl içinde yaşlılara yapılan nakdi yardım miktarı ise 135 milyon 678 bin liradır.

Özetle, yerel yönetimlerimiz kendi görev ve yetkileri çerçevesinde yaşlılarımıza yönelik olarak yapılan çalışmalarını sürdürmekte olup, bundan sonraki süreçte de Bakanlık ve Genel Müdürlük olarak, tarafımıza tevdi edilen görevler hassasiyetle takip edilecektir.

Saygılarımla arz ederim.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Çok teşekkür ediyoruz Sayın Selim Solmaz'a.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI YEREL YÖNETİMLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ DAİRE BAŞKANI SELİM SOLMAZ – Rica ederim.

OTURUM BAŞKANI PROF. DR. EMİNE ÖZMETE – Sayın Başkanım, değerli katılımcılar; Uluslararası Yaşlı Refahı Çalıştayının İkinci Oturumuna değerli katılımcılarımızdan bilgilerini ve katkılarını aldık. Her birinize ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Aynı zamanda, Birinci Oturumda daha çok yaşlı sağlığı ve bakım hizmetleri odağında paylaşımlar yapılmıştı. Her bir katılımcımıza ve moderatörümüz Sayın Elmas Esra Ceceli'ye de çok teşekkür etmek istiyorum.

İkinci Oturumda öne çıkan başlıkları çok kısaca şöyle ifade etmek isterim: Yaşlılığa hazırlık eğitimi, yaşlı dostu kentler, 60 artı televizyon kanalı, üçüncü yaş üniversitesi uygulamaları, bakanlıklar arası hatta paydaşlar arası bir koordinasyon kurulunun oluşturulması, yaşlıların teknoloji kullanımlarının teşvik edilmesi, istihdamda kalış süresinin uzatılması, yaşlılara yönelik hizmetlerde nitelikli iş gücünün oluşturulması, sosyal sermayeye yatırım, yaşlı yoksulluğunun önlenmesi, yaşlı haklarının güçlendirilmesi, manevi rehberliğin yaygınlaştırılması gibi. Elbette, birçok konu var ama temel başlıklarda bunların çıktığını ifade etmek istiyorum.

Yaşlıların Hayatın Çeşitli Alanlarında Yaşadıkları Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Uluslararası Yaşlı Refahı Çalıştayı Programının İkinci Oturumunu müsaadenizle kapatmak istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

Saygılarımla Sayın Başkanım. (Alkışlar)

BAŞKAN EROL KAYA – Ben de teşekkür ediyorum.

Sekiz saatlik bir maratondur, sabrınıza teşekkür ediyorum, katkılarınız için de teşekkür ediyorum.

Benim de önümde upuzun bir not var, neler konuşuldu falan diye. İsterseniz başlayıp okuyabilirim yani yalnız benimki beş dakikaya sığmaz ama ben şunu ifade edeyim: Gerek Meclis Başkanımız Sayın Şentop'un katkıları ve onun... Aslında ilk o teklif etti böyle bir komisyonun kurulmasını. Hassaten ben ona çok teşekkür ediyorum. Bugün bizi şereflendiren Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanına teşekkür ediyorum. sizlere çok teşekkür ediyorum.

35 misafirimiz konuştu ve ben, ajandam küçük ama yaklaşık 14 sayfa not aldım -onu söyleyeyim-Hocam gibi ama 2 notun altını çizmek isterim. Özellikle, notlarımı okumayacağım ama 2 tanesini size okuyayım. İsmail Tufan Hocamızın “Yaşlı insandan daha çok yaşlanan insanımız var.” ifadesinin

bence hepsi kıymetliydi ama özellikle altını çizmek isterim. Bir de Fatma Hocamın “Yaşlılara neler yapacağımız kadar yaşlılarımız neler yapmalı?” sorusu bence çok kıymetli bir soruydu. Bunun özellikle altını çizmek istiyorum ve çok teşekkür ediyorum.

Soru soruldu, 65 yaş üstü, STK üyeleriyle ilgili; 1 milyon 441 bin 696 kişi 65 yaş üstü, STK üyesi. Bunun da bence Türkiye için aslında iyi bir rakam olduğunu ifade etmek isterim.

Dolayısıyla, bu toplantı bugüne kadar yapılan bütün toplantıların özeti oldu. Biz de kapattık yani artık sizinle final oldu inşallah. Geline süreçte hazırlanan rapor Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulacak, bunun bir nihayet değil, bir başlangıç olacağına inanıyorum. Bu noktada, merkezi yönetimin, yerel yönetimlerin, üniversitelerin, STK’lerin bu konunun takipçisi olacağına inanıyorum. Ben eski bir belediye başkanım, uluslararası bir STK’nin başkanlığını yaptım; dolayısıyla, rapor yazmak belki çok kolay yani birkaç kişi bir araya gelip bir rapor yazabilir ama esas olan, bunun hayata geçmesiyle ilgili süreçlere katkıda bulunmaktır. Eski bir yerel yönetimci olarak -gerçi kayda alıyorlar ama olsun- şu öz eleştiri de yapayım: Bizim belediyelerimiz, maalesef, Türkiye’de -ta 1930’dan beri disiplinli gelen süreç, cumhuriyet dönemiyle ilgili söylüyorum- hâlâ yol ile asfalt arasına sıkıştırılmış durumda. Bugün buraya bir belediye başkanımızı, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanımızı ya da İstanbul ya da Kocaeli Belediye Başkanımızı çağırırsak soracağımız soruların da aynı olacağını altını çizeyim. Bunu ister akademisyenler olarak ister STK’ler, bu işi en iyi bilenler bile ya yolda ya asfaltta ya fiziki bir binada başkanlarımızı sıkıştırdı. Bunu biraz daha sosyal hayata, kültürel hayata, belki edebî hayata çekmenin çok kıymetli olduğunu ifade edeyim. Burada üniversitemizden destek istediğimizi özellikle ifade etmek isterim.

Merkezi yönetime de şu eleştiri yapayım: Bu komisyonlar kuruluyor, ben ilk defa bir araştırma komisyonunun başkanlığını yapıyorum ama daha evvel komisyon başkanlıkları yaptım. Türkiye’de, maalesef, şu yok: Parlamentoda kurulan komisyonların ya da alınan komisyon kararlarının takibini Parlamento kendisi yapmıyor. Temenni ederim ki inşallah, bunu gerçekleştirirler çünkü dönemi kapatıyoruz, yeni bir döneme evrileceğiz, herkes heyecanla seçimleri takip ediyor.

Komisyon üyelerimiz karşıdaydılar ama Başkan Vekilimiz ve Sözcümüz burada sağda ve solda sizi takip ettiler. Karşıda oturan arkadaşlarımız sürekli değişti, belki dikkatinizi çekmiştir, onlar içeride bütçe görüşmelerine gidiyor ve geliyorlar, gidiyor ve geliyorlar. Dolayısıyla, ben tekrar hepinize çok teşekkür ediyorum. Ümit ediyorum ki -sadece bir istirhamım, bu bir temennidir- raporumuzu 13’e yakın uzmanımız, Bakanlıklardan gelen uzman arkadaşlarımız sizlerin ve sizden önceki konuşmaların yani STK’leri, akademisyenleri, kamu kurumlarını dinleyerek ve bilgi ve belge isteyerek bunu yaptılar; bugünkü raporun da hitamı yine onların riyasetinde yapılacak ama Emine Hocam son redaktesini yapacak. İyi çıkarsa bana aittir, beğenmezseniz arka tarafınızdakilere ve hocaya yazabilirsiniz.

Ben, inşallah, sıkıcı olmadığımı ümit ediyorum ama ciddi bir katkı olduğunu düşünüyorum. Çünkü bana soruyorlar “Ne anladın?” diye; Türkiye’nin millî bir sorunu olduğunu altını çizmek isterim. Yani yaşlılık sorunu Türkiye’nin millî bir sorunudur ve Türkiye’nin her kademesinin de gündemine alması gereken bir sorundur. Bu soruna sadece 45-55 yaş arasındaki 20 milyona yakın insanımızı ya da 65 yaş üzerindeki 8 milyon insanı sıkıştırmamanın anlamı yok, 85 milyonun sorumluluğudur bu ve bizim bunu ta çocuklarımızdan itibaren sağlıklı bir yaşlanmayı değil, toplum olarak hep birlikte yaşlanmayı öğrenmenin ve hep birlikte daha güçlü bir şekilde bir toplum oluşturmamanın faydalarının altını çizmek isterim. Sürçülisan ettikse -ben bütün konuşmalarımda ifade ediyorum- affola.

Çok teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

Kapanma Saati: 18.04